

GÜMRÜK VE TİCARET

UZMAN GÖRÜŞ

SAYI 7-8

EKİM 2020 - MART 2021

Salgının etkilerine rağmen en yüksek aylık ihracat değerlerine ulaşmayı başaran ihracat ailemiz, bu performansını sürdürdüğü takdirde hem çok daha yüksek hedeflere kısa sürede ulaşacak hem de karşımıza çıkan tüm belirsizlikleri ihracatın gücüyle aşacaktır.

Türkiye İhracatçılar
Meclisi Başkanı
İsmail GÜLLE
Röportaj

LOYA

Herşey 4.000 Yıl Önce Honduras Ormanının Derinliklerinde Başladı...

İnsanoğlunun çikolataya bağlılığını gösteren en eski kanıt, orta Honduras'ta bulunan Ulúa vadisindeki küçük bir köyde bulunmuştur. Vadinin ortasından düzenli olarak taşan bir nehir geçerdi. Ancak, aldıkları zengin kakao çekirdeği mahsulünün cazibesine kapılan insanlar, üç bin yıldan uzun bir süre boyunca – MÖ 2000 - MS 1000 yılları arasında – evlerini tekrar tekrar sel tarafından harap olan yıkıntıların üzerine inşa etmeyi sürdürdüler.

EXCLUSIVE CHOCOLATE
CALLEBAUT BELGIUM 1911

 chocolateloya

www.loyachocolate.com.tr

Kızılırmak Mah. Ufuk Üniversitesi Cad. No:13/AC
Çukurambar / Çankaya / Ankara

0312 557 76 83

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI

“ŞEFFAF, KATILIMCI, KULLANICI DOSTU,
REKABETÇİ İHALE SİSTEMİ”

E-İHALE

www.eihale.gov.tr

www.adeleparfumeri.com

Adele

PARFÜMERİ

TÜM "E PAZARYERLERİNDE"

Adele Parfümeri sağlam, güçlü ve kurumsal alt yapısıyla Türkiye'nin her yerine dijital ortamdan kozmetik ürünleri satışı yapan güçlü bir markadır.

 0542 528 07 09

 adeleparfumeri@gmail.com

SAHİBİ

Gümrük ve Ticaret Uzmanları Derneği Adına
Yönetim Kurulu Başkanı
Ruken MERMER

YAZI İŞLERİ SORUMLUSU

Mert Can DUMAN

GÜMRÜK VE TİCARET UZMANLARI DERNEĞİ YÖNETİM KURULU

Ruken MERMER
Hakan TUNÇAĞIL
Emel ÖZCAN
Hacer TURGUT
Selçuk MERT

GÜMRÜK VE TİCARET UZMANLARI DERNEĞİ YAYIN KURULU

Emine Sultan ÇAPAR
Gözde KURT
Oğuz METE

YÖNETİM ADRESİ

Mustafa Kemal Mah. 2127. Cad. No: 14/6
Çankaya/ANKARA
Ayrıntılı bilgi ve talepleriniz için:
www.gtud.org.tr

Copyright © 2017 Gümrük ve Ticaret
Uzmanları Derneği Her hakkı saklıdır.
Yayın süresi yayın. Dergide yayımlanan
yazılardaki görüşler yazarlarına aittir.

YAPIM

Alban Tanıtım Ltd. Şti.
Tunalı Hilmi Cad. Büklüm Sokak No: 45/3
Kavaklıdere/ANKARA
Tel: 0.312 430 13 15
www.albantanim.com.tr

İçindekiler

RÖPORTAJ

08

Türkiye İhracatçılar Meclisi Başkanı
İSMAİL GÜLLE

06

Yönetim Kurulundan

07

Yayın Kurulundan

BAKANLIKTAN HABERLER

12

Salgından Olumsuz Etkilenen
Ticaret Erbabına Destek

14

Dış Ticaret Bilgilendirme Seminerleri
Devam Ediyor

13

Geleneksel Tüketici Ödülleri
Sahiplerini Buldu

15

Dış Ticaret Meslek Liseleri
Protokolü İmzalandı

MAKALE

18

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinden
Uluslararası Ticaret ve Gümrük
İŞİL EMİNE AVCI

58

IFCBA'ya (Uluslararası Gümrük Müşavirleri
Dernekleri Federasyonu) Göre Armonize
Sistemin Tarife Sınıflandırmasındaki Önemi
SAMİ ÜNLÜ

28

Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılmasına
Yönelik Yeni Uygulama ve Düzenlemeler
ALİ İHSAN YİĞİTOĞLU

62

Ayrılısak da Beraberiz
MERT CAN DUMAN

32

Kuruluşlarından Günümüze
Tüketici Hakem Heyetleri
KADİR YILMAZ

64

Çelik Sektörünün Korumacılıktan Korunması
Üzerine
OĞUZ KAAN MERİÇELLİ

44

Ticaret Sicilinin Tutulmasından Doğan
Zararlardan Devletin ve İlgili Odanın
Müteselsil Sorumluluğu
MUSTAFA YAVUZ

68

Pandemi Hakkında Birtakım Düşünceler
ELVAN BAŞER

52

Türkiye'de Kadın Girişimciliği:
Genel Bir Çerçeve
HAZAL OĞUZ

YÖNETİM KURULUNDAN

Değerli okurlar,

Gümrük ve Ticaret “Uzman Görüş” e- dergimizin yeni sayısı ile sizlerle birlikteyiz.

Son yayınımdan bu yana geçen zaman içerisinde bir taraftan çevrimiçi toplantılar, uzaktan eğitim programları, esnek çalışma gibi hayatımıza yeni giren kavramlara alışıp sosyal ve ekonomik hayata dair kısıtlamalar içerisinde salgınla geçen bir yılın muhasebesini yaparken, diğer taraftan salgına karşı geliştirilen aşılardan uygulanmaya başlamasıyla tüm dünyayı esir alan bu pandeminin de sonunun geleceğine dair umutlar taşıyarak yeni bir yıla girdik. Her ne kadar ortaya çıkan yeni virüs mutasyonların yarattığı riskler ve küresel olarak aşılara erişim sorunları devam etse de tünelin sonundaki ışığın görünmesi ile ekonomilerdeki belirsizlik gölgesi de aralanmaya başladı.

Bununla birlikte küreselleşen dünyanın bir köşesinde baş gösteren bir sorunun nasıl tüm dünyanın ortak sorunu haline geldiğine ibretle şahit olduk. Bu nedenle kurumların, toplumların ve bireylerin her hangi bir yerde meydana gelen iyi veya kötü tüm gelişmelerin bu denli yayılım hızı karşısında, yaşanabilecek her türlü olasılığa karşı hazır olması ve adaptasyon gücünü artırması elzem görünmektedir.

Bu doğrultuda, ülkemizde de aşılama çalışmaları tüm hızıyla devam ederken ve normalleşme adımları atılırken, salgın ve kısıtlamalarla geçen bir yıl içerisinde özellikle eğitim alanında yapmak zorunda kalınan fedakârlıkların hızlı bir şekilde telafisi, iç piyasada esnaf ve sanatkârın, ticaret erbabının ve zarar gören diğer kesimlerin yaralarının sarılması, dış ticarete yeni atılımlar yaparak küresel ticarete ortaya çıkacak fırsatlardan azami ölçüde yararlanılması, bilim ve teknoloji alanındaki yatırımların artırılması ve bu alanda yetişen kaliteli, donanımlı insan kaynağının ülkemiz içerisindeki istihdam alanlarının desteklenmesi öncelikli hedeflerimiz arasında yer almalıdır.

Yeni dönemde Bakanlığımıza da önemli görevler düştüğü gibi Bakanlık hizmetlerinin kalitesinin artırılması, küresel gelişmelerin yakından takip edilerek gerekli politikaların hızlı ve etkili bir şekilde oluşturulması ve uygulanması noktasında Ticaret Bakanlığının kritik öneme haiz insan kaynağı olarak uzmanlık mesleği de öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda uzmanlık mesleğinin niteliğini artırmaya, ticaret uzman ve uzman yardımcılarının yurtiçi ve yurtdışı eğitimlerinin desteklenmesine, mesleki sorunlarının çözülmesine ve mesleğinin hakkını verebileceği şekilde iş tanımı ve dağıtımının yapılmasına yönelik atılacak adımlar şüphesiz Bakanlığımızın gelişen ve değişen şartlar karşısında daha hazırlıklı, donanımlı ve yüksek uygulama kabiliyetine sahip olmasına doğrudan katkı sağlayacaktır.

Bizler de kurumsal rolümüzü güçlendirmek adına üzerimize düşen rolün farkındayız. Gümrük ve Ticaret Uzmanları Derneği olarak 20'nci yılımızı doldurmanın gururunu yaşıyoruz. Ticaret Uzman ve Uzman Yardımcılarının kariyer gelişimini desteklemek, mesleki dayanışmasını artırmak, uzmanlık mesleğinin kurumsallığını ve saygınlığını yükseltmek ve mesleğimizi icra ederken karşılaştığımız sorunların çözümüne katkı sağlamak adına bugüne kadar meslektaşlarımızca atılan adımlara, gösterilen çabalara teşekkür ediyor ve bu sorumluluk bilinciyle çalışmalarımıza devam ediyoruz.

Bu anlamda meslektaşlarımızın ihtiyaç duyduğu her alanda varlık göstermeye, karşılaştığımız sorunlara hızlı ve etkili çözümler üretmek bunları uygun olan her fırsatta ilgili makamlara iletmeye devam ediyoruz. Bunun yanında meslektaşlarımızın mesleki şartları kadar eğitim, sağlık, kültür, spor gibi alanlarda karşılaştıkları güçlüklerle karşı üyelerimizi desteklemek ve bir nebze de olsa hayatlarını kolaylaştırmak adına üniversiteler, sağlık kuruluşları ve diğer platformlar nezdinde girişimler yapıyor, protokoller imzalıyoruz.

İnanıyoruz ki 20. yılımla birlikte, kısıtlamaların kalkacağı yeni dönemde yapacağımız çalışmalar kurumsal kimliğimizi daha da güçlendirecektir. Bu düşüncelerle uzmanlık bilgi ve birikiminin önemli bir göstergesi olan Gümrük ve Ticaret “Uzman Görüş” e- dergimizin yeni sayısını hazırlayan Yayın Kurulumuza ve yazarlarımıza verdikleri emek için teşekkür ediyor, siz değerli okurlarımıza keyifli okumalar diliyoruz.

GTUD'un 20. yılı hepimiz için hayırlı olsun.

**Gümrük ve Ticaret Uzmanları Derneği
Yönetim Kurulu**

YAYIN

KURULUNDAN

Kıymetli Okurlarımız,

Nicelik olarak 365 günden oluşan ama – sosyal medya tabiriyle – 365 günden daha uzun yaşadığımızı kanıtlamayacağımız bir yılı geride bıraktık. Her birimizin alışkanlıkları, rutinleri ve yaşadıkları geçmişe kıyasla bambaşka bir hal aldı. Geçmişimizde normal ‘sandığımız’ şeylerin aslında çok değerli olduğunu idrak ettiğimiz süreç halen devam ediyor.

Bundan tam bir yıl önce pandemi kelimesi gündemimizde henüz bu kadar yer edinmemişken siz değerli okuyucularımızla bulduğumuz bu satırlarda, Schumpeter’in ‘yaratıcı yıkım’ kavramını hatırlatarak oluşan yeni olguların diğer olguları zamanlar yıkacağını ve sistemi yeniden inşa edeceğini ifade etmiştik. Ülkemizde 11 Mart 2020 tarihinden itibaren, dünyada ise daha önceden beri tanıklık ettiğimiz bu süreç de söz konusu kavramı doğrular nitelikte dünyamızın ve hayatlarımızın alışlageldiği temellerini yerinden oynatan cinsten.

Seneca’nın “Nefes alıyorsan hala umut var demektir” sözüne atıfla ne olursa olsun sağlıklı olabildiğimiz her an çalışmaya devam ediyoruz. Bu zorlu süreçte ekonomimizin temel taşlarının başında gelen ihracatımızdaki güçlü performans da yüzümüzü güldüren hususlardan oluyor. Dergimizin bu sayısında kendisine davetimizi geri çevirmeyen Türkiye İhracatçılar Meclisi Başkanı Sayın İsmail Güllü’yi misafir ediyoruz. Kendisiyle olan keyifli sohbetimizde salgından geri dönüş sürecinde ihracatımızdaki güçlü toparlanmanın neferleri olan ihracatçılarımıza ilişkin değerlendirmeleri ve önümüzdeki döneme ilişkin öngörülerini bulabileceksiniz. Türkiye İhracatçılar Meclisi Başkanı Sayın İsmail Güllü’ye Dergimiz adına sizlerin nezdinde bir kez daha teşekkürlerimizi sunuyoruz.

İçinde bulunduğumuz dönem maalesef kadınlar için de zorlu geçiyor. Biz de bu sayımızda değerli meslektaşlarımız İşil Emine Avcı ve Hazal Oğuz’a kulak vererek toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın girişimciliği konularında derinlemesine değerlendirmeler yapma imkânı buluyoruz. Ali İhsan Yiğitoğlu giderek daha hızlanan dış ticaret alanında gümrüklerdeki kolaylaştırıcı yeni düzenlemelere ilişkin bilgileri bizimle paylaşırken Kadir Yılmaz’ın çalışmasında ise özellikle salgın döneminde değişen tüketim alışkanlıklarıyla önemi giderek artan tüketici hakem heyetlerinin dününü, bugününü ve yarınını işliyor. Mustafa Yavuz bir kez daha ticaret mevzuatındaki niş bir alan olan ticaret sicili konusuna ilişkin kıymetli bir çalışmasıyla yeni sayımıza katkı sağlıyor.

Dergimiz sadece ülkemizde değil aynı zamanda küresel bir vizyonla yapılan çalışmaları ve yaşanan gelişmeleri yakından takip etmeyi amaçlıyor. Bu bağlamda, Sami Ünlü’nün çevirisiyle dış ticaret sınıflamasında çok önemli bir yere sahip olan Armonize Sistem’e, Oğuz Kaan Meriçelli’nin çalışmasıyla ise korumacılık politikaları kapsamında çelik sektörüne ilişkin çalışmalarıyla buluşuyoruz. Bu sayıdaki konuşumumuz Elvan Başer ise pandemi sürecine farklı bir pencereden bakmamızı sağlıyor.

Bu sayıda sizlerle buluşurken bir heyecanımızı daha sizlerle paylaşma şansına erişiyoruz. Zorlu koşullarda ayakta kalmayı başararak gövdelerini ve köklerini güçlendiren ağaçlar misali, mesleğimizin kurumsallığını güçlendiren Gümrük ve Ticaret Uzmanları Derneğinin 20. yaşını sizlerle kutlamanın mutluluğunu yaşıyoruz. Derneğimize nice yaşlar diliyoruz.

Yeni sayımızdan keyif almanızı ve her şeyden önemlisi sağlıklı günler diliyoruz.

**Gümrük ve Ticaret Uzmanları Derneği
Yayın Kurulu**

TÜRKİYE İHRACATÇILAR MECLİSİ BAŞKANI

İSMAİL GÜLLE

- Sayın Başkanım, öncelikle Gümrük ve Ticaret Uzman Görüş Dergisi olarak misafiriniz olmaktan çok mutluyuz, bunun için size çok teşekkür ederiz.

Okuduklarımızdan ve öğrendiklerimizden yola çıkarak, 2020 yılının tüm insanlığın karşı karşıya olduğu zorlu zamanların en başında anılacağı artık hepimizin malumu. Tüm dünyayı etkisi altına alan Kovid-19 hastalığı hayatın her alanını olduğu gibi ekonomiyi ve ekonominin en önemli güçlerinden birisi olan dış ticareti de oldukça derinden ve olumsuz etkiledi.

Tüm insanlıkla beraber bu zorlu yılı geride bırakırken 2020 yılına ilişkin görüş ve değerlendirmeleriniz nelerdir?

2020 yılına ihracat ailesi olarak büyük hedeflerle başladık. Bu hedeflerimizle uyumlu bir şekilde yılın ilk iki ayında ihracatta rekor kırdık. Mart ayının ortasına kadar günlük ihracat rakamlarımız bir hayli başarılı bir tablo ortaya koydu. Mart ortasından itibaren salgının tüm dünyada etkisini derinden hissettirmeye başlamasıyla birlikte ihracatımız da ister istemez etkilendi. Bu dönemde önceki yılın aynı dönemine göre ihracatımız düşüş yaşasa da, haziran ayıyla

başlayan yeni normal döneminde hızla eski temposuna kavuştu. Pandeminin etkilerinin en derinden hissedildiği Mart, Nisan ve Mayıs aylarında tarım ve gıda sektörlerimiz olumsuz etkilenmek şöyle dursun; kapıların kapalı olduğu dönemde dahi ihracatlarını artırdı. Şoklara dayanıklı ve seri reflekslere sahip ihracatçılarımız, attıkları yerinde adımlarla yaşanan her krizden güçlenerek çıkmayı başardılar. Bu güçle birlikte, ticaret diplomasisinin saha neferleri ihracatçılar olarak pandemi öncesindeki ihracat rakamlarına hızlı bir şekilde ulaşmayı başardık.

Eylül ve Ekim aylarında ise ihracatımızın yeni rekorlara imza atmasından büyük gurur duyduk. Bilhassa, Otomotiv ve Kimyevi Maddeler gibi yüksek miktarda ihracat yapan sektörlerimizdeki hızlı toparlanma ve Hazırgiyim sektörümüz başta olmak üzere kimi sektörlerimizdeki ihracat rekorlarının etkisiyle Eylül'de en yüksek Eylül ayı ihracatını gerçekleştirirken, Ekim ayında Cumhuriyet tarihinin en yüksek aylık ihracatına ulaştık.

Bu süreçte Bakanlığımızın destekleriyle daha çok çalışarak, geliştirdiğimiz alternatif modellerle Türk ihracatçısının olağanüstü koşullarda ne kadar başarılı olduğunu dünyaya bir kez daha kanıtladık. Bu veriler V tipi toparlanmanın en net görüldüğü alanın ihracat olduğunu ortaya koyuyor.

Kasım ve Aralık ayı ihracat rakamlarımız, önemli pazarlarımızdan yeniden kısıtlamaların başladığı bir dönemde oldukça önemliydi. İhracatımız takvimin olumsuz etkisine rağmen Kasım ayında %0,95'lik oldukça sınırlı bir düşüş yaşarken Aralık ayında ise %15,97'lik artış tüm zamanların en yüksek değerine işaret etti.

Bu denli zorlu geçen bir seneyi Yeni Ekonomi Programı (YEP) hedefimiz olan 165,9 milyar doların üzerinde, 169,5 milyar dolarlık ihracat hacmiyle geride bıraktık. Elbette bu başarıyı; dünyanın pandeminin ikinci dalgasıyla

Bu süreçte Bakanlığımızın destekleriyle daha çok çalışarak, geliştirdiğimiz alternatif modellerle Türk ihracatçısının olağanüstü koşullarda ne kadar başarılı olduğunu dünyaya bir kez daha kanıtladık. Bu veriler V tipi toparlanmanın en net görüldüğü alanın ihracat olduğunu ortaya koyuyor.

yüzleştiği, birçok ülkede vaka sayılarının tekrar rekor seviyelere ulaştığı bu dönemde, 'İhracatla Yükselen Türkiye' için gecesini gündüzüne katarak çalışan ihracatçılara borçluyuz. İhracatla yükselen Türkiye için ihracatçılarımızı her koşulda desteklemeye devam edeceğiz.

Farklı coğrafyalardan birçok ülkeyle sanal ticaret heyetlerimize yeni dönemde de devam edeceğiz.

- **Sayın Başkanım, ihracatımızdaki bu güçlü performansta sektörlerimizin gücünü de biliyoruz. Ülkemiz farklı sektörlerde ve farklı ürünlerde, dünyanın dört bir tarafına ihracatçılarımızın gücüyle ulaşmayı başarıyor. Salgının gölgesinde geçen 2020 yılında sektörlerimizin görünümü nasıl şekillendi; biraz bahsedebilir misiniz?**

2020 yılının tamamında sektörlerimizin ihracatına göz attığımızda, kimi sektörlerin salgının küresel ticarete yarattığı daralmadan neredeyse hiç etkilenmediğini görüyoruz. Gemi ve Yat, Yaş Meyve ve Sebze, Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri, Meyve Sebze Mamulleri, Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri, Demir ve Demir Dışı Metaller, Fındık ve Mamulleri ve Halı sektörlerimizin, 2020 yılında bir önceki yıla kıyasla ihracatını artırdığını görüyoruz.

Bunun yanında, İklimlendirme Sanayii, Süs Bitkileri ve Mamulleri, Madencilik, Elektrik – Elektronik ve Hazırgiyim sektörlerimizin ise tüm dünyayı etkisi altına alan salgın dönemine rağmen yılı çok küçük azalma oranlarıyla tamamlaması bizi mutlu eden hususlardan olarak karşımıza çıktı.

Ülkemizin, ihracatçılarımızın da gücüyle ve özverisiyle hızla toparlanacağı ve salgının etkilerini hızlıca ortadan kaldıracacağı 2021 yılında ise; gıda ve tarım sektörlerinin aynı ivmeyi korumasını, son dönemde ihracatı ivme kazanan Hazırgiyim, Elektrik-Elektronik, Savunma ve Havacılık, Makine ve Mücevher sektörlerinin yeni rekorlara imza atabileceğini öngörüyoruz.

- **Değerli Başkanım, kamuoyunda da çok kullanıldığı gibi hep birlikte 'yeni normal' bir döneme girmiş bulunuyoruz. Salgın hayatın her alanını derinden etkilediği gibi tüm bu alanlarda da bizlere yeni şeyler öğretti. Artık toplantılar elektronik ortamda gerçekleşiyor, iş akışları hızlı bir şekilde teknolojinin imkanları kullanılarak tamamlanabiliyor.**

Giderek dijitalleşen dünyanın yeni dinamiklerine ihracatçılarımız nasıl adapte oluyor? Bu dönemin ihracat ailemize öğrettikleri nelerdir?

Dünyanın belki de yüz yılda bir karşılaşabileceği bu tür bir salgın süreci, oldukça dikkat gerektiren ve kendi içerisinde dinamikleri olan bir dönemdi. Sağ olsunlar Bakanlarımız, Başkanlarımız, İhracatçılarımız topyekün bir mücadeleyle; her koşulda ihracatın sürmesini sağladılar. Ülkemizdeki 100 bin ihracatçının çatı kuruluşu olarak bizler bu dönemde elimizi taşın altına koymaktan çekinmedik. İşlerimizi dijital platformlara taşıdık, birçok ilki yine bu dönemde gerçekleştirdik. İlk Sanal Fuar, ilk Sanal Ticaret Heyeti, ilk Sanal Yarışma ve ilk Sanal Ödül Törenini hayata geçirdik. Ticaret diplomasinin saha neferleri olarak gerçekleştirdiğimiz her bir dijital etkinliğin ihracatımıza şimdiden büyük katkılar sağlamış olduğunu görmek bizleri gururlandırıyor.

Bu süreçte, ihracatımız adına tanıtım ve dijitalleşme hamleleriyle güçlü bir adım attık. TİM olarak, yapmış olduğumuz tanıtım çalışmaları ve sanal çalışmaların son derece önemli olduğunu görmekteyiz. Yeni nesil ticaret diplomasisi faaliyetlerimizle, sektör temsilcileri, ihracatçılar ve Bakanlarımızla olan buluşmalarımızla, "Dış Ticaret Fazlası Veren Türkiye" hedefine, her zamankinden daha büyük bir inançla

Ülkemizin, ihracatçılarımızın da gücüyle ve özverisiyle hızla toparlanacağı ve salgının etkilerini hızlıca ortadan kaldıracacağı 2021 yılında ise; gıda ve tarım sektörlerinin aynı ivmeyi korumasını, son dönemde ihracatı ivme kazanan Hazırgiyim, Elektrik-Elektronik, Savunma ve Havacılık, Makine ve Mücevher sektörlerinin yeni rekorlara imza atabileceğini öngörüyoruz.

odaklanmış durumdayız. Pandemi süreci, bizleri yeni nesil ticaret diplomasisi faaliyetlerimizden alıkoyamadı. Yeni nesil ticaret heyetlerimizi, Ticaret Bakanlığımızın koordinasyonunda, 5 kıtada, toplamda 43 ülkede 35 sanal ticaret heyetiyle başarıyla gerçekleştirdik. Farklı coğrafyalardan birçok ülkeyle sanal ticaret heyetlerimize yeni dönemde de devam edeceğiz.

- **Sayın Başkanım son olarak da bu denli unutulmaz geçen bir yılın ardından hepimizin umutlarımızı yeşerttiği, hızlı bir toparlanmayla birlikte her şeyin çok daha iyi olacağına inandığımız 2021 yılına ilişkin beklentilerinizi ve değerlendirmelerinizi alabilir miyiz?**

Yeni Ekonomi Programı'nda 2021 yılı toplam ihracat hedefi, 184 milyar dolar olarak belirlendi. İnanıyoruz ki, pandeminin hızını kesmesi ve aşılamanın etkisiyle kısıtlamaların yıl içinde tamamen kalkmasıyla bu hedefe ulaşacağız. Elbette, belirsizlikler her zaman mevcut, fakat pandeminin etkilerini hissetmeye devam ettiğimiz Ekim ayında 17,3 milyar dolarlık, Aralık ayında 17,8 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirerek rekor kıran ihracat ailemiz, bu performansını sürdürdüğü takdirde çok daha yüksek hedeflere de kısa sürede ulaşacaktır. Karşımıza çıkan tüm belirsizlikleri ihracatla aşıyoruz.

SALGINDAN OLUMSUZ ETKİLENEN TİCARET ERBABINA DESTEK

2020 yılına damgasını vuran ve hayatı durma noktasına getiren Kovid-19 salgınından olumsuz etkilenen işletmelere yönelik olarak sağlanan desteklere ilişkin süreç devam ediyor.

Salgından olumsuz etkilenen yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetlerinde bulunan işletmelere yönelik olarak sağlanacak olan Ciro Kaybı Desteği başvuruları Mart ayı sonu itibarıyla sona ererken desteklerden faydalanabilecek işletmelere ilişkin bilgiler de Bakanlığın iletişim adreslerinden paylaşıldı.

2020 yılındaki cirosu %50'nin üzerinde azalan yiyecek ve içecek alanında faaliyet gösteren katma değer vergisi mükellefiyeti olan işletmelere, esas faaliyet konusu üzerinden yalnız bir kez faydalanmak üzere, bin liradan az ve 40 bin liradan fazla olmamak üzere cirosunun azalan tutarının %3'ü oranında ciro kaybı destek ödemesi yapılıyor.

Öte yandan, yine salgından olumsuz etkilenen esnaf ve sanatkârlar için yeni bir kolaylık daha hayata geçirildi. Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği (TESKOMB) kefaleti ile Halk Bankası kaynaklarından kullanılan kredilerde TESKOM-B'un alacağı gecikme faizlerinden vazgeçilerek ve anapara borçlarına 18 ay taksitlendirme imkânı sunularak yeni bir borç yapılandırılması başlatıldı.

TESKOMB kefaleti ile Halk Bankası kaynaklarından kullanılan kredilerde TESKOMB'un alacağı gecikme faizlerinden vazgeçilerek ve anapara borçlarına 18 ay taksitlendirme imkânı sunularak yeni bir borç yapılandırılmasının 18 Mart 2021 itibarıyla başlatıldığı belirtilirken yeni yapılandırılmayla birlikte daha önce borçları yapılandırılan ve taksitleri devam eden esnaf ve sanatkârların kalan taksitleri ise 6 ay süreyle faizsiz ertelendi.

GELENEKSEL TÜKETİCİ ÖDÜLLERİ SAHİPLERİNİ BULDU

15 Mart Dünya Tüketici Hakları Günü vesilesiyle geleneksel olarak düzenlenen Tüketici Ödülleri Töreni Ankara'da gerçekleştirildi.

Küreselleşme ve dijitalleşme dönemiyle birlikte yeni ufuklar açılan tüketici hakları alanında tüketicinin ve tüketici haklarının korunmasına ilişkin yurt genelindeki başarılı örnekler kamuoyuyla paylaşıldı.

Törende, küresel perakende e-ticaret hacminin 4,2 trilyon dolara çıktığını dile getirilirken, Türkiye'de tüketici hakları alanında yapılan önemli çalışmalar ve söz konusu çalışmalar kapsamında Avrupa Birliği ile uyum konusundaki gelişmelerin altı çizildi.

Tüketici haklarının korunması noktasında ülkemizin sahip olduğu kurumsal kapasitenin en önemli göstergesi olan "Tüketici Hakem Heyetlerinin" önemi bir kez daha vurgulandı.

2020 yılında tüketici hakem heyetlerince alınan kararların %96,1'i tüketici mahkemelelerinde dava konusu edilmeden kesinleşmiş ve sadece %3,9'u mahkemelere intikal etmiştir. Yine aynı dönemde, 861 milyon lira tutarındaki ürün ve hizmetlerle ilgili 522 bin başvurunun %59'u tüketici lehine karara bağlanmıştır.

Törende bilinçli tüketici, yazılı basın, radyo televizyon programı, tüketici memnuniyetini ilke edinen firma ve bilimsel çalışma olmak üzere 5 dalda takdim edilen ödüllerin yanında 2020 yılı Basın ödülleri ile Tüketici Hakları Konulu Resim ve Karikatür Yarışması'nda derece elde eden öğrenciler de ödüllere kavuştu.

DIŞ TİCARET BİLGİLENDİRME SEMİNERLERİ DEVAM EDİYOR

Ticaret Bakanlığı, firmaların temel dış ticaret işlemlerinde, ihracatta sağlanan devlet desteklerinde ve potansiyel ihrac pazarlarında daha sağlıklı ve etkin bilgilere sahip olması amacıyla yurt genelinde Dış Ticaret Bilgilendirme Seminerleri düzenliyor.

2020 yılı Mart ayına kadar yüz yüze olarak yerinde gerçekleştirilen Dış Ticaret Bilgilendirme Seminerleri organizasyonları Kovid-19 salgını sebebiyle alınan önlemler çerçevesinde online olarak devam ediyor.

Ticaret Bakanlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) ve Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu (OSBÜK) koordinasyonunda Mart ayının sonunda Bolu, Gerede-Bolu, Zonguldak, Devrek-Zonguldak, Çaycuma-Zonguldak, Düzce, Kocaeli ve Gebze-Ko-

caeli'nde yerleşik iş çevrelerine yönelik olarak düzenlenen Dış Ticaret Bilgilendirme Seminerlerinin ardından önümüzdeki tarihlerde düzenlenecek olan seminerlere ilişkin takvim de Bakanlığın web sitesinden duyuruluyor.

Ticaret Bakanlığı tarafından 2020 yılında 75 ilde düzenlenen toplam 45 Dış Ticaret Bilgilendirme Semineri'ne 4 bin 131 kişi katılım sağlamıştı. Kovid-19 salgını önlemleri çerçevesinde elektronik ortamda düzenlenen çevrimiçi seminerlere ise 2 bin 365 kişi katılım sağlamıştır.

2021 yılında video konferans yöntemiyle toplam 55 Dış Ticaret Bilgilendirme Semineri gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

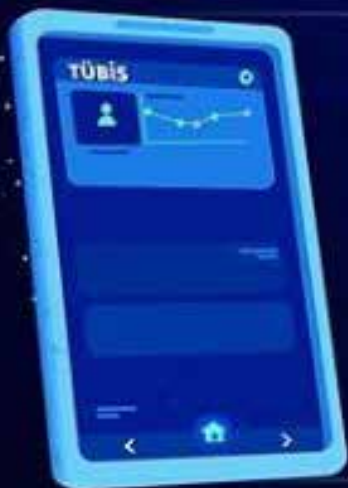
DIŞ TİCARET MESLEK LİSELERİ PROTOKOLÜ İMZALANDI

Ticaret Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığınca ortaklaşa düzenlenen “Dış Ticaret Meslek Liseleri Tanıtım ve Alt Protokol İmza Töreni”nde dış ticaret alanında meslek edinmek ve kariyer yapmak isteyen gençler için önemli bir adım atıldı.

“Dış Ticaret Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri” adıyla yeniden yapılandırılan okullarda, günün uluslararası ticaret ortamına uygun, zengin ve etkili bir müfredatla dış ticarete yönelik mesleki eğitim sağlanması yönünde tüm hazırlıkların ve altyapının tamamlandığının ifade edildiği törende Ticaret ve Millî Eğitim Bakanlıkları ile TİM arasında kurumsal iş birliğinin güçlendirildiğinin altı çizildi.

Törende ayrıca özel sektörün de söz konusu iş birliğine dahil edilerek kamu-özel sektör ortaklığı ile gençlere yönelik yatırım yapıldığı vurgulandı.

Projenin ilk aşamasının İstanbul, Gaziantep, Mersin ve İzmir gibi ihracatta hareketli illerden başlayacağı ifade edilirken projenin ilk aşamasını söz konusu 4 ildeki 6 proje okulunda 305 öğrenci ve 63 öğretmen oluşturuyor.

TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİNE ONLİNE BAŞVURU YAPABİLİRSİNİZ

- » Yaşadığı tüketici uyuşmazlığının çözümü için Tüketici Hakem Heyetlerine başvuru yapmak isteyen vatandaşlarımız, Kaymakamlıklara veya Tüketici Hakem Heyetlerine giderek başvurularını bizzat elden yapmak yerine, **elektronik ortamda e-Devlet kapısı üzerinden TUBIS aracılığıyla** da (turkiye.gov.tr/tuketici-sikayeti-uygulamasi) gerçekleştirebilecektir.

T.C. TİCARET BAKANLIĞI

**İHRACAT
KARARLARINIZ
İÇİN
EN AKILLI
DESTEK**

**POTANSİYEL
TİCARET
ROTANIZI
KEŞFEDİN**

**DÜNYANIN
VERİSİ
TEK TIKLA
EMRİNİZDE**

**İHRACAT
YAPAY
ZEKAYLA
KATLANIYOR**

**KOLAY İHRACAT
PLATFORMU**
yayında

kolayihracat.gov.tr

**DÜNYA
KÜÇÜLÜYOR
TÜRKİYE
BÜYÜYOR**

**İHRACAT
MODELİME
UYGUN BAŞKA
ÜLKE VAR MI?**

İŞİL EMİNE AVCI
Ticaret Uzmanı

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ PERSPEKTİFİNDEN ULUSLARARASI TİCARET ve GÜMRÜK

Kadının ekonomik hayattaki rolünün ve etkisinin artırılması suretiyle ekonomik kalkınmada toplumsal cinsiyet eşitliğinin bir araç olarak kullanılmasına yönelik olarak Birleşmiş Milletler, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Gümrük Örgütü, Dünya Bankası, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü ve Uluslararası Ticaret Merkezi gibi uluslararası kurum ve kuruluşlar bünyesinde yürütülmekte olan çalışmalar kapsamında üretilen stratejiler, projeler, programlar ve enstrümanlar ile küresel ölçekte toplumsal cinsiyet eşitliği ve sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Çeşitlilik, 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde yer alan temel haklardan biridir ve sürdürülebilir kalkınma ve büyümenin sağlanması için ön koşul olarak kabul edilmiştir. Eylül 2015 tarihinde yapılan BM Genel Kurulu'nda kabul edilen 2030 için 'Uluslararası Kalkınma Gündemi'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden beşincisi, kadınlara ve kızlara, eğitime, sağlık hizmetlerine, insana yakışır işlere, siyasi ve ekonomik karar alma mekanizmalarına eşit erişim sağlanmasına ilişkindir (Birleşmiş Milletler, 2020a).

Bu hedefin gerçekleştirilebilmesi için küresel eylem, cinsiyetler arasındaki farkların, sürdürülebilir kalkınma açısından önemli olduğu alanlara ve büyümenin tek başına çözemeyeceği sorunlara odaklanmalı ve bu alanlarda ülkeler bazında yürütülen çabaları desteklemelidir. Söz konusu öncelikli alanlar şunlardır;

- İnsan sermayesi donanımlarında cinsiyetler arasındaki farkın kapatılması; Yüksek kadın ölüm oranlarının düşürülmesi ve gerekli olan yerlerde eğitimdeki farkların kapatılması,
- Kadınların ekonomik fırsatlara erişiminin desteklenmesi ve iyileştirilmesi,
- Söz hakkı ve eyleycilikte cinsiyetler arasındaki farkın kapatılması; Kadınların hane içindeki ve toplumdaki söz hakkının ve eyleyciliğinin artırılması,
- Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kuşaklar arası yeniden üretiminin önlenmesi.

Bu dört alanla kesişen bir başka öncelik alanı da bulgu temelli kamu müdahalelerinin desteklenmesi, yani araştırma bulgularına dayalı kamu müdahalelerinin daha iyi verilerle, daha iyi bilgi üretimi ve paylaşımıyla ve daha iyi öğrenmeyle desteklenmesidir (Dünya Bankası, 2012).

Son yirmi yılda, özellikle eğitim ve sağlık alanlarında cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesinde ilerleme kaydedilmekle birlikte, kadınların topluma ve ekonomiye tam ve eşit katılımının sağlanması için yapılması gereken daha pek çok şey bulunmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Çeşitlilik, 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde yer alan temel haklardan biridir ve sürdürülebilir kalkınma ve büyümenin sağlanması için ön koşul olarak kabul edilmiştir.

Kadınları ekonomik olarak güçlendirmek sadece insan haklarına ilişkin global ölçekli taahhütleri yerine getirmek için yapılması gereken “doğru şey” değil aynı zamanda, kalkınma, ekonomik büyüme ve iş dünyası için yapılması gereken ‘zekice bir hareket’tir. Ekonomik anlamda geniş kapsamlı ve kalıcı toplumsal cinsiyet farklılıklarının maliyeti, ekonomi ve insani gelişme açısından çok büyük olmaktadır (Empowerwoman, 2016).

2017 yılında Buenos Aires'te gerçekleştirilen 11'inci DTÖ Bakanlar Konferansı'na katılan üye ve gözlemci ülkeler yayımladıkları deklarasyonla, kapsayıcı ticaret politikalarının, ekonomik büyüme üzerinde olumlu ve fakirliği azaltıcı etkisi olan toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesine katkıda bulunabileceği ve ayrıca, uluslararası ticaret ve yatırımın hem gelişmekte olan ve hem de gelişmiş ülkeler için ekonomik büyümenin motoru olduğu ve kadınların fırsatlara erişiminin iyileştirilmesinin ve ulusal ve uluslararası ekonomilere katılımlarının önündeki engellerin kaldırılmasının sürdürülebilir ekonomik kalkınmaya katkıda bulunacağı kabulü ile ticaret ve kalkınma politikalarını cinsiyete daha duyarlı hale getirmek için işbirliği yapmayı kabul etmişlerdir.

Bu bildiri, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının ekonomik anlamda güçlendirilmesinde, uluslararası ticaretin bir araç olarak kullanılmasını ve bu konuda DTÖ üyesi ülkelerin taahhütlerini belgelemesi açısından önemlidir.

Gelişmekte olan ülkelerde uluslararası ticaret yapan firmaların işgücünün %33,2'sini kadınlar oluştururken, bu oran ihracatçı olmayan firmalarda %24,3'e ve ithalatçı olmayan firmalarda %28,1'e düşmektedir.

Kadınlar, işçi-ücretli çalışan, girişimci-üretici ve tüketici rollerinde, uluslararası ticaretten farklı şekillerde etkilenirler. Dış ticaret, ücretli çalışan konumundaki kadınların ücretleri, iş imkanları, kayıtlı ya da kayıt dışı olarak istihdam edilmeleri üzerinde etkilidir. Üretici ve firma sahibi kadınların dış ticaretteki varlıkları, sahibi erkek olan firmalara göre çok düşük bir seviyede olup, bu firmaların yarıdan fazlası, yüksek tarife ve tarife dışı önlemlere tabi tarım ve tekstil sektörlerinde yer almaktadır. Tüketici rolünde ise kadınların harcamaları, hane halkının ihtiyaçları doğrultusunda tarifelerin ve korunma önlemlerinin yüksek olduğu gıda ve tekstil sektörlerinde yoğunlaşmaktadır.

Kadınların ekonomideki tüm rolleri göz önüne alındığında, mevcut haliyle dış ticaretten olumsuz yönde etkilendikleri görülmektedir. Söz konusu olumsuzlukların giderilmesi ve uluslararası ticaretin kadınlar için olumlu çıktılar yaratmasının sağlanması için ulusal ve uluslararası politikaların, toplumsal cinsiyet eşitliğini göz önüne alan bir yaklaşımla yapılması ve uygulanması gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet perspektifinin ana akımlaştırılması (gender mainstreaming) olarak ifade edebileceğimiz bu yaklaşım, cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla, yasalar, politikalar veya programlar da dahil olmak üzere planlanan herhangi bir eylemin kadınlar ve erkekler için tüm alanlardaki ve her düzeydeki sonuçlarının değerlendirilmesi yoluyla, kadınların ve erkeklerin kaygılarının ve deneyimlerinin, tüm politik, ekonomik ve toplumsal alanlardaki politika ve programların tasarımı, uygulanması, izlenmesi

ve değerlendirilmesinin ayrılmaz bir boyutu haline getirilmesidir (Birleşmiş Milletler, 2020b).

DTÖ ve Dünya Bankası iş birliğinde hazırlanan 'Kadınlar ve Ticaret' başlıklı raporda, uluslararası ticaretin kadınlar için, istihdam ve ücret artışı, daha iyi işler yaratmak, maliyetleri düşürmek ve refah seviyesini artırmak gibi ekonomik çıktıları olduğu yapılan analizlere dayanılarak doğrulanmaktadır. Bu analizler sonucunda ortaya çıkan esas sonuçlar şu şekilde sıralanabilir (Dünya Bankası Grubu ve Dünya Ticaret Örgütü, 2020);

- Uluslararası ticaret yapan firmalar daha çok kadın istihdam etmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde uluslararası ticaret yapan firmaların işgücünün %33,2'sini kadınlar oluştururken, bu oran ihracatçı olmayan firmalarda %24,3'e ve ithalatçı olmayan firmalarda %28,1'e düşmektedir. Yine aynı şekilde, küresel değer zincirlerinin parçası olan firmalar ile yabancılara ait olan firmalarda da kadınlar daha iyi temsil edilmektedir. Buna göre, küresel değer zincirlerinin parçası olan firmalarda kadın istihdam oranı %36,7 ve yabancı sermayeli firmalarda %37,8 iken, bu oran küresel değer zincirinin bir parçası olmayan firmalarda %10,9 ve yerli firmalarda %12,2 'ye düşmektedir.
- Ticaret, kadınların ücretlerini ve dolayısıyla ekonomik eşitliği artırır. Küresel olarak, kadınların ücretleri daha düşüktür. Kendisini küresel ticarete açan ve imalat sektöründeki ihracatlarını iki katına çıkaran gelişmekte olan ülkelere, toplam imalat ücretlerinde kadınların payı, artan istihdam ve yüksek maaşlar vasıtasıyla %5,8 artmış durumdadır.
- Ticaret, kadınlar için daha iyi işler yaratır. Gelişmekte olan ekonomilerde, yüksek ihracat seviyesine sahip sektörlerdeki işçilerin resmi olarak istihdam edilme ve iş güvenliğine sahip olma olasılığı daha yüksek olmaktadır.
- Ticarete serbestlik kadınların refahını artırır. Gümrük vergilerinin serbestleştirilmesi yoluyla kadın tüketiciler için maliyetler düşecek ve refah seviyeleri artacaktır. 54 gelişmekte olan ülkeden sağlanan bir örneklem üzerinde yapılan

yeni bir çalışmada, ithalat tarifelerinin kaldırılması sonucunda, aile reisi kadın olan hane gelirlerinde, aile reisi erkek olan hane gelirlerine göre dörtte üçten fazla artış olduğu bulunmuştur.

Uluslararası ticaretin cinsiyet eşitliği üzerinde olumlu sonuçlarını gösteren birçok olgu ve çalışma mevcuttur. Ancak, dünyanın pek çok ülkesinde hala kadınların ticarete etkin olarak katılımını sınırlayan birçok engel ve kısıtlama bulunmaktadır. Bunlar, yasal düzenlemeler gibi somut kısıtlamalar olabileceği gibi, sosyal ve kültürel normlar gibi soyut kısıtlamalar da olabilmektedir.

Şekil 1:
Kadınların uluslararası ticarete karşılaştıkları kısıtlamalar

Kaynak: Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü (2020).

Kadınların uluslararası ticarete karşılaştıkları kısıtlamalar ve sorunlar, toplumsal cinsiyet perspektifi ile üretilen ve uygulanan politikalarla aşılabılır. Söz konusu politikalar; eğitime, mali kaynaklara erişim ve kadının ticaretten dışlanmasına neden olan yasal ve toplumsal kısıtlamaların azaltılması için yapılacak düzenlemeler gibi genel sosyal ve ekonomik politikaların yanı sıra, doğrudan dış ticarete kadın varlığının artırılmasına yönelik olarak dış ticaret ve gümrük alanında yapılan spesifik düzenlemeleri de kapsamalıdır.

Uluslararası ticaretin kurallarını küresel ve ulusal düzeyde düzenleyen ve uygulayan kurumların başında gümrük idareleri gelir. Gümrük idarelerinin gerek iç paydaşları gerekse dış paydaşlarına yönelik olarak geliştireceği ve hayata geçireceği toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik politikalar, idarelerin performanslarını ve kabiliyetlerini artırırken, toplumsal ve ekonomik açıdan da olumlu birçok sonuçlar yaratacaktır.

Bir organizasyonun en önemli varlığı insan kaynağıdır ve bu nedenle, tüm çalışanlara eşit fırsatlar sunulması ve ayrımcılığın önlenmesi, çalışanların moral ve motivasyonuyla birlikte performansının artırılması için de gereklidir. Dünya Gümrük Örgütüne göre, toplumsal cinsiyet eşitliğini gümrük idarelerinin devam eden reform

Gümrük idaresinde toplumsal cinsiyet açısından eşitlikçi bir ortamın sağlanması için öncelikle, çalışma ortamlarının ve şartlarının kadın çalışanlar için uygun ve yeterli bir hale getirilmesi gerekir.

ve modernizasyon programlarının bir parçası olarak ele alması gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, işgücünde her zaman %50-50 cinsiyet dengesine ulaşmak demek değildir. Esasen bu kavram, kadın ve erkeklerin saygılı bir ortamda, becerilerine dayalı olarak aynı tür haklara ve fırsatlara sahip olmalarına izin verecek koşulları ve fırsatları yaratmakla ilgilidir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin tam anlamıyla elde edilebilmesi için bu anlayışın, kurumsal kültürün, politika ve prosedürlerin ayrılmaz bir parçası haline getirilmesi gerekir (Dünya Gümrük Örgütü, 2018).

Gümrük idareleri, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik politikalar üretirken hem iç hem de dış paydaşlarını dikkate almalıdırlar. İnsan kaynakları yönetiminden, dış ticaret politikalarına kadar her alanda yapılacak düzenlemelerin toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi ile yapılması gerekir. Bu düzenlemelerin kadınlar ve erkekler üzerindeki etkilerinin ölçülmesi ve buna göre gerekli ayarlamaların yapılması, söz konusu düzenlemelerin doğruluğunun, yerindeliğinin, sürdürülebilirliğinin sağlanması ve faydasının maksimize edilmesi açısından elzemdir. Gümrük idarelerinin cinsiyet bazında ayrıştırılmış güncel verilere sahip olmaları ve bu verileri düzenli olarak analiz ederek kullanmaları bu açıdan önem arz etmektedir.

Gümrük idareleri dahili alanda eşitlikçi düzenlemeler yaparken, kadın çalışanlarının, işe alınma, terfi, ücret, cinsiyete dayalı mesleki ayrışma¹ gibi konularda ayrımcılığa maruz kalıp kalmadıkları ve cinsiyet faktörünün yanı sıra, evli olup olmamaları veya çocuk sahibi olup olmamaları gibi sebeplerle, işgücü içindeki fırsat ve terfilere erişip erişemedikleri gibi konularda doğru kararları vermeye yarayacak yeterli ve doğru bilgiye sahip olmalıdırlar. Cinsiyet bazında ayrıştırılmış detaylı personel istatistikleri ve iç paydaş anketleri bu bilginin elde edilmesi için en önemli kaynaklardır.

Bu bağlamda örnek olarak, Türk Gümrük İdaresinin bir parçası olduğu Ticaret Bakanlığının personel istatistiklerini incelediğimizde; Ekim 2019 itibarı ile toplam 20.558 kişi olan Bakanlık personelinin %32 'sinin yani 6.556'nın kadın olduğunu görmekteyiz. Bu veriyi merkez ve taşra teşkilatı olarak ayrıştırdığımızda ise, taşra teşkilatında çalışan 13.145 personelin 3719'unun yani %28'inin, merkezde çalışan 7.413 kişiden 2.837'sinin, yani %38'inin kadın çalışanlardan oluştuğu görülmektedir (Tablo 1). Söz konusu istatistikler, orta düzey ve üst-orta düzey yönetici kadroları açısından incelediğinde ise, unvan yükseldikçe kadın yönetici sayısının azaldığı görülmektedir. Örneğin, kadın şube müdürü sayısı 163 olup, bu sayı toplam şube müdürü kadrolarının yaklaşık %39'una denk gelmektedir. Daire başkanlığı kadrolarında bu oran %26'ya, genel müdür yardımcılığı kadrolarında ise %18'e düşmektedir. Bakanlığımız taşra kadrolarında kadın yönetici oranları daha da düşüktür. Örneğin, gümrük müdürü kadrolarının ancak %7'si, bölge müdür yardımcısı kadrolarının %26'sı ve bölge müdürlüğü kadrolarının ise %4'ü kadın yöneticilerden oluşmaktadır (Tablo 2).

Cinsiyete dayalı meslek ayrışma; kadınların ve erkeklerin meslek türleri arasında ve içinde eşit olmayan dağılımını ifade eder. Ayrışma, kadınlar ve erkeklerin farklı sektörler, endüstriler, meslekler, ürün türleri ve işletme büyüklüklerinde yoğunlaşması sonucu yatay olabileceği gibi, farklı statüleri, yönetim sorumluluklarına veya terfi potansiyeline sahip pozisyonlardaki cinsiyet temelli eşitsizlikler nedeniyle dikey de olabilir. (Gender-Based Employment Segregation: Understanding Causes And Policy Interventions, World Bank Group, <http://documents1.worldbank.org/curated/en/483621554129720460/pdf/Gender-Based-Employment-Segregation-Understanding-Causes-and-Policy-Interventions.pdf>)

Cinsiyet	Toplam
Erkek	9426
Kadın	3719
Genel Toplam	13145

Tablo 1:
Taşra Teşkilatı
Gümrük
Personeli
Cinsiyet
Dağılımı

*Kaynak: Ticaret
Bakanlığı.*

Unvanlar	Erkek	Kadın	Toplam
Şube Müdürü	251	163	414
Gümrük Müdürü	129	11	140
Bölge Müdürü	23	1	24
Bölge Müdür Yardımcısı	43	15	58
İl Müdürü	77	4	81
Serbest Bölge Müdürü	12	2	14
Daire Başkanı	59	21	80
Genel Müdür	9		9
Genel Müdür Yardımcısı	31	7	38
Genel Toplam	634	224	858

Tablo 2: Ticaret
Bakanlığı Orta
ve Üst-Orta
Yönetici
Kadrolarının
Cinsiyet
Dağılımı

*Kaynak: Ticaret
Bakanlığı
şeklinde
düzeltilmesi
ricası.*

Toplumsal cinsiyet eşitliği bir gümrük idaresinde, işgücü kalitesinin yükseltilmesinden, yükümlülere daha iyi hizmet sunulmasına, çalışanların refahının artırılmasından şeffaflık sağlanmasına dek birçok hususta iyileşme sağlayacaktır.

Bu istatistiklere göre, gümrük idaresinde kadın çalışanların işgücüne katılım oranı, genel anlamda ülkemizde kadınların işgücüne katılım oranı ile benzerdir. Ancak, AB üyesi ülkelerin pek çoğunda kadınların işgücüne katılım oranlarının %50'nin üstünde olduğu düşünülürse, bu oranın çok düşük olduğu görülecektir. Ayrıca söz konusu veriler, gümrük idaresinde cinsiyet temelli dikey mesleki ayrışmayı açıkça göstermekte ve bu alandaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin nedenlerinin araştırılması ve bu nedenlerin ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılması için gerekliliğine işaret etmektedir.

Gümrük idaresinde toplumsal cinsiyet açısından eşitlikçi bir ortamın sağlanması için öncelikle, çalışma ortamlarının ve şartlarının kadın çalışanlar için uygun ve yeterli bir hale getirilmesi gerekir. Gümrük idarelerinin fiziksel şartlarının kadın memurlar için uygun hale getirilmesi, sınır gümrüklerinde veya mesai saatleri dışındaki zamanlarda kadınların çalışabilmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılması ile kadınların gümrük işlemlerinin her alanında var olmaları sağlanırken bir yandan da kadın ve erkek çalışanlar arasında zor ve riskli işlerin daha eşit paylaşılması mümkün hale gelecektir. Gümrükçülük mesleğinin en zor görevleri olan muhafaza ve muayene hizmetlerini sağlayan Bakanlığımız çalışanlarının sayıları cinsiyet açısından incelendiğinde, muhafaza memuru kadrolarının %32'sinin, muayene memurluğu kadrolarının ise %25'inin kadın çalışanlardan oluştuğu görülmektedir (Tablo 3).

Taşra idaresinin çok önemli bu iki kadrosundaki kadın personel sayısının yetersiz olması, gümrük idaresinin insan kaynağı çeşitliliği ve kalitesini etkilediği kadar, verilen hizmetin kalitesini de olumsuz yönde etkilemektedir. Bu konuda daha eşitlikçi

bir yaklaşım sergilenebilmesi için, bu kadroların kadın çalışanlar tarafından tercih edilmeme nedenlerinin araştırılıp incelenmesi ve bu nedenleri ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Cinsiyet	Muayene Memuru	Muhafaza Memuru
Erkek	1407	4046
Kadın	353	1291
Genel Toplam	1760	5337

Tablo 3:
Muhafaza
ve Muayene
Memuru
Kadrolarının
Cinsiyet
Dağılımı

Kaynak: Ticaret
Bakanlığı.

Ayrıca, hamilelik, doğum ve çocuk bakımı konusunda birtakım haklar ve kolaylıklar tanınması ile kadın çalışanların işgücüne katılımını, iş devamlılığını, performansını ve motivasyonlarını artıracaktır.

Gümrük idarelerinde toplumsal cinsiyet eşitliği açısından sağlıklı ve yeterli bir ortamın oluşturulmasının bir diğer şartı da çalışma ortamının mobbing, ayrımcılık ve taciz gibi nahoş durumlardan arındırılmış olmasının sağlanmasıdır. Bu tür durumların yaşanmasını önlemek için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ve bunlar için verilecek cezaların caydırıcı olması gerekmektedir. Ayrıca, bu konularda farkındalığın artırılması için yapılacak düzenli eğitimler yoluyla çalışanlar bilinçlendirilmelidirler.

Gümrük idareleri sadece iç paydaşları açısından değil, dış paydaşları açısından da toplumsal cinsiyet eşitliğini yansıtan düzenleme ve uygulamaları hayata geçirmelidirler. Kadın ticaret erbabının ve gümrük müşavirlerinin, gümrük prosedürleri ve gümrük mevzuatı açısından bilgi seviyelerinin artırılmasından, şiddet ve tacize maruz kalmayacakları bir çalışma ortamının sağlanmasına dek, dış ticarete kadın varlığını ve etkinliğini artıracak değişiklikleri ve düzenlemeleri yapmak idarenin görev ve sorumluluğudur. Söz konusu düzenlemeleri uygularken gümrük idarelerinin ticaret erbabı, müşavirler, meslek birlikleri, ticaret odaları gibi muhatapları ile iş birliği içinde çalışması, yapılan düzenlemelerin etkinliğini artıracaktır.

Ekseriyetle küçük işletmelere sahip kadın ticaret erbabı için gümrük işlemlerinin daha basit ve hızlı bir şekilde tamamlanmasını sağlayacak şekilde düzenlemeler yapılması ve gümrük işlemleri konusunda yeterince bilgisi olmayan ve aracı kullanmayan söz konusu ticaret erbabının uyum düzeylerini artırmak üzere gümrük prosedürleri ile ilgili olarak eğitimler vermek, kadın girişimcileri dış ticaret yapmak konusunda teşvik edecektir.

Ayrıca, gümrük idaresinin fiziksel ortam ve koşullarının engelliler de dahil olmak kadın ticaret erbabı ve gümrük müşavirlerinin, bütün gümrüklerde ve günün her saatinde çalışabilecekleri şekilde, alınacak emniyet ve güvenlik önlemleri de dahil olmak üzere, uygun biçimde dizayn edilmesi, kadın girişimcilerin ve araçların gümrük ve dış ticaret işlemlerine daha etkin ve yoğun katılımını sağlayacaktır.

Bununla birlikte, gümrük çalışanlarına toplumsal cinsiyet konusunda verilen eğitimler, dış paydaşlara da verilerek, kadın ve erkek ticaret erbabının ve gümrük müşavirlerinin bu konudaki farkındalığı artırılmalıdır.

Gümrük işlemlerinde aracı rolünü üstlenen gümrük müşavirleri, gümrük işlemlerinin doğru ve hızlı bir biçimde yürütülmesi ve firmalarla gümrük idaresi arasındaki iletişimin kurulması açısından önemlidirler. Bu nedenle, gümrük idaresinin eşitlikçi uygulamaları planlanırken ve hayata geçirilirken gümrük müşavirleri ve müşavir yardımcılarının da göz önünde bulundurulması gerekir.

Dolaylı temsil müessesesi ülkemizde çok yaygın bir biçimde kullanılmakta olup, dış ticaret ve gümrük işlemleri yapan firmalar bu işlemlerini genellikle gümrük müşavirleri aracılığı ile gerçekleştirmektedirler. Halihazırda 5 büyükşehirde bulunan derneklere bağlı olarak 3.280 gümrük müşaviri ve 9.609 gümrük müşavir yardımcısı dış ticaret firmalarına hizmet vermekte ve söz konusu müşavirlerin %13'ünü, gümrük müşavir yardımcılarının ise %19'unu kadınlar oluşturmaktadır (Tablo 4).

Gümrük müşavirliği mesleğinin kurallarını düzenleyen ve uygulayan kurum olan gümrük idaresinin, bu meslekteki kadın varlığının artırılması için gerekli çalışmaları yapması gerekmektedir. Bu şekilde, bir yandan kadınlar için uluslararası ticaret sahasında yeni iş imkanları yaratılırken, diğer taraftan, kadınlara has bir özellik olan detaycı yaklaşım sayesinde gümrük işlemlerinin daha az hata ile yapılması sağlanabilecektir.

Tablo 4:
Gümrük
Müşavir ve
Gümrük Müşavir
Yardımcılarının
Cinsiyet
Bazında
Ayrıştırılmış
İstatistikleri

	Gümrük Müşaviri	Gümrük Müşavir Yardımcısı
Kadın	421	1.882
Erkek	2.859	7.727
Toplam	3.280	9.609

Kaynak: Ticaret
Bakanlığı

Gümrük idareleri sosyal refahı teşvik etmek ve değişime öncülük etmek için toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemelidirler. Tüm paydaşlarının bakış açılarını ve belirli ihtiyaçlarını anlamak (cinsiyet, yetenek, milliyet ve kimliğin diğer yönlerine

bakılmaksızın), tüm iç ve dış paydaşların yararlanacağı daha etkili bir yapı ve hizmet mekanizması oluşturmaya yardımcı olacaktır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bir gümrük idaresinde, işgücü kalitesinin yükseltilmesinden, yükümlülere daha iyi hizmet sunulmasına, çalışanların refahının artırılmasından şeffaflık sağlanmasına dek birçok hususta iyileşme sağlayacaktır (Dünya Gümrük Örgütü, 2020).

Gümrük idareleri toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısı ile üreterek uygulayacakları politikalar ve prosedürler sayesinde; en geniş yetenek havuzuna ulaşıp, faaliyet gösterdikleri toplulukları ve hizmet ettikleri mükellef tabanını yansıtan iş gücü profilini oluşturabilirler; tüm çalışanlarına fırsat ve ilerleme eşitliği sağlayarak, performans ve motivasyonu yüksek tutabilirler; dış paydaşlarına daha kaliteli hizmet sunarken, bu anlayışı, etkileşim içinde oldukları özel sektöre ve diğer kurumlara aktarabilirler.

KAYNAKÇA

- Birleşmiş Milletler (2020a). Sustainable Development Goals – Goal 5: Achieve gender equality and empower all women and girls, Erişim: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg5>
- Birleşmiş Milletler (2020b). UN Gender Equality Glossary. <https://bit.ly/3shrdm>
- Dünya Bankası (2012). Dünya Kalkınma Raporu 2012; Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kalkınma, Erişim: <https://bit.ly/3q9v8gT>
- Dünya Bankası Grubu (2015). World Bank Group Gender Strategy (FY16-23): Gender Equality, Poverty Reduction and Inclusive Growth. Erişim: <https://bit.ly/39mNIAT>
- Dünya Bankası Grubu ve Dünya Ticaret Örgütü (2020). Women and Trade; The Role of Trade in Promoting Gender Equality.
- Dünya Gümrük Örgütü (2018). Gender Equality Organizational Assessment Tool, Erişim: <https://bit.ly/3bvbmlK>
- Dünya Gümrük Örgütü (2020). Gümrük Öğrenme ve Bilgi Topluluğu, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği E-Öğrenme Kursu, Erişim: <https://clikc.wcoomd.org/course/view.php?id=713#section-1>

Kadınları ekonomik olarak güçlendirmek sadece insan haklarına ilişkin global ölçekli taahhütleri yerine getirmek için yapılması gereken “doğru şey” değil aynı zamanda, kalkınma, ekonomik büyüme ve iş dünyası için yapılması gereken ‘zekice bir hareket’tir.

- Dünya Ticaret Örgütü (2017). Ticaret ve Kadınların Ekonomik Olarak Güçlendirilmesine İlişkin Ortak Bildiri, 11. DTÖ Bakanlar Konferansı, Buenos Aires, Aralık 2017.
- Empowerwoman (2016). Leave No One Behind A Call To Action For Gender Equality And Women’s Economic Empowerment, Report of The UN Secretary-General’s High-Level Panel On Women’s Economic Empowerment. Erişim: <https://bit.ly/3sdFcr6>

YAZAR HAKKINDA

İşıl Emine AVCI

T.C. Ticaret Bakanlığı / Gümrükler Genel Müdürlüğü
Ticaret Uzmanı
Tel: 0 312 449 37 65
E-posta: i.avci@ticaret.gov.tr

1975 Erzurum doğumludur. 1997 yılında Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Gıda Mühendisliği bölümünden mezun olmuştur. 2004-2006 yılları arasında Southern New Hampshire Üniversitesinde İşletme Yüksek Lisansı yapmış ve 2013 yılında Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İktisat Lisans Programını tamamlamıştır. 1998 yılında başladığı görevine halen Ticaret Uzmanı olarak devam etmektedir. İyi derecede İngilizce ve orta düzeyde Fransızca bilmektedir.

ALİ İHSAN YİĞİTOĞLU
Ticaret Uzmanı

GÜMRÜK İŞLEMLERİNİN KOLAYLAŞTIRILMASINA YÖNELİK YENİ UYGULAMA ve DÜZENLEMELER

Gümrük işlemlerinin hızlı ve güvenli biçimde gerçekleştirilmesi hedefi, günümüz dış ticaret işlemlerinde en önemli başlıklar içerisinde yer almaktadır. Bu hedefin uygulanması, dış ticaret iş süreçlerinde önemli bir unsur olan maliyetlerin azaltılması, üretim süreçlerinin daha etkin biçimde planlanması, rekabette avantajlı konuma geçmek gibi bir çok değişkeni etkilemektedir.

Bu kapsamda, değişen ve gelişen dış ticaret işlemleri ile uyumlu olarak gümrük işlemlerinde yeni uygulamaların ve düzenlemelerin yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu gereklilik kapsamında, son dönemde gerçekleştirilen uygulama ve mevzuat düzenlemelerine bu çalışmada yer verilecektir. Serbest dolaşıma giriş rejimi ile geçici ihracatta yolcu beraberi numune, sergi ve fuar eşyasının beyanının kolaylaştırılmasına dönük yeni beyan uygulaması, havacılık sektörünün ihtiyaçları doğrultusunda geçici ithalat işlemlerinde sağlanan kolaylık ve geçici ithalatta süre uzatımına dönük yeni düzenlemeler ele alınacaktır.

YOLCU BERABERİ NUMUNE, SERGİ VE FUAR EŞYASININ BEYANINA İLİŞKİN YENİ UYGULAMA

Gümrük mevzuatında, eşyanın beyanı, detaylı beyan, sözlü beyan veya başka bir tasarruf yoluyla beyan şeklinde yapılmaktadır. Sözlü ve başka bir tasarruf yoluyla beyan belirli şartlarda istisnai olarak kullanılmakta; temel beyan yöntemi, BİLGE sistemi üzerinde veri işleme tekniği yoluyla detaylı beyan verilmesidir.

Bu beyan işlemleri içerisinde, yolcu beraberinde serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulan veya geçici ihracat işlemine tabi tutulan yolcu beraberi numune, sergi ve fuar eşyasının beyan işlemlerinin kolaylaştırılması, aslında yolcu beraberinde artan işlemlerin hem daha kolay beyan edilebilmesi hemde kayıt altına alınması açısından yeni bir uygulamanın yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Bu gereklilik doğrultusunda, hem serbest dolaşıma giriş rejiminde hem de geçici ihracatta yolcu beraberi numune, sergi ve fuar eşyasının daha kolay beyan edilebilmesine dönük yeni bir beyan seçeneği oluşturulmuştur.

01.04.2020 tarihinde Gümrük Yönetmeliği'nin 131. maddesinde yapılan düzenleme ile Yolcu Beraberi Numune, Sergi ve Fuar Eşyası Beyan Formu, beyanname yerine kullanılan belgeler arasına eklenmiştir. Yönetmeliğin 169. maddesinin ikinci fıkrasına yapılan ekleme ile de numunelik

Yapılan bu mevzuat düzenlemeleri neticesinde, yolcu beraberi numune, sergi ve fuar eşyasının kolaylıkla beyan edilebilmesine dönük sistemsel düzenleme yapılmış ve internet üzerinden bazı temel bilgiler girilerek çok kolay biçimde beyana imkân sağlanmıştır.

eşya ve modellerin yolcu beraberinde gelmesi durumunda, bu eşyanın beyanının Yolcu Beraberi Numune, Sergi ve Fuar Eşyası Beyan Formu ile beyan yapılabilmesine imkân sağlanmıştır.

Bu düzenlemelere ek olarak yolcu beraberinde işlemlerin sıklıkla gerçekleştirildiği geçici ihracat işlemleri için de Yönetmeliğin 444. maddesine eklenen fıkra ile Türkiye Gümrük Bölgesi'nden yolcu beraberinde geçici olarak çıkarılacak ve geri getirilecek numune, sergi ve fuar eşyasının beyanının, Yolcu Beraberi Numune, Sergi ve Fuar Eşyası Beyan Formu ile yapılabileceği düzenlenmiştir.

Yapılan bu mevzuat düzenlemeleri neticesinde, yolcu beraberi numune, sergi ve fuar eşyasının kolaylıkla beyan edilebilmesine dönük sistemsel düzenleme yapılmış ve internet üzerinden bazı temel bilgiler girilerek çok kolay biçimde beyana imkân sağlanmıştır.

Uygulamada özellikle ihracatçılarımızın yolcu beraberinde sergi ve fuar amaçlı geçici olarak yurtdışına götürdükleri eşyanın beyanının basit biçimde yapılmasına imkân sağlanmasının ihracatçıya bu alanda önemli bir beyan kolaylığı getirdiğini vurgulamak gerekir.

Türkiye Gümrük Bölgesi'nden yolcu beraberinde geçici olarak çıkarılacak ve geri getirilecek numune, sergi ve fuar eşyasının "Yolcu Beraberi Numune, Sergi ve Fuar Eşyası Beyan Formu" ile

beyan edilmek istenmesi durumunda, beyan, eşya sahibi veya temsilcisi tarafından söz konusu form, elektronik ortamda Ticaret Bakanlığı web sayfasında “e-işlemler” bölümünde doldurulmak suretiyle yapılabilmektedir.

Form kapsamı beyanın, yolcu beraberinde geçici olarak çıkarılacak numune, sergi ve fuar eşyasının Türkiye Gümrük Bölgesi’nden çıkışına kadar yapılması gerekmektedir. Yolcu beraberinde geçici olarak çıkışı yapılacak olan numune, sergi ve fuar eşyası için Formun elektronik ortamda düzenlenmesi yeterli olup, form üzerinde gümrük idaresince ayrıca bir işlem yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

Yolcu beraberinde geçici olarak çıkışı yapılacak veya geri getirilecek numune, sergi ve fuar eşyasının geçici çıkışında veya geri getirilmesinde gümrük idaresince eşyanın kontrolünün yapıldığı durumda, yükümlü tarafından söz konusu eşyanın beyanının Form ile yapıldığına dönük bilgi gümrük idaresine verilmesi yeterli bulunmaktadır. Bir başka ifade ile yolcu beraberinde eşya ile yurtdışına çıkarken veya geri gelirken gümrük idaresine beyanda bulunduğunu ifade etmesine gerek bulunmamaktadır. Sadece, gümrük idaresince yapılan kontrol sonrasında gümrük idaresi tarafından beyanın sorulması durumunda beyanının Form ile yapıldığına dönük bilgi gümrük idaresine verilmesi gerekmektedir. Bu durumda, gümrük idaresince, elektronik ortamda düzenlenen Formdaki bilgiler de dikkate alınarak eşyaya ilişkin gerekli kontroller yapılmakta, ilgili gümrük memurunca elektronik ortamda söz konusu form üzerinde girişi yapılan eşyaya ilişkin yapılan işlem sisteme kaydedilmektedir.

Serbest dolaşıma giriş rejimine ilişkin işlemlerde de benzer iş süreçleri gerçekleştirilmektedir. Form, eşya Türkiye Gümrük Bölgesine gelmeden önce elektronik ortamda düzenlenmekte, Form üzerinde gümrük idaresince ayrıca bir işlem yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Geçici ihracat işlemlerinden farklı olarak serbest dolaşıma giriş işlemlerinde, yolcu tarafından, eşyanın faturası ile ithalatçı firmanın çalışanı olduğunu göstermek üzere SGK belgesinin birer örneğinin Form eki olarak sisteme yüklenmesi gerekmektedir.

GEÇİCİ İTHALAT REJİMİ KAPSAMINDA GETİRİLEN KOLAYLIKLAR

Gümrük Kanunu gereği geçici ithalat rejiminde ithal eşyasının Türkiye’de kullanılabileceği azami süre, istisnaları olmak üzere 2 yıl olarak belirlenmiştir (Yığıtoğlu, 2019). Bu süre sonunda ithal eşyasının yeniden ihraç edilmesi veya başka bir gümrükçe onaylanmış bir işleme tabi tutulması gerekmektedir.

Ancak uygulamada, geçici ithalata konu bazı eşyanın kullanım alanında tahsis edildiği işlemler bitmeden yurtdışı edilmesinin mümkün olmadığı ve dolayısıyla ithal eşyasının kullanım süresinin 2 yıldan daha fazla olması gibi gereklilikler ortaya çıkabilmektedir.

Bu ekonomik ihtiyaçlar doğrultusunda, geçici ithal eşyasının süresine ilişkin yeni bir düzenleme yapılarak, belirli şartlarda geçici ithal eşyasının daha uzun süre kullanılabilmesine imkân sağlanmıştır. Gümrük Yönetmeliği’nin 380. maddesinde yapılan düzenleme ile sürede yeni bir uygulamaya gidilmiştir. Bu uygulamadan, tüm yükümlüler değil belirli şartları taşıyan yükümlülerin yararlanabilmesine imkân sağlanmıştır.

Yetkilendirilmiş yükümlü sertifikası sahibi olan veya bir önceki takvim yılı içerisinde beş milyon ABD dolarının üzerinde ihracat yapmış olan yükümlüler bu düzenlemeden yararlanabilmektedir. Bu düzenlemeden yararlanabilecek eşyanın da kısmi muafiyet kapsamında geçici olarak ithal edilmiş olması gerekmektedir.

Bu uygulama ile 24 aya eklenen 9 ay ile toplam 33 aylık süreden yararlanabilme imkânı sağlanmaktadır. İthal eşyasının 33 aydan daha fazla kullanılmasının gerektiği durumda ise yeni bir izin alınmak suretiyle yeniden 24 ay izin verilmektedir. Ancak bu süre uzatımında yeniden vergilerin ödenmesi gerektiğini vurgulamak gerekir. Bir başka ifade ile bu düzenleme kapsamı eşyanın toplam 57 ay Türkiye’de kullanılabilmesi mümkün bulunmaktadır.

Geçici ithalat rejiminde işlemlerin kolaylaştırılmasına dönük bir diğer işlem, havacılık sektörünün gümrük işlemlerinin kolaylaştırılmasına

ilişkin mevzuat düzenlemesidir. Havacılık sektörü, dış ticaret işlemlerinde önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Hem sektörün ekonomik büyüklüğü hem de sektörün dış ticarete konu eşya nakliyesindeki payı dikkate alındığında sektörün önemi daha iyi anlaşılabilir. Havacılık sektöründe yabancı uçakların finansal kiralama sözleşmesi ile geçici olarak ithali ve kullanımı, sözleşme süresi sonunda mülkiyetin kiralayana geçerek serbest dolaşıma sokulması, oldukça yaygın bir uygulama niteliği taşımaktadır.

Havacılık sektörünün dinamik bir sektör olması nedeniyle yurtdışından kiralanılan uçakların Türkiye'ye getirilmeden gümrük işlemlerinin yapılması ve böylece uçakların hemen kullanıma sokulmasının sektör açısından aslında önemli bir gereklilik olduğunu, bu durumun operasyonel anlamda önemli avantajlar sağladığını vurgulamak gerekir.

Gümrük mevzuatında belirli istisnalar hariç eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesi'ne gelmesi ve sonrasında gümrük işlemlerine tabi tutulması temel kural ve uygulama niteliği taşımaktadır. 2009/15481 sayılı Karar'ın 21. maddesinde yapılan düzenleme ile ticari kullanıma mahsus hava taşıtlarının diğer yükümlülüklerin yerine getirilmesi şartıyla Türkiye Gümrük Bölgesi'ne getirilmeksizin geçici ithalat rejimine tabi tutulabileceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme aynı Karar'da gemiler ve hava taşıtlarının Türkiye'ye gelmeden serbest dolaşıma girmesine imkân sağlayan düzenlemelere ek bir uygulama da olmuştur.

Hava taşıtları için yapılan bu düzenleme uygulamada havacılık sektörünün yoğun olarak kullandığı finansal kiralama kapsamı uçakların Türkiye'ye getirilmeden gümrük işlemleri tamamlanarak sektörün kullanıma sokulmasının ve önemli operasyonel kolaylık sağlamanın bakımından önemli olduğunu vurgulamak gerekir.

SONUÇ

İhracat işlemlerinin kolaylaştırılması ve hızlandırılması hedefi doğrultusunda, yolcu beraberinde geçici olarak götürülen numune, sergi ve fuar eşyasının beyanının Ticaret Bakanlığı

internet sitesi üzerinden gerçekleştirilebilmesine ilişkin uygulamanın gümrük işlemlerini, önemli ölçüde kolaylaştırdığını ifade etmek gerekir. Geçici ihracat işlemleri ile birlikte yolcu beraber numune, sergi ve fuar eşyasının beyanı da benzer biçimde kolaylaştırılmıştır. Yapılan bu düzenleme hem yükümlülüklerin daha basit işlem yapmalarına hem de gümrük idaresinin hızlı biçimde işlemleri sonuçlandırmasına imkân sağlamaktadır.

Ekonomik ve operasyonel ihtiyaçlar doğrultusunda, geçici ithalat rejiminde 24 aylık süre uygulamasının kısmi muafiyet kapsamı eşya için uzatılması, bu ihtiyaçlara cevap verir niteliktedir. Buna ek olarak havacılık sektörünün ihtiyaçları doğrultusunda uçak Türkiye'ye gelmeden gümrük işlemlerinin yapılmasına dönük düzenleme de işlemleri kolaylaştıran önemli bir düzenleme niteliği taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- 2009/15481 Sayılı 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Karar
- 4458 Sayılı Gümrük Kanunu, 04.11.1999 tarihli, 23866 sayılı Resmî Gazete
- Geçici İthalat Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)
- Gümrük Yönetmeliği, 07.10.2009 tarihli, 27369 sayılı Resmî Gazete
- YİĞİTOĞLU, Ali İhsan. (2019). Geçici İthalat Rejiminde Süre Uygulaması (Azami İki Yıllık Sürenin Aşılabilirliği Özellikli Durumlar), Gümrük ve Ticaret Dünyası, Sayı 2019/3-102, sayfa 62.

YAZAR HAKKINDA

Ali İhsan YİĞİTOĞLU

T.C. Ticaret Bakanlığı / Gümrükler Genel Müdürlüğü

Ticaret Uzmanı

Tel: 0312 449 32 81

E-posta: a.yigitoglu@ticaret.gov.tr

Lisans ve yüksek lisans eğitimini Hacettepe Üniversitesi Maliye bölümünde tamamlamıştır. Ticaret Bakanlığında Ticaret Uzmanı olarak görevine devam etmektedir. "Gümrükte Taahhüt İşlemleri" ve "100 Soruda Dahilde İşleme Rejimi" adlı iki kitabı ve gümrük konularına ilişkin yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır. İyi derecede İngilizce bilmektedir.

KADİR YILMAZ
Daire Başkanı

KURULUŞLARINDAN GÜNÜMÜZE TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ

1. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİNİN KURULUŞ SÜRECİ

Tüketici hukukunun gelişiminin diğer hukuk dallarının gelişimine kıyasen yeni olduğu söylenebilir. Şöyle ki: global ve yerel düzeyde üretim ve ticaret ilişkilerinin yaygınlaşmasıyla büyüme trendine giren şirketler ile diğer tacir ve esnaflar karşısında tüketiciler hukuki bilgi birikimi ve ekonomik güç bakımından zayıf duruma düşmüş ve sosyal adalet anayasal ilkesi gereği tüketici hukuku özel hukuk kapsamında tüketicileri korumaya yönelik bir hukuk dalı olarak ortaya çıkmıştır.

Bu kapsamda, iç hukukumuzda Anayasanın 172'nci maddesinde yer alan "Devlet, tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler alır, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder." hükmü uyarınca tüketicileri koruma gayesiyle Kanun koyucu tarafından 8/9/1995 tarihinde 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe koyulmuştur.

Mülga 4077 sayılı Kanun'un yürürlüğünden önce tüketici uyuşmazlıkları ile ilgili özel bir uyuşmazlık çözüm yolu bulunmamakla birlikte, kendi görev alanlarına giren konularda mülga Sanayi ve Ticaret Bakanlığı başta olmak üzere bazı kamu kurumları ile tüketici örgütleri yaşanan uyuşmazlıklar için çözüm üretmeye yönelik faaliyetlerde bulunmuşlardır. Yargı alanında ise, tüketici uyuşmazlıkları bu dönemde genel mahkemelerde çözüme kavuşturulmuştur.

Mülga 4077 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte tüketici uyuşmazlıklarının çözümünde; mahkemelerde zaman alan usul kurallarının daha basitleştirildiği, daha kolay ve daha hızlı ulaşılabilen ve olabilecek en az masrafla kısa sürede çözüm üretebilecek tüketici hakem heyetleri her il merkezinde ve ilçelerde mülga Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından teşkilatlandırılmıştır. Tüketici hakem heyetleri ilerleyen süreçte ülkemiz yargı teşkilatının iş yükünü azaltıcı işlevinin yanı sıra verdikleri kararlarla mal ve hizmet piyasalarını düzenleyici bir fonksiyona da sahip kılınmıştır.

Bu çerçevede, mülga 4077 sayılı Kanun ve 28/5/2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca, tüketici hakem heyetleri tüketici işleminin zayıf tarafını temsil eden tüketiciler ile tüketici işleminin diğer tarafı olan satıcı veya sağlayıcılar arasında yaşanan uyuşmazlıkların basit, hızlı ve tüketiciler yönünden masrafsız çözülmesi için kolay ulaşılabılır şekilde Ticaret Bakanlığı tarafından yargı dışı çözüm merci olarak teşkil edilmiş olup, 1995 yılından beri faaliyetlerine devam etmektedirler. Geçen 25 yıllık süreçte tüketici hakem heyetleri 14 milyonun üzerinde başvuruyu karara bağlayarak ülkemiz yargı teşkilatının iş yükünü önemli ölçüde azaltmışlardır. Tüketici

Tüketici hakem heyetleri, tüketici işleminin zayıf tarafını temsil eden tüketiciler ile tüketici işleminin diğer tarafı olan satıcı veya sağlayıcılar arasında yaşanan uyuşmazlıkların basit, hızlı ve tüketiciler yönünden masrafsız çözülmesini hedeflemektedir.

haklarının korunması konusunda lokomotif görevi üstlenmiş olan tüketici hakem heyetlerinin çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi ve aralarındaki koordinasyonun sağlanması görevleri ve yetkileri ilgili mevzuat gereği Ticaret Bakanlığı'na verilmiştir.

Tüketici hakem heyetleri, tüketici işleminin zayıf tarafını temsil eden tüketiciler ile tüketici işleminin diğer tarafı olan satıcı veya sağlayıcılar arasında yaşanan uyuşmazlıkların basit, hızlı ve tüketiciler yönünden masrafsız çözülmesini hedeflemektedir.

2. MÜLGA 4077 SAYILI KANUN'UN YÜRÜRLÜK SÜRECİNDE TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ

Tüketici hakem heyetlerinin adları mülga 4077 sayılı Kanun'un 22'nci maddesi ile tüketici sorunları hakem heyeti olarak düzenlenmişken, 6502 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile birlikte tüketici hakem heyetleri olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla mülga 4077 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1995 yılından yürürlükten kalktığı 2014 yılına kadar bu adla anılmışlardır.

Mülga 4077 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında,

"Bakanlık il ve ilçe merkezlerinde tüketiciler ile satıcılar arasında çıkan uyuşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla belediyelerle koordineli olarak, en az bir tüketici sorunları hakem heyeti oluşturmakla görevlidir.

Başkanlığı Sanayi ve Ticaret İl Müdürü veya görevlendireceği bir memur tarafından yürütülen tüketici sorunları hakem heyeti; belediye başkanının konunun uzmanı belediye personeli arasından görevlendireceği bir üye, baronun mensupları arasından görevlendireceği bir üye, ticaret ve sanayi odası ile esnaf ve sanatkâr odalarının görevlendireceği bir üye ve tüketici örgütlerinin seçecekleri bir üye olmak üzere başkan dahil beş üyeden oluşur. Ticaret ve sanayi odası ya da ayrı ayrı kurulduğu yerlerde ticaret odası ile esnaf ve sanatkâr odalarının görevlendireceği üye, uyuşmazlığın satıcı tarafını oluşturan kişinin tacir veya esnaf ve sanatkâr olup olmamasına göre ilgili odaca görevlendirilir.” hükümlerine yer verilmiştir.

Tüketici sorunları hakem heyetlerini meydana getiren üye kişilerin haiz olduğu nitelikler göz önüne alındığında görülen tüketici uyuşmazlıklarının konuları hakkında uzman kişilerden yararlanılması ve tarafların menfaatlerinin objektif şekilde gözetilmesi hususlarına yer verilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Mülga 4077 sayılı Kanun döneminde yapılan en önemli ve köklü değişiklik 14/6/2003 tarihinde yürürlüğe giren 4822 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişikliktir. Mülga 4077 sayılı Kanun’un değiştirilmemiş halinde tüketici sorunları hakem heyetlerinin verdiği kararlar delil niteliği taşımaktayken, 4822 sayılı Kanun ile değişikliğe gidilerek değeri belirli parasal sınırlar altında kalan tüketici uyuşmazlıkları için tüketici sorunları hakem heyetlerine başvuru zorunlu hale getirilmiş ve verilen kararların nitelikleri de tarafları bağlayıcı hale dönüştürülmüştür.

Bununla beraber, değeri belirli parasal sınırların üzerinde olan tüketici uyuşmazlıkları için verilen kararların tüketici mahkemelerinde kullanılmak üzere delil niteliğinde olması hususunun uygulanmasına devam edilmiştir.

Söz konusu değişiklikler ile tüketici sorunları hakem heyetlerinin etkinliği artırılarak tüketicinin korunması açısından önemli bir adım atılmıştır. Bu değişiklik ile tüketici sorunları hakem heyetlerinin verdiği bağlayıcı nitelikteki kararların, mahkeme

kararlarında olduğu gibi, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirilmesi sağlanmıştır.

3. 6502 SAYILI KANUN’UN YÜRÜRLÜĞE GİRMESİ VE TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİNİN BU SÜREÇTEKİ FAALİYETLERİ

Tüketici sorunları hakem heyetleri 6502 sayılı Kanun’un 66’ncı maddesi ile tüketici hakem heyetleri adı altında yeniden düzenlenmiştir.

Buna göre, değeri belirli parasal sınırların üzerinde olan tüketici uyuşmazlıkları için verilen kararların mahkeme huzurunda bundan sonraki süreçte delil niteliği taşımayacağı ve bu nitelikteki tüketici uyuşmazlıkları için tüketici hakem heyetlerine değil tüketici mahkemelerine başvurulmasının zorunlu olacağı belirlenmiştir.

Mülga 4077 sayılı Kanun’da her il ve ilçe merkezinde tüketici sorunları hakem heyeti oluşturulacağı düzenlenmişken, 6502 sayılı Kanun ile bu uygulamadan vazgeçilerek il merkezlerinde ve nüfus yoğunluğu ve başvuru sayıları gibi kriterler esas alınması suretiyle yeterlilik şartları yönetmelikle belirlenen ilçe merkezlerinde en az bir tüketici hakem heyeti oluşturulacağı düzenlenmiştir. Nitekim, daha sonraki süreçte Ticaret Bakanlığınca Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği’nde belirlenen kriterlere göre başvuru sayılarının ve nüfus yoğunluğunun fazla olduğu ilçelerde birden fazla tüketici hakem heyeti oluşturulmuş ve bunun tam tersi olarak başvuru sayılarının ve nüfus yoğunluğunun diğer ilçelere kıyasen daha az olduğu ilçelerde verilen kamu hizmetinin kalitesini artırmak ve kamu kaynaklarının tasarruflu bir şekilde yerinde kullanılmasını sağlamak amaçlarıyla bazı ilçelerde karar alma merci olarak tüketici hakem heyeti oluşturulmamıştır. Ancak, karar merci olarak tüketici hakem heyeti oluşturulmayan ilçelerde Kaymakamlık personeli arasından irtibat raportörleri görevlendirilerek yetkilendirilen tüketici hakem heyetlerine iletilmek üzere vatandaşlar tarafından yapılan başvuruların alınması sağlanmıştır.

6502 sayılı Kanun ile yapılan diğer bir temel değişiklik; tüketici hakem heyetlerinin yapılarını daha da güçlendirmek amacıyla 500 adet tüketici hakem heyeti raportörü kadrosu ihdas edilerek yükseköğrenim görmüş ve Ticaret Bakanlığı tarafından çalışma alanlarına ilişkin eğitimler verilmiş tüketici hakem heyeti raportörlerinin istihdamının sağlanmasıdır. Bu şekilde, tüketici hakem heyetlerinin benzer uyuşmazlıklar için vermiş oldukları kararlarda ve diğer uygulamalarında yeknesaklığın sağlanması ve tüketici hakem heyetleri personeline ihtisaslaşmanın ve sürekliliğin olması hedeflenmiştir.

Söz konusu düzenlemeden önce tüketici hakem heyetlerine yapılan başvuruları almak, başvurulara ilişkin gerekli yazışmaları yapmak ve başvuruya ilişkin dosyayı hazırlamak, tüketici hakem heyetlerinin toplantılarına ilişkin gerekli hazırlıkları yapmak, toplantı tutanaklarını tutmak, evrak, dosyalama ve arşiv işlerini yürütmek, tüketici hakem heyetlerinde başkan, üye ve raportör olarak görevlendirilen diğer kamu personeline ödenecek huzur hakkı ve ücretlerine ilişkin işlemleri yapmak ve tüketici hakem heyetlerinin ödenek, demirbaş gibi mali işlemlerini yürütmek gibi iş ve işlemleri düzenleyecek bir kadro bulunmamaktaydı.

Tüketici hakem heyetlerinin sayılan iş ve işlemlerini yürütmek için ihtiyaç duyulan raportörler, ticaret il müdürlükleri ve kaymakamlıklarda görevli personel arasından geçici görevlendirme usulüyle karşılanmakta ve bu personel asıl vazifelerinin haricinde ikinci bir iş olarak tüketici hakem heyeti raportörlüğü görevini üstlenmekteydi. Tüketici hakem heyeti raportörü kadrosu ihdası ile tüketici hakem heyetlerinin kurumsallaşmasına ve hafızasının oluşmasına yönelik çok önemli bir adım atılmıştır.

Bununla beraber, yeterli sayıda tüketici hakem heyeti raportörü bulunmayan il ve ilçe tüketici hakem heyetlerinde görevlendirme usulüyle raportör istihdamına devam edilmektedir. Hâlihazırda 300 adet olan tüketici hakem heyeti raportörü sayısının ilerleyen dönemde artırılması planlanmaktadır.

Tüketici sorunları hakem heyetlerinin verdiği bağlayıcı nitelikteki kararların, mahkeme kararlarında olduğu gibi, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirilmesi sağlanmıştır.

6502 sayılı Kanun'da düzenlenen diğer bir değişiklik ise, tüketici hakem heyetlerinin oluşumunun sağlanmadığı yerlerde tüketici hakem heyetlerinin noksan üyeliklerinin o yerin belediye meclisince tamamlanması yerine noksan üyeliklerin Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği ile belirlenen üyelik niteliklerine sahip Devlet memurları arasından illerde ticaret il müdürü ve ilçelerde kaymakam tarafından tamamlanmasıdır.

Yine, tüketici hakem heyetlerinin verdiği kararlara karşı tüketici mahkemelerinde açılan davaların tüketici aleyhine olacak şekilde sonuçlanması durumunda avukatlara ödenecek olan vekâlet ücretinin nispi tarife üzerinden ödeneceği 6502 sayılı Kanun ile hükme bağlanması neticesinde, tüketicileri hak arama yolundan caydırabilecek unsurlardan birisinin daha ortadan kaldırılması sağlanmıştır.

6502 sayılı Kanun'da tüketici hakem heyetlerinde görülen uyuşmazlıkların tüketici lehine olacak şekilde çözümlenmesi halinde bilirkişi ve tebligat ücretlerinin karşı tarafa yükleneceği ve tüketici aleyhine olacak şekilde çözümlenmesi durumunda ise söz konusu ücretlerin Ticaret Bakanlığı'nca karşılanacağına ilişkin düzenlemeler yapılarak tüketiciler haklarını aramaları konusunda teşvik edilmiştir.

6502 sayılı Kanun'un düzenlemeleriyle yapılan önemli değişikliklerin ardından tüketici hakem heyetlerinin iş ve işlemlerini kolaylaştıran yapısal ve hukuki çözümler getirilmiş ve heyetlerin kurumsal bir yapıya kavuşmaları yönünde altyapı hazırlanmıştır.

3.1. Tüketici Bilgi Sistemi (TÜBİS)

Tüketici hakem heyetlerine yapılan başvuruların heyetlere doğrudan aktarılmasını, başvuruların inceleme ve değerlendirme aşamalarının internet üzerinden takip edilmesini ve sonuçlarının sorgulanmasını sağlamak amacıyla 2010 yılı Nisan ayında kullanıma açılan TÜBİS, tüketici hakem heyetlerinden ve vatandaşlarımızdan gelen talepler çerçevesinde Ticaret Bakanlığı tarafından yenilenmiş ve 1/1/2017 tarihinden itibaren tüketici hakem heyetlerinin kullanımına açılarak tüketici hakem heyetlerinin tüm iş ve işlemlerinde kullanılması zorunlu olan bir çevrimiçi sistem haline getirilmiştir.

TÜBİS, e-Devlet üzerinden elektronik ortamda tüketiciler tarafından yapılan başvuruların tüketici hakem heyetlerine iletildiği ve başvuru aşamasından alınan kararın taraflara ulaştırılmasına kadar bütün basamakların kayıt altına alınıp başvuru sahibi tarafından izlenebildiği bir sistemdir.

Yenilenen TÜBİS ile başvuru yollarını zorlaştıran ıslak imza, mobil imza veya güvenli elektronik imza kullanma zorunlulukları olmadan, tüketicilere elektronik ortamda e-Devlet kapısı uygulaması üzerinden başvurularını kolay bir şekilde ilgili tüketici hakem heyetlerine yapabilmeleri sağlanmıştır.

Nitekim, tüketici hakem heyetlerine 2019 yılında yapılan toplam 547.235 adet başvurunun 137.729 adedi elektronik ortamda yapılan başvurular olarak gerçekleşmiştir.

Yenilenen sistem sayesinde kırtasiyecilik azaltılarak tüketici hakem heyetlerinin karar alma süreleri kısalmıştır. Tüketici hakem heyetlerinin 2019 yılında Türkiye genelinde ortalama karar alma süreleri 89 gün olarak gerçekleşmiştir. Tüketici hakem heyetleri bu şekilde tüketici uyumsuzluklarını çok daha kısa sürede ve çok daha az maliyetle sonuçlandırma kabiliyetine ulaşmışlardır.

Ticaret Bakanlığı tarafından altyapısı hazırlanarak koordinasyon işlemleri yürütülmeye devam edilen TÜBİS, tüketici hakem heyetlerine yapılan tüm başvuruların ve bu başvurulara ilişkin tüm iş ve işlemlerin kayıtlarının güvenli elektronik ortamda arşivlenmesini ve burada muhafaza edilmesini sağlamıştır. Bununla birlikte, sistemin sağladığı veri analizi imkânlarıyla tüketici hakem heyetlerinin iş ve işlemlerinin takibi kolaylaşmış ve elde edilen istatistikler Ticaret Bakanlığının tüketicinin korunmasına ilişkin belirlediği politikalarının şekillenmesinde etkili olmaya başlamıştır.

Ayrıca, kullanıcı dostu TÜBİS'i kullanan tüketici hakem heyeti raportörleri için başvuru takibinin kolaylaşması, kararların kayıt altına alınması ve elektronik arşiv oluşturulması gibi konularda kolaylıklar sağlanmıştır.

TÜBİS'te yapılan geliştirmeler ve kamuya ait diğer bilişim sistemleriyle kurulan entegrasyonlar sayesinde tüketici hakem heyetlerinin karar alma süreleri oldukça kısaltılmış, kamu kaynaklarının tasarruflu olarak yerinde kullanılması sağlanmış ve verilen kamu hizmetinin kalitesinin yükseltilmesi neticesine ulaşılmıştır. TÜBİS üzerinde tespit edilen ihtiyaçlara binaen düzeltme ve geliştirme çalışmalarına devam edilmektedir.

3.1.1. TÜBİS ile Ulusal Yargı Ağı Projesi Bilişim Sistemi (UYAP) Arasında Kurulan Entegrasyon

TÜBİS ile UYAP arasında entegrasyon kurularak 19/3/2018 tarihinde kullanıma açılmıştır. Sistemler arasında kurulan entegrasyon ile tüketici mahkemelerinde itiraza konu edilen tüketici hakem heyetleri kararlarına ilişkin tüm verilerin ilgili mahkemenin talebi üzerine elektronik ortamda aktarımının yapılabilmesi sağlanmıştır.

Ayrıca, itiraza konu edilen tüketici hakem heyeti kararlarına ilişkin mahkemeler tarafından verilen kararların da kurulan entegrasyon üzerinden tüketici hakem heyetlerine gönderilmesi mümkün kılınmıştır. Bu şekilde kararların kesinleşmesi için geçen süreler kısaltılmış, kırtasiyecilik azaltılmış ve mahkemelerde itiraza konu edilen tüketici hakem heyetleri kararlarına ilişkin alınan kararların tüketici hakem heyetlerine kolayca ulaşması sağlanarak benzer tüketici uyuşmazlıklarında alınan kararların yeknesaklığı temin edilmiştir.

3.1.2. TÜBİS Üzerinde Belgelerin Elektronik Olarak İmzalanması

TÜBİS üzerinde belgelerin e-imza ile elektronik olarak imzalanması uygulamasına altyapı çalışmaları tamamlanarak 19/3/2018 tarihinde geçilmiştir. E-imza uygulamasıyla kırtasiyecilik azaltılmış ve karar alma süreleri kısaltılmıştır.

TÜBİS, e-Devlet üzerinden elektronik ortamda tüketiciler tarafından yapılan başvuruların tüketici hakem heyetlerine ileildiği ve başvuru aşamasından alınan kararın taraflara ulaştırılmasına kadar bütün basamakların kayıt altına alınıp başvuru sahibi tarafından izlenebildiği bir sistemdir.

3.1.3. TÜBİS ile Kamu Alacakları Tahsilatı Platformu Bilişim Sistemi (KATP) Arasında Kurulan Entegrasyon

TÜBİS ile KATP entegrasyonu 15/10/2018 tarihinde kullanıma açılmıştır. Kurulan entegrasyon sayesinde tüketici hakem heyetlerinin tüketici lehine verdikleri kararlarda yer alan bilirkişi ve tebligat ücretleri Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı'nın altyapısı kullanılarak elektronik ortamda vergi dairelerine hızlı bir şekilde bildirilebilmektedir.

Söz konusu entegrasyon ile kamu alacaklarının tahsilatları süreci kısaltılmış ve kırtasiyecilik azaltılmıştır.

3.1.4. TÜBİS ile Kurumsal Elektronik Tebligat Sistemi (KETSİS) Arasında Kurulan Entegrasyon

TÜBİS ile KETSİS entegrasyonu 23/6/2020 tarihinde kullanıma açılmış olup, tüketici hakem heyetlerinin tebligat işlemlerinin Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı altyapısı kullanılarak elektronik ortamda hızlı, masrafsız ve kolayca yapılabilmesi sağlanmıştır. Sistemler arasında kurulan entegrasyon sayesinde tüketici hakem heyetlerinin tebligat evrakı posta, kâğıt, yazıcı ve kartuş masrafları olmadan muhataplara tebliğ edilmekte ve bütçede önemli bir tasarruf sağlanmaktadır.

3.1.5. Mobil Tüketici Uygulaması

Akıllı telefonlara yüklenebilen mobil uygulama Mobil Tüketici ile TÜBİS'e başvuru yapma ve bilgi alma imkânı sağlanmıştır. Söz konusu mobil uygulama 1/2/2020 tarihi itibarıyla kullanıma açılmıştır. Mobil Tüketici ile tüketici hakem heyetlerinin vatandaşlarımıza daha ulaşılabilir hale getirilmesi amaçlanmış ve bu sayede tüketicilerin hak arama yollarına başvurmaları teşvik edilmiştir.

3.2. Tüketici Hakem Heyetlerine Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) Adreslerinin Temini

Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği'nin 12'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, görülen uyuşmazlık konusuna ilişkin taraflardan veya ilgili kişi, kurum ve kuruluşlardan talep edilen bilgi ve belgelerin hızlı ve kolay bir şekilde tüketici hakem heyetlerine elektronik ortamda sunulabilmelerini sağlamak amacıyla, yurt genelinde 211 adet olarak hizmet veren tüketici hakem heyetlerinin her birine Ticaret Bakanlığı tarafından KEP adresleri temin edilerek 23/6/2020 tarihi itibarıyla kullanıma başlanması sağlanmıştır. Tüketici hakem heyetlerine temin edilen KEP adresleriyle, tüketici hakem heyetlerinin karar alma sürelerinin kısaltılması, kamu kaynaklarının tasarruflu olarak yerinde kullanılması ve verilen kamu hizmetinin kalitesinin yükseltilmesi amaçlanmıştır.

3.3. Tüketici Hakem Heyetlerinin Yeniden Yapılandırılması

Her il ve ilçe merkezinde bulunan 1.011 adet tüketici hakem heyeti, Ticaret Bakanlığı tarafından nüfus yoğunlukları, başvuru sayıları, usul ekonomisi ve benzeri hususlar göz önünde bulundurularak 1/8/2018 tarihinden itibaren il merkezlerinde ve coğrafi olarak birbirine yakın ilçelerde merkezler oluşturulmak suretiyle yeniden yapılandırılmış ve belirlenen yetki alanlarında yer alan yerleşim yerlerinden yapılan başvuruları inceleyip karara bağlamak üzere 211 adet tüketici hakem heyeti karar merci olarak görevlendirilmiştir.

Karar merci olarak belirlenen tüketici hakem heyetlerinin 211 noktada hizmet vermesi anlamına gelen bu değişiklik, sunulan kamu hizmeti

kalitesinin artırılması, daha adil ve yeknesak kararların alınması ve kamu kaynaklarının tasarruflu olarak yerinde kullanılması amaçlanmıştır.

Karar alma merci olarak tüketici hakem heyeti oluşturulmayan ilçelerde kaymakamlık personeli arasından irtibat raportörleri görevlendirilerek yetkilendirilen tüketici hakem heyetlerine iletilmek üzere vatandaşlar tarafından yapılan başvuruların alınması sağlanmıştır. Tüketici hakem heyetlerinin yetki alanlarında yer alan ilçe kaymakamlıklarında görev yapan irtibat raportörlerinin, buldukları ilçelerde yapılan başvurulara ilişkin olarak tüketiciler ile satıcılara ve sağlayıcılara bilgi vermek, başvuruları gecikmeksizin TÜBİS'e kaydetmek, arşivleme yapmak, başvuru sahipleriyle yetkilendirilmiş tüketici hakem heyeti ve görevlendirme yapılması halinde o ilçede bulunan bilirkişi arasındaki koordinasyonu sağlamak gibi görev ve yetkileri bulunmaktadır.

3.4. Kadrolu Tüketici Hakem Heyeti Raportörlerinin İstihdamı

Yukarıda ifade edildiği üzere 6502 sayılı Kanun ile tüketici hakem heyetlerinde görevlendirilmek üzere tüketici hakem heyeti raportörü kadrosu ihdas edilmiştir. İzleyen süreçte Tüketici Hakem Heyeti Raportörlüğü Yönetmeliği 27/11/2014 tarihinde yürürlüğe koyulmuş ve bahsi geçen Yönetmelikte tüketici hakem heyeti raportörlerinin nitelikleri ve atanmaları, görev ve yetkileri ile sorumlulukları, yetiştirilmeleri ve çalışma usul ve esasları gibi konular belirlenmiştir.

Tüketici hakem heyeti raportörü kadrosuna tahsis edilen kadro sayısı 500 adet olup, hâlihazırda 300 adet tüketici hakem heyeti raportörü tüketici hakem heyetlerinde görev yapmaktadır. İlerleyen dönemde istihdam edilen kadrolu tüketici hakem heyeti raportörü sayısının artırılması planlanmaktadır.

3.5. Mevzuat Çalışmaları

3.5.1. 6502 Sayılı Kanun'da Yapılan Değişiklikler

10/9/2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 140'ıncı maddesinde yapılan düzenlemeyle, 6502 sayılı Kanun'un 70'inci maddesinde değişiklik yapılmış

ve tüketici hakem heyetlerince vekâlet ücreti ödenmesine karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Söz konusu Kanun değişikliğiyle tüketicilerin hak arama yoluna başvurmaları için caydırıcı nitelikte olabilecek bir hususun daha önüne geçilmesi sağlanmıştır.

Tüketici hakem heyetlerinin tüketici uyuşmazlıklarını karara bağlama mekanizması olarak 1995 yılından itibaren biriken tecrübesi ile alt yapılarının güçlendirilmiş olması hususlarının dikkate alınması suretiyle; yüksek fiyatlı mallara (akıllı telefon, bilgisayar, tablet, mobilya, beyaz eşya vb.) ve hizmetlere ilişkin tüketici uyuşmazlıklarının tüketici mahkemelerine gidilmeden heyetlerin görev alanında hızlı ve kolay bir şekilde çözüme kavuşturulmalarını temin etmek amacıyla, 6/12/2017 tarihli ve 7063 sayılı Kanunun 11'inci maddesinde yapılan düzenlemeyle 6502 sayılı Kanun'un 68'inci maddesinde değişiklik yapılmış ve tüketici hakem heyetlerinin görev sınırlarını belirleyen parasal değerler iki misline çıkarılmıştır. 2020 yılı itibarıyla 10.390 Türk Lirası'nın altında kalan tüketici uyuşmazlıklarının çözümü için tüketici hakem heyetlerine başvurulması zorunludur.

Bununla beraber, 7063 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinde yapılan düzenlemeyle, uygulamadaki yorum farklılıklarının giderilerek tüketici uyuşmazlıklarından doğabilecek icra takip işlemlerine ilişkin hususlarda tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunluluğu aranmaksızın 2004 sayılı Kanun hükümlerinin doğrudan uygulanabilmesini sağlamak amacıyla, 6502 sayılı Kanun'un 68'inci maddesinin birinci fıkrasına "Tarafların İcra ve İflas Kanunundaki hakları saklı olmak kaydıyla;" ibaresi eklenmiştir.

3.5.2. Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği

Tüketici hakem heyetlerinin kurulması ve çalışmasına ilişkin usul ve esasları ayrıntılı olarak düzenleyen Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği 27/11/2014 tarihli ve 29188 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Tüketici hakem heyetlerinin faaliyetlerinin diğer uyuşmazlık çözüm mercilerinin faaliyetleriyle kıyaslandığında merkezi yönetim bütçesine çok yük getirmediğini söylemek mümkündür. Nitekim, tüketici hakem heyetlerinde görülen uyuşmazlıkların tüketici lehine karara bağlanması durumunda, tebligat ve bilirkişi ücretleri satıcı ve sağlayıcılardan tahsil edilerek bütçeye gelir kaydedilmektedir.

3.5.3. Tüketici Hakem Heyeti Raportörlüğü Yönetmeliği

Tüketici hakem heyeti raportörlerinin nitelikleri ve atanmaları, görev ve yetkileri ile sorumlulukları, yetiştirilmeleri ve çalışma usul ve esasları düzenleyen Tüketici Hakem Heyeti Raportörlüğü Yönetmeliği 27/11/2014 tarihli ve 29188 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

3.5.4. Tüketici Hakem Heyetleri Bilirkişilik Yönetmeliği

Tüketici hakem heyetlerinde görülen tüketici uyuşmazlıklarının çözümü uzmanlığı veya özel bilgiyi ya da teknik bilgiyi gerektirmesi halinde, tüketici hakem heyeti başkanları tarafından bilirkişi görevlendirmesi yapılabilmektedir. Tüketici hakem heyetleri arasında bilirkişilik müessesesine ilişkin uygulama birliğinin sağlanması ve tespit edilen sorunların giderilmesi amacıyla Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan Tüketici Hakem Heyetleri Bilirkişilik Yönetmeliği 9/7/2020 tarihli ve 31180 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Tüketici Hakem Heyetleri Birlikliği Yönetmeliği'nde birliklilerin uymak zorunda oldukları temel ve etik ilkeler belirlenmiştir. Yönetmelikte birlikliliğe başvuru ve kabul şartlarına, birlikli sicillerinin ve listelerinin oluşturulmasına ilişkin usule ve birliklilik listesinden çıkarılmaya yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca, birlikli görevlendirmesinin nasıl yapılacağına, birlikli raporunda yer verilmesi gereken zorunlu unsurların neler olduğuna ve birlikli raporunun tüketici hakem heyetlerince nasıl değerlendirileceğine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

3.6. Eğitim ve Değerlendirme Faaliyetleri

3.6.1. Tüketici Hakem Heyetlerine Yapılan Çalışma Ziyaretleri ve Hazırlanan Değerlendirme Raporları

6502 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra, 2015 ve 2017 yıllarında tüketici hakem heyetlerine Ticaret Bakanlığı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü yöneticilerinin başkanlığında ticaret uzmanlarının da katıldığı çalışma ziyaretleri yapılmıştır.

Söz konusu ziyaretlerde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde durulmuş, örnek dosyalar incelenmiş ve nihai olarak tüketici hakem heyetleri faaliyetlerine ilişkin işleyiş ve tespit edilen sorunlara ışık tutan bir rapor hazırlanmıştır.

Aynı şekilde, 2019 yılının Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında Ticaret Bakanlığı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü personeli tarafından bütün tüketici hakem heyetleri ile irtibat raportörlerinin görev yaptığı kaymakamlıklara ulaşılarak sahada ve çevrimiçi uzaktan çalışmalar gerçekleştirilmiş ve yeniden yapılanma sonrası süreç hakkında doğrudan değerlendirme yapma imkânı sağlanmıştır. Söz konusu süreçle ilgili olarak raporlar hazırlanmıştır.

3.6.2. Tüketici Hakem Heyetleri Personeline Verilen Eğitimler

Ticaret Bakanlığı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü organizasyonunda tüketici hakem heyetleri personeli mevzuat ve uygulamaları konularında sürekli olarak eğitim programlarına tabi tutulmaktadır. Bunlardan bir kısmı doğrudan yüz yüze eğitimler olarak gerçekleştirirken, bir kısmı çevrimiçi uzaktan eğitimler şeklinde yapılmaktadır.

Bu kapsamda, tüketici hakem heyeti raportörlerinin tümüne göreve başlamadan önce tüketici hukuku kapsamında eğitimler verilmektedir. Yine, 2017 ve 2019 yıllarında tüketici hakem heyeti raportörleri Antalya ilinde bir araya getirilerek kendilerine çok kapsamlı eğitimler verilmiştir. Ticaret Bakanlığı tarafından yürütülen "IPA Tüketicinin Korunmasının

Güçlendirilmesi Projesi” kapsamında, 2019 ve 2020 yıllarında hukukçu akademisyenler ve hakimler tarafından tüketici hakem heyeti raportörlerine hukuk başlangıcı ve tüketici hukuku derslerinin verilmesi sağlanmıştır. Aynı dönemde, Ticaret Bakanlığı personeli tarafından da tüketici hakem heyetleri personeline çok sayıda çevrimiçi eğitim programı uygulanmıştır.

4. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİNİN YAPISI VE FAALİYETLERİ

6502 sayılı Kanun’un 66’ncı maddesi uyarınca tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla Ticaret Bakanlığı tarafından oluşturulan tüketici hakem heyetleri, başkanlığı illerde ticaret il müdürü, ilçelerde ise kaymakam veya bunların görevlendireceği bir memur tarafından yürütülecek şekilde; belediye, baro ve tüketici örgütlerinden birer temsilci ile satıcının tacir olduğu uyuşmazlıklarda ticaret odasından veya satıcının esnaf ya da sanatkâr olduğu uyuşmazlıklarda esnaf ve sanatkârlar odasından bir temsilci olmak üzere başkan dâhil beş üyeden oluşur.

Tüketici hakem heyetlerinde 6502 sayılı Kanun’un 67’nci maddesi uyarınca, tüketici hakem heyetlerinin çalışmalarına ve kararlarına esas olacak dosyaları hazırlamakla görevli Ticaret Bakanlığı personeli kadrolu raportörlerin istihdamı gerçekleştirilmektedir. Kadrolu raportör sayısının yeterli olmadığı yerlerde illerde ticaret il müdürü tarafından ticaret il müdürlüğü personeli arasından, ilçelerde ise kaymakam tarafından ilçede görevli devlet memurları arasından yeterli sayıda raportör görevlendirilmektedir.

Tüketici hakem heyetlerinin faaliyetlerinin diğer uyuşmazlık çözüm mercilerinin faaliyetleriyle kıyaslandığında merkezi yönetim bütçesine çok yük getirmediklerini söylemek mümkündür. Nitekim, tüketici hakem heyetlerinde görülen uyuşmazlıkların tüketici lehine karara bağlanması durumunda, tebligat ve bilirkişi ücretleri satıcı ve sağlayıcılardan tahsil edilerek bütçeye gelir kaydedilmektedir.

Akıllı telefonlara yüklenebilen mobil uygulama Mobil Tüketici ile TÜBİS’e başvuru yapma ve bilgi alma imkânı sağlanmıştır. Söz konusu mobil uygulama 1/2/2020 tarihi itibarıyla kullanıma açılmıştır.

Belirli parasal sınırlar altında kalan tüketici uyuşmazlıkları için tüketici hakem heyetine başvuruda bulunulması zorunluluğu ile birlikte 6502 sayılı Kanunda tüketici hakem heyeti kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde tarafların tüketici hakem heyetinin bulunduğu yer tüketici mahkemesine itiraz edilebileceği hususu düzenlenerek tüketici hakem heyeti kararlarının yargısal denetimi mümkün kılınmıştır.

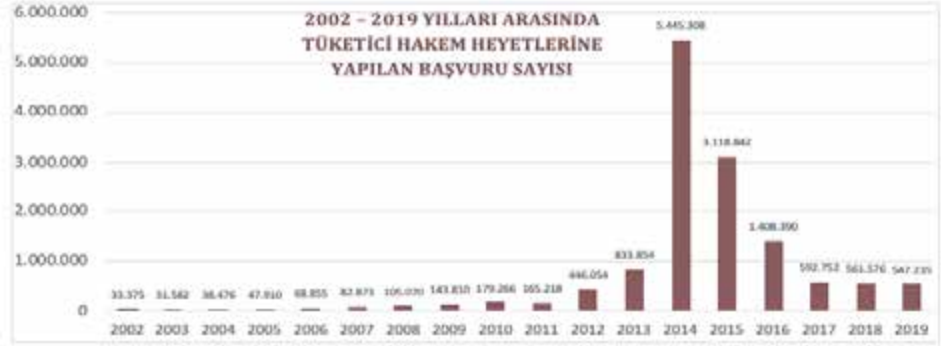
6502 sayılı Kanun’un 68’inci maddesi gereği, tüketici hakem heyetlerinin görev alanlarını belirleyen parasal sınırlar her takvim yılı başından itibaren geçerli olmak üzere, o yıl için Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılmaktadır. Bu kapsamda, 2020 yılı için değeri 10.390 Türk Lirası’nın altında kalan tüketici uyuşmazlıklarının çözümü için tüketici hakem heyetlerine, değeri bu meblağ ve üzerinde bulunan tüketici uyuşmazlıklarının çözümü için tüketici mahkemelerine gidilmesi zorunludur.

Tüketici hakem heyetlerine 2013 yılında yapılan toplam başvuru sayısı 833.854 adet iken 2014 yılında bu sayı 5.445.308 adede ulaşmıştır. 2015 yılından itibaren tüketici hakem heyetlerine yapılan başvuru sayısı azalma trendine girmiştir. Tüketici hakem heyetlerine 2015 yılında 3.118.842 adet başvuru, 2016 yılında 1.408.039 adet başvuru, 2017 yılında 592.752 adet başvuru, 2018 yılında 561.576 adet başvuru ve 2019 yılında 547.235 adet başvuru yapılmıştır.

Grafik 1:

2002 – 2019 yılları arasında tüketici hakem heyetlerine yapılan başvuru sayısına ilişkin grafikte yer almaktadır:

Kaynak: Ticaret Bakanlığı.

Tüketici hakem heyetleri tarafından 2019 yılında karara bağlanan 542.589 adet başvurunun %61'i tüketicilerin lehine, %39'u ise tüketicilerin aleyhine olacak şekilde sonuçlanmıştır.

Tablo 1:

Tüketici hakem heyetlerine 2019 yılında yapılan başvuruların konularına göre dağılımını Tablo 1 de yer almaktadır

Başvuru Konusu	Başvuru Sayısı	Tutar (TL)
Abonelik Sözleşmeleri	36.296	27.919.915
Ayıplı Hizmet	123.903	120.301.784
Ayıplı Mal	202.335	247.502.233
Devre Tatil ve Uzun Süreli Tatil Hizmeti Sözleşmeleri	1.007	2.910.243
Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler	4.734	2.659.513
Fiyat Etiketleri	200	77.128
Garanti Belgesi	8.627	13.884.258
İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler	4.271	8.400.061
Konut Finansmanı Sözleşmeleri	4.899	5.976.192
Mesafeli Sözleşmeler	17.702	9.982.016
Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmeleri	51	174.779
Paket Tur Sözleşmeleri	1.002	2.455.970
Satış Sonrası Hizmetler	4.635	7.146.298
Sigorta Sözleşmeleri	3.667	5.277.666
Süreli Yayın Kuruluşlarınca Düzenlenen Promosyon Uygulamaları	7	7.331
Taksitle Satış Sözleşmeleri	1.029	2.262.612
Tanıtma ve Kullanma Kılavuzu	12	12.304
Tüketici Kredisi Sözleşmeleri	56.254	27.862.760
Diğer	76.603	62.993.554
Toplam	547.235	547.806.617

5. SONUÇ

Tüketici hakem heyetleri, kuruldukları 1995 yılından beri alanında kesintisiz bir şekilde hizmet vermeye devam eden, diğer devletler tarafından yargı teşkilatı dışında uyuşmazlık çözümünde örnek bir uygulama olarak gösterilen, vatandaşlarımız tarafından bilinirliği yüksek ve aktif olarak kullanılan bir uyuşmazlık çözüm merci olarak hukuk sistemimizde yerini almıştır.

Ticaret Bakanlığı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü tarafından tüketici hakem heyetleri alanında yapılan tüm çalışmalarda; tüketici hakem heyetlerinin kuruluş amacına uygun olarak, tüketici uyuşmazlıklarının adil, olabilecek en az masrafla, hızlı ve kolay bir şekilde çözümünün sağlanması amaçlanmakta ve vatandaşlarımıza sunulan kamu hizmetinin kalitesinin yükseltilmesi hedeflenmektedir.

YAZAR HAKKINDA

Kadir YILMAZ

T.C. Ticaret Bakanlığı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü
Daire Başkanı
Tel: 0312 449 45 60
E-posta: k.yilmaz5@ticaret.gov.tr

1984 yılında Ankara'da doğmuştur. Ortaokul ve lise öğrenimini Ankara Süleyman Demirel Anadolu Lisesi'nde görmüş ve ardından Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. İngiltere'de Uluslararası Hukuk ve Ticaret Hukuku alanında yüksek lisans öğrenimini başarıyla tamamlamış ve daha sonra Akdeniz Üniversitesi'nde kamu hukuku alanında doktora çalışmasını yürütmüştür.

Çeşitli hukuk bürolarında avukat ve stajyer avukat olarak çalışmıştır. Ankara Barosu tarafından İngilizce olarak yayımlanan ve ulusal ve uluslararası dağıtımı sağlanan "Ankara Bar Review" isimli derginin editörlüğünü yapmıştır. Aynı dergide "Kıbrıs Probleminin Hukuki Analizi" başlıklı bir de makalesi yayımlanmıştır.

2009 yılında mülga Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü'nde Sanayi ve Ticaret Uzman Yardımcısı olarak kamu görevine başlamıştır. Halen Ticaret Bakanlığı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü Tüketici Hakem Heyetleri Koordinasyon Dairesi'nde Daire Başkanı olarak görev yapmaktadır.

Tüketici hukuku alanında birçok mevzuat çalışması gerçekleştirmiş olup, "Tüketicinin Korunması Mevzuatına İlişkin Denetim Rehberi" adlı kitabı bulunmaktadır.

İngilizce bilen Kadir YILMAZ, evli ve iki çocuk babasıdır.

MUSTAFA YAVUZ
Ticaret Uzmanı

TİCARET SİCİLİNİN TUTULMASINDAN DOĞAN ZARARLARDAN DEVLETİN VE İLGİLİ ODANIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞU

Ticaret sicili; ticari ilişkilerde güven temin etme, aleniyeti sağlama, bilgi işlem merkezi olma, kanunlara aykırılıkları önleme ve hakların özel şekilde korunmasını sağlama gibi işlevleri haizdir ve belgelediği olguların doğruluğuna kanıt oluşturur.

1. GİRİŞ

Ticaret sicili, ticaret hayatı bakımından önemli görülen ve ticari işletmelere ilişkin bir kısım belge, bilgi, olay, olgu ve işlemlerin kaydedildiği, tacirin ve üçüncü kişilerin çıkarlarının açıklanmasına hizmet etmek suretiyle ticaret hukuku güvenliğinin sağlanmasının amaçlandığı Türk Medeni Kanunu'nun 7. maddesi anlamında resmi nitelikli kamuya açık (aleni) bir sicildir (Kayıhan, 2007, s.357-358). Bu sicil; ticari ilişkilerde güven temin etme, aleniyeti sağlama, bilgi işlem merkezi olma, kanunlara aykırılıkları önleme ve hakların özel şekilde korunmasını sağlama gibi işlevleri haizdir ve belgelediği olguların doğruluğuna kanıt oluşturur (Yavuz, 2018, s.209).

Ticaret sicili; ticari ilişkilerde güven temin etme, aleniyeti sağlama, bilgi işlem merkezi olma, kanunlara aykırılıkları önleme ve hakların özel şekilde korunmasını sağlama gibi işlevleri haizdir ve belgelediği olguların doğruluğuna kanıt oluşturur.

6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun (ETTK) 27. maddesi, 1995 yılında 559 sayılı KHK ile değiştirilmiş ve bu değişiklikten önce anılan maddenin ikinci fıkrasında "Medeni Kanun'un 917'nci maddesi¹ ticaret sicilleri hakkında da tatbik olunur." hükmü yer almaktaydı. Söz konusu atıf gereğince de, ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklı bütün zararlardan Hazine sorumluydu. Ancak, 559 sayılı KHK, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan Devletin sorumlu olmasına ilişkin yollamayı kaldırmış, bu sorumluluğu sicili tutan odaya da yüklememiş ve sorumluluk konusunda herhangi bir düzenleme öngörmeyerek bu hususta boşluk oluşturmuştu. Anılan sorumluluğun kaldırılması ise uygulamada sicil işlemlerinin güvenliği yönünden sorunlara sebep olmuştu. Buradan hareketle, 559 sayılı KHK'ya yöneltilen eleştiriler de dikkate alınarak, işlem güvenliğinin tam anlamı ile sağlanabilmesi için bahsi geçen sorumluluk, 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 25. maddesinin ikinci fıkrasında yeniden ihdas edilmiştir.

Ticaret sicilinin en temel amacı, hukuki işlem düzeninin zedelenmemesini ve buna bağlı olarak kamu yararının korunmasını sağlamaktır.

İşte bu çalışmada, TTK hükümleri çerçevesinde, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan kaynaklanan sorumluluk ve söz konusu sorumluluğa ilişkin esaslar tüm yönleriyle ele alınmış ve incelenmiştir.

2. TİCARET SİCİLİ

2.1. Genel Olarak

Ticaret sicili, TTK'da düzenlenen ve ticari hayata pek çok yönden etkileri bulunan hukuki bir kurumdur. Ticaret sicili sistemi, gerçek ve tüzel kişi tacirler ile üçüncü kişiler açısından oldukça önemli etkilere sahiptir. Ticaret sicilinin en temel amacı, hukuki işlem düzeninin zedelenmemesini ve buna bağlı olarak kamu yararının korunmasını sağlamaktır.

TTK'ya göre ticaret sicili, Ticaret Bakanlığının gözetim ve denetiminde ticaret sicili müdürlükleri ve şubeleri tarafından tutulur. Ticaret sicili müdürlükleri ise anılan Bakanlık tarafından il merkezindeki ticaret ve sanayi odaları ile ticaret odalarında faaliyet gösterecek şekilde kurulur. Bakanlık il merkezleri dışındaki odalarda ticaret sicili müdürlükleri kurabileceği gibi müdürlüklere bağlı şubeler de kurulabilir. Ticaret ve sanayi odaları, 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'na göre kurulan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır.

¹ 17.02.1926 tarihli ve 743 sayılı mülga Türk Kanunu Medenisinin 917. maddesinde, "Hazine, tapu sicillerinin tutulmasından mütevellit bütün zararlardan mesuldür. Hazine, bu zararlar kendi kusurundan mütevellit memurlara aledderecat rücu etmek hakkını haizdir." denilmektedir.

Ticaret sicili müdürlüğü; müdür, müdür yardımcısı ve diğer personelden oluşur ve ticaret sicili ticaret sicili müdürü tarafından yönetilir. Ticaret sicili müdürü, odanın teklifi üzerine veya Ticaret Bakanlığının uyarısına rağmen otuz gün içerisinde teklif edilmemesi halinde resen Ticaret Bakanlığınca atanır ve aynı usulle görevden alınabilir. Aynı usulle ticaret sicili müdürlüğünün iş hacmine göre yeteri kadar müdür yardımcısı görevlendirilir.

Öte yandan, Ticaret Bakanlığı, ticaret sicili müdürlüklerinin faaliyetlerini her zaman denetlemeye ve gerekli önlemleri almaya yetkilidir. Ticaret sicili müdürlükleri de, adı geçen Bakanlıkça alınan önlemlere ve verilen talimatlara uymakla yükümlüdür. Son olarak ifade edelim ki, Ticaret Bakanlığı verilerine göre ülkemizde kurulu bulunan ticaret sicili müdürlüğü sayısı 238'dir. Bunlardan 81'i il merkezlerinde, 157'si ise ilçe merkezlerinde faaliyet göstermektedir.²

2.2. Ticaret Sicili İşlemleri

Ticaret siciline tescil, kural olarak istem üzerine yazılı şekilde ya da elektronik ortamda yetkili ticaret sicili müdürlüğüne yapılır. Tescil başvurusu yapmaya yetkili olanlar ise ilgililer veya temsilcileri yahut hukuki halefleridir. İlgililer; tacirin gerçek kişi olması halinde kendisi veya vekili ya da sözleşme ile kendisine yetki verilmiş temsilcisi, tacirin tüzel kişi olması halinde ise onun yetkili organları veya yetkili temsilcileridir.

Sicil işlemleri, Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS) üzerinden gerçekleştirilir ve buna ilişkin sicil kayıtları bu sistemde tutulur. Tescil edilecek bütün kayıtların, sicildeki değişikliklerin ve kayıt silme işlemlerinin doğrulayıcı belgelere dayanması esastır. Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, tescilli isteme süresi 15 gündür. Ticaret sicili müdürlüğünün yetki çevresi dışında oturanlar için bu süre bir aydır.

Ticaret sicili müdürü ve müdür yardımcısı, tescil için aranan kanuni şartların var olup olmadığını resen incelemekle yükümlüdür (TTK md. 32/1). Bu yükümlülük kapsamında tüzel kişilerin

tescilinde, özellikle şirket sözleşmesinin, emredici hükümlere aykırı olup olmadığı ve söz konusu sözleşmenin kanunun bulunmasını zorunluluk olarak öngördüğü hükümleri içerip içermediği incelenir. Ayrıca, tescil edilecek hususların gerçeği tam olarak yansıtmaları, üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak nitelik taşımamaları ve kamu düzenine aykırı olmamaları şarttır. Yapılan inceleme sonucunda sicil müdürü, tescil talebine ilişkin "kabul", "ret" veya "geçici tescil" olmak üzere üç türlü karar verebilir.

İlgililer, tescil, değişiklik veya silinme istemleri ile ilgili olarak, sicil müdürlüğünce verilen kararlara karşı, tebliğlerinden itibaren 8 gün içinde, sicilin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine itiraz edebilirler (TTK md. 34). Mahkeme tescilin gerekli bulunduğu sonucuna varırsa tescilin yapılmasını müdürlüğe emreder; aksi takdirde tescil istemini reddeder.

3. TİCARET SİCİLİNİN TUTULMASINDAN DOĞAN SORUMLULUK

3.1. Genel Olarak

Ticaret sicilinin aleni nitelikte bir sicil oluşu, bu sicilin daima gerçek durumla bir uyum içerisinde olmasını gerektirir. Bunu temin etmek için ticaret sicilinin yönetimi işini üstlenen sicil müdürleri, odanın teklifi üzerine Ticaret Bakanlığı tarafından atanmakta, sicil müdürlükleri üzerinde adı geçen Bakanlığın her zaman için gözetim ve denetim yetkisi bulunmaktadır. Diğer taraftan ticaret sicilinin, içeriğinde yer alan bilgilerin aksi ispat edilinceye kadar geçerli kabul edilmesi onu, resmi nitelikte bir sicil yapmaktadır. Bu sebeple kamunun, sicilde yer alan kayıtların doğruluğuna olan inancının korunması gerekmektedir (Develi, 2013, s.158).

Ticaret sicilinin söz konusu işlevlerini tam olarak yerine getirebilmesi için sicilin tutulmasından doğan zararlardan sorumluluk, TTK'nın 25. maddesinin ikinci fıkrasında, "Ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet ve ilgili oda müteselsilen sorumludur. Devlet ve sicil görevlilerini atamaya yetkili kurum zararın doğmasında kusuru

² (<http://docplayer.biz.tr/12072435-T-c-gumruk-ve-ticaret-bakanligi-rehberlik-ve-teftisbaskanligi.html>), (Erişim-26.08.2020).

bulunanlara rücu eder.” hükmüne yer verilmek suretiyle özel olarak düzenlenmiştir. Aynı hüküm, Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 11. maddesinde de tekrarlanmıştır. Bahsi geçen düzenleme ile; ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan her türlü zarardan Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve sicilini yer aldığı ticaret ve sanayi odası ya da ticaret odası müteselsilen sorumlu tutulmuş ve zarara kusuruyla neden olan asıl sorumlulara rücu edilebilmesine imkan sağlanmıştır. Bu hükümle birlikte, sicilde tutulan kayıtların doğruluğuna duyulan güvenin sağlanması ve bu güven ortamının korunması amaçlanmıştır. Ayrıca, sorumluluk konusunda ilgili oda da sorumlu kılınarak 1995 yılı öncesindeki sistemden daha ileri bir yapı oluşturulmuş ve üçüncü kişilerin sicilini doğruluğuna olan güvenleri tam bir güvenceye kavuşturulmuştur.

Ticaret sicilinin gereği gibi tutulmamasından kaynaklanan bütün zararlardan Devletin ve ilgili odanın birinci dereceden ve müteselsilen sorumluluğu ayrıca bu sicilini düzgün ve hukuka uygun şekilde tutulmasını sağlamakta, sicil personelinin sürekli olarak sorumluluk tehdidi altında çalışmasının önüne geçmekte ve bunlar için bir teminat oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, ticaret sicilinin tutulmasına bağlı olarak zarar görme ihtimali olan üçüncü kişilerin, uğrayacakları zararı karşılamakla yükümlü bir muhatabın olduğunu bilmeleri ve söz konusu sorumluluğun Devlet ve ilgili oda olması, sicil kayıtlarına olan güveni artırmakta ve ticari hayatta güven ortamının oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Yeri gelmişken ifade edelim ki, ticaret sicili gibi resmi bir sicil olan tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet tek başına sorumlu iken (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu md. 1007), ticaret sicilinde bu sorumluluk Devlet ve ilgili odaya müteselsilen yüklenmiştir. Bunun sebebi, ticaret sicili kayıtlarının, tapu sicilinden farklı olarak, kamu görevlilerince değil, odanın teklifi üzerine Ticaret Bakanlığınca atanan, ancak oda personeli olup, iş mevzuatına göre çalışan personel tarafından tutulmasıdır. Esasen, uğranılan zararlardan Devletin yanında ilgili odanın da sorumlu olması, Devletin sorumluluğunu hafifletmektedir.

Ticaret sicilinin aleni nitelikte bir sicil oluşu, bu sicilini daima gerçek durumla bir uyum içerisinde olmasını gerektirir.

3.2. Kusursuz Sorumluluk

Devletin ve ilgili odanın ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan sorumluluğu fer'i ya da tamamlayıcı değil, asli niteliği bulunan bir sorumluluktur. Zira Devlet ve ilgili oda, sicilini tutulmasından kaynaklanan zararlar neticesinde doğrudan doğruya bu zararları tazminle yükümlüdür. O halde, bahsi geçen sorumluluğun niteliği kusursuz sorumluluktur. Kusursuz sorumluluk, ticaret siciline bağlı çıkarların ve hakların yanlış tescilli sonucu değişmesi ya da yitirilmesi ile bu haklardan yoksun kalınması temeline dayanır. Keza ticaret sicilini doğru tutulmasını üstlenen ilgili meslek kuruluşu ve bu siciller üzerinde gözetim ve denetim yetkisini haiz olan Devlet, gerçeğe aykırı ve daya-naksız kayıtlardan doğan zararları da ödemekle yükümlüdür. TTK md. 25/2'de geçen “bütün zararlardan” ibaresi de kusursuz sorumluluğa işaret etmektedir. Esasen, kusursuz sorumluluğa ilişkin uygulanan ilke, tehlike sorumluluğunda risk ilkesidir.

Dolayısıyla, sorumluluk için sicil kayıtlarının hukuka aykırı tutulması, başka bir deyişle hiç veya gereği gibi tutulmamış olması ile zarar arasında uygun illiyet bağı bulunması yeterlidir; ayrıca sicil müdürü ve ilgili diğer personelin kusurlu olması gerekmemektedir. Bu bakımdan burada Devletin ve ilgili odanın asli nitelikte ve sadece zarar ile uygun illiyet bağının bulunmasını arayan objektif nitelikte (kusursuz) bir sorumluluğu söz konusudur. Ayrıca bu kapsamda Devletin ve ilgili odanın sorumluluğu akit dışı sorumluluk niteliği de taşımaktadır. Çünkü zarar gören ile Devlet ve ilgili odanın doğrudan bir sözleşmesel ilişkisi bulunmaması sebebiyle, ticaret sicilini tutulmasından doğan bu sorumluluk, geniş anlamda kusur koşulu kaldırılmış bir haksız fiil sorumluluğu olarak da nitelendirilebilir. O halde,

zarar gören kişinin, oluşan zararın ticaret siciline tutmakla görevli personelin kusurundan ileri geldiğini ispat etmesi gerekmemektedir (Demirel, 2017, s.285-286).

3.3. Devlet ve İlgili Odanın Müteselsil Sorumluluğu

TTK'nın 25/2. maddesinde yer alan özel hüküm gereğince, ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet ve ilgili oda müteselsilen sorumludur. Müteselsil (zincirleme) sorumluluk, birden çok borçludan her birinin, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmasıdır. Müteselsil sorumluluğun kaynağı, bir sözleşme değil, anılan hükmün yer aldığı kanuni düzenlemedir.

Müteselsil sorumluluğa ilişkin uygun düştüğü ölçüde, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 162 ve devamı maddeleri uygulanabilir. Bu bağlamda, zarara uğrayan kişi, tazmin davasını, dilerse müteselsilen sorumlu olan Devlet ve ilgili odanın aleyhine, dilerse yalnız biri aleyhine açabilir. Borçluların sorumluluğu ise borcun tamamı ödeninceye kadar devam eder. Bu arada, TTK md.25/2'de "Devlet ve ilgili oda" denilmek suretiyle önce "Devlet" terimi zikredilmişse de, söz konusu sıralama sicilin tutulmasından doğan sorumluluğun öncelikle Devlete ait olduğu anlamına gelmemektedir.

3.4. Sorumluluğun Şartları

Devlet ve ilgili odanın sorumluluğuna gidilebilmesi için; ticaret sicilinin tutulmasına ilişkin bir fiil veya kaçınma hareketinin varlığı, bu fiil veya kaçınma hareketinin hukuka aykırı olması (sicilin hukuka aykırı tutulması), bundan kaynaklı maddi bir zararın³ doğmuş olması, meydana gelen zarar ile ticaret sicilinin hukuka aykırı olarak tutulması arasında uygun illiyet bağının (neden-sonuç ilişkisinin) bulunması gerekir. Bu şartlardan birinin dahi somut olayda mevcut olmaması, Devlet ve ilgili odanın sorumluluğuna gidilmesine engel olur (Develi, 2013, s.169).

Ticaret sicilinin tutulması, sicilin kendisinden

beklenen işlevlerini yerine getirebilmesi için yapılması zorunlu olan işlemler bütünüdür. Zira ticaret sicilinin tutulması sicile kayıttan daha üst bir kavramdır. Bu noktada, kayıt dışında bildirim yükümlülükleri, sicilin tutulmasına ilişkin araçların korunması, saklanması, tescilden önce araştırma yükümlülüğü de ticaret sicilinin tutulması kavramı içerisinde yer almaktadır. Öte yandan TTK, ticaret sicili müdürünü tescil için kanunun aradığı şartların var olup olmadığını incelemekle yükümlü tutmuştur. Ticaret sicili müdürlerinin söz konusu yükümlülüğe ve anılan Kanun'da öngörülen diğer yükümlülüklerle aykırı davranışları halinde, Devlet ve ilgili odanın sorumluluğu gündeme gelecektir. Ticaret sicilinin tutulmasından doğacak olan hukuka aykırılık, ticaret sicili müdürünün yapması gereken bir işlemi yapmaması ya da yapmaması gereken bir işlemi yapması durumlarından kaynaklanır. Ticaret sicilinin tutulmasında hukuka aykırı haller ise sicilde tutulan defterlere⁴ kayıtlar, tesciller, terkinler, verilen onaylı belge ve örnekler, tasdiknameler üzerinde gerçekleştirilir.

Bunun yanında, önceki bölümlerde açıklandığı şekilde, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlar için Devlet ve ilgili odanın sorumluluğuna gidilebilmesi için bu zararın kusurlu bir davranıştan kaynaklanması gerekmemektedir. O halde, Devlet ve ilgili oda, kusurları olmasa dahi üçüncü kişilerin uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlüdür.

Öte yandan, TTK md. 25/2'de öngörülen sorumluluk, ticaret sicilinin tutulmasından zarar gören ilgili kişilere ve üçüncü (tescil talebinde bulunanlar dışındaki) kişilere karşıdır. Anılan Kanun'un 34. maddesinde ilgililere, tescil, değişiklik veya silinme istemleri ile ilgili olarak, sicil müdürlüğünce verilecek kararlara karşı yargıya başvurabilme imkanı tanınmıştır. Öğretide, bu yola başvurmayan ilgilinin, sicil müdürlüğünün kararı nedeniyle zarar iddiasının dinlenmemesi gerektiği, zararın önlenmesi için mevcut imkanları kullanmamakla karar ve sonucu arasına kendi eylemsizliğinin girdiği ve hukuki illiyet bağının zarar görenin rızasıyla kesildiği belirtilmektedir (Bilge, 1999, s.250).

³ Zarar, gerçek veya tüzel kişilerin malvarlığında meydana gelen bir azalma ya da malvarlıklarında meydana gelebilecek bir artmanın önlenmesidir.

⁴ Ticaret sicilinde kullanılan sicil esas defteri, gelen evrak defteri, giden evrak defteri, ihtar ve ceza defterleri, ticari işletme rehni kaydına mahsus defterler ile Ticaret Bakanlığının gerekli gördüğü diğer defterler MERSİS'te tutulmaktadır.

3.5. Sahte Belgeye Dayalı İşlem

Ticaret sicili işlemlerinde kimlik kartı, vekâletname, şirket sözleşmesi, genel kurul ve/veya yönetim organı kararı, ilgili kurum ve kuruluşların izin veya uygun görüş yazısı gibi belgeler aranmaktadır. Bu gibi belgelerin sahteliğine rağmen sicilde işlem yapılması durumunda yapılan işlemin hukuka aykırı sayılıp sayılmayacağı ve bu nedenle Devletin ve ilgili odanın sorumluluğuna gidilip gidilemeyeceği hususunda farklı görüşler mevcuttur. Sahte belge ile gerçekleştirilen sicil işlemlerine ilişkin ilk görüş, söz konusu belgelerin sahteliğinin anlaşılıp anlaşılmasından bağımsız olarak, meydana gelen zarardan Devletin ve ilgili odanın sorumlu olacağını kabul etmektedir. Zira Devletin sorumluluğunun doğabilmesi için kişilerin malvarlığı çıkarlarını koruyan hükümlere aykırı davranılması yeterlidir ve Devletin sorumluluğu bir kusursuz sorumluluk halidir.

Diğer görüş ise; sahte belgeye dayalı olarak gerçekleştirilmiş olan ticaret sicili işlemlerinde direkt olarak Devletin ve ilgili odanın sorumluluğuna gidilemez. Devletin ve ilgili odanın sorumlu tutulabilmesi için ticaret sicili müdürünün söz konusu sahteliğe ilişkin bir şüphenin varlığı halinde araştırma yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğinin incelenmesi gerekir. Bu da sicil müdürünün kusuruna ilişkin bir araştırma değil, sahteliğe ilişkin araştırmanın müdürün yükümlüğü kapsamında olup olmadığının incelenmesidir. Bu durumda ancak, ticaret sicili müdürünün şüphelenmesi gereken bir durumun varlığı halinde bu şüphesini göz ardı ederek ve araştırma yükümlülüğünü ihlal ederek işlemde bulunması halinde Devletin ve ilgili odanın ticaret sicilinin tutulmasından sorumlu olacağını kabul gerekir (Sarıslan, 2017, s.408-409).

4. TAZMİNAT DAVASININ ÖZELLİKLERİ

4.1. Davanın Tarafları

Devlet ve ilgili odanın sorumluluğuna dair açılacak dava, ticaret sicilinin hukuka aykırı tutulmasından dolayı üçüncü kişilerin uğradıkları hak kayıplarının tazmin edilmesini hedeflemektedir. Bu davada davalı sıfatı, Devlete ve sicil kaydının hukuka aykırı şekilde tutulduğu ticaret sicili müdürlüğünün bağlı bulunduğu ticaret ve sanayi odasına ya da ticaret

odası ile Devlete aittir. Dolayısıyla, ticaret sicili kaydını tutan sicil müdürü veya ilgili personele yahut tüzel kişiliği bulunmayan ticaret sicili müdürlüğüne karşı ise doğrudan dava açılmaz (Demirel, 2017, s.290).

Devletin sorumluluğu kapsamında husumet, tüzel kişiliği bulunmadığından ticaret sicilini denetlemekle görevli olan Ticaret Bakanlığına yöneltilemez. Keza 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 220. maddesi uyarınca, Hazine (Devlet) aleyhine açılan her türlü davayı takip etme görev ve yetkisi Hazine ve Maliye Bakanlığı Başhukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğüne aittir. Mahkemeler, Ticaret Bakanlığının davalı gösterildiği hallerde, husumet düşmediği gerekçesiyle davalı Bakanlık yönünden davanın husumetten reddine karar vermektedir (Yargıtay 11. H.D'nin 08.10.2015 tarihli ve E.2015/2430, K.2015/10127 sayılı; 28.11.2014 tarihli ve E.2013/16949, K.2014/18558 sayılı kararları). Açıklamak gerekir ki, kanun koyucu sorumlunun doğrudan Ticaret Bakanlığı olmasını murat etseydi, TTK'nın birçok maddesinde olduğu gibi 25. maddede de Ticaret Bakanlığı (mülga Gümrük ve Ticaret Bakanlığı) ibaresini kullanırdı. Ancak, TTK md. 25/2'de bilinçli bir şekilde bakanlık ismine yer verilmemiş, sorumlunun "Devlet" olduğu özellikle belirtilmiştir.

Bu arada, Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 11/2. maddesi gereğince, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zarar nedeniyle oda aleyhine açılan davalar, oda tarafından yazılı olarak derhal Ticaret Bakanlığına bildirilir. İfade etmek gerekir ki, aynı maddenin ikinci fıkrasına göre ticaret sicili işlemlerinden doğabilecek zararları karşılamak amacıyla oda tarafından müdür, müdür yardımcıları ve tescil işlemlerinde görevli müdürlük personeline mesleki sorumluluk sigortası yaptırılabilir.

Davada davacı ise sicilin hukuka aykırı tutulmasından dolayı zarar gören gerçek veya tüzel kişilerdir. Bu bakımdan ticaret sicilinin hukuka aykırı tutulması nedeniyle menfaati zarar gören herkes dava açma hakkına sahiptir.

Diğertaraftan, Devlet ve ilgili odaların doğmasında kusuru bulunanlara rücu edebildiğinden, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 61. maddesi kapsamında Devlet ve ilgili oda, kendilerine karşı açılan sorumluluk davasını, ticaret

sicilinin hukuka aykırı tutulmasına kusuru ile sebep olmuş sicil müdürüne veya ilgili personele ihbar edebilir. Bu durumda, dava kendisine ihbar edilen kişi, davalı taraf yanında davaya katılabilir. Bununla birlikte, ticaret sicilinin hukuka aykırı tutulmasından sorumlu olan sicil müdürü veya diğer personel, davalı tarafından bir ihbar olmasa da, HMK'nın 66 ve devamı maddeleri çerçevesinde, davalının yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla, tahkikat sona erinceye kadar, fer'î müdahil olarak davada yer alabilir. Müdahale talebinin kabulü halinde müdahil, yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebilir; onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabilir.

4.2. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan Devletin de sorumlu olduğu dikkate alındığında, bu sorumluluğun kamu hukuku kapsamında değerlendirilmesi ve ilgili davanın idari yargıda açılması gerektiği ileri sürülebilir. Lakin anılan sorumluluğun TTK'da düzenlenmesi ve bu düzenlemeyle Devlete ve kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan ticaret ve sanayi odasına ya da ticaret odasına özel hukuk ilkeleri gereğince sorumluluk yüklenmiş olması nedeniyle, TTK md. 25/2'ye dayalı sorumluluk davası adli yargıda görülmektedir. Yüksek Yargının kararları da bu yöndedir. Bu durumda, zikredilen Kanun'un 4. ve 5. maddeleri de dikkate alındığında, ticaret sicilinin hukuka aykırı tutulmasından kaynaklanan zararlar nedeniyle Devlet ve ilgili odalara karşı açılacak davalar ile bu zararlara kusurlarıyla sebep olan sicil müdürü ve ilgili personele karşı açılacak rücu davalarının adli yargıda ve dolayısıyla ticaret sicilinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde görülmesi icap etmektedir.

4.3. Tazminat Miktarı

TBK'nın 51. maddesi bağlamında, ticaret sicilinin hukuka aykırı tutulmasından dolayı uğranılan zararın tazmini için açılan davalarda tazminatın kapsamı ve ödenme biçimi, durumun gereği ve özellikle kusurun ağırlığı göz önünde bulundurularak hakim tarafından belirlenir. TTK'nın

25/2. maddesinde öngörülen sorumluluk, kusursuz sorumluluk olduğundan, tazminat tutarının belirlenmesinde davalıların kusur derecesi dikkate alınmaz.

Öte yandan, daha önce ifade edildiği üzere, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan Devlet ve ilgili oda müteselsilen sorumlu durumdadır. Peki, iç ilişkide Devlet ve ilgili odanın sorumluluğu nasıl paylaşılacaktır? Bu hususta, TTK'da bir düzenleme bulunmamaktadır. Devlet ve ilgili odanın sorumluluğu, ilk defa TTK ile birlikte 2012 yılında geldiğinden, bahsi geçen konuda henüz yerleşmiş bir uygulama mevcut değildir. Öğretide (Ulusoy, 2007, s.98) değişik fikirler öne sürülmekle birlikte, buna ilişkin uygulamaya yargı mercilerinin kararları ve Ticaret Bakanlığının tatbikatı yön verecektir.

4.4. Zamanaşımı

Devletin ve ilgili odanın ticaret sicilinin tutulmasından doğan sorumluluğu, haksız fiil sorumluluğu olması nedeniyle zamanaşımına ilişkin olarak TBK'nın 72. maddesi hükmünün uygulanması gerekir. Buna göre, tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak 2 yılın ve her halde fiilin işlendiği tarihten başlayarak 10 yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

4.5. Zararın Doğmasında Kusuru Bulunanlara Rücu

TTK'nın 25. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde, "Devlet ve sicil görevlilerini atamaya yetkili kurum zararın doğmasında kusuru bulunanlara rücu eder." denilmek suretiyle, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlar nedeniyle tazminat ödemek durumunda kalan Devlet ve ilgili odaya, zarara sebep olan sicil müdürlüğü personeline kusuru oranında rücu etme imkanı tanınmıştır.

Ancak, rücu edebilmek için zararın ilgili personelin kusurundan kaynaklanması gerekmektedir. Kusurun bulunmaması halinde doğal olarak sicil müdürüne veya diğer personele zarardan dolayı rücu etmek mümkün olmayacaktır.

⁵ Söz konusu hüküm, Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 11/1. maddesinde, "Devlet ve oda zararın doğmasında kusuru bulunanlara rücu eder." şeklinde ifade edilmiştir.

5. SONUÇ

Ticaret sicili, ticari işletmelere ilişkin bazı işlem ve olguların kurulmasına veya açıklanmasına, ticari hayata dair herkesin bilgilenme ihtiyacının karşılanmasına, ticari işletmenin, tacirlerin ve üçüncü kişilerin hak ve menfaatlerinin korunmasına ve bunların sonucu olarak ticari hayatta güvenin sağlanmasına hizmet etmektedir. Buradan hareketle, söz konusu güvenin korunması ve devamı için kanun koyucu ticaret sicilinin tutulmasında hukuki sorumluluk sistemi öngörmüştür.

Bu çerçevede, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 25. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet ve ilgili oda müteselsilen sorumludur. Dolayısıyla, ticaret sicilinin tutulmasına bağlı olarak üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü zarardan kaynaklanan sorumluluk, sicil işlemini yapan sicil müdürü ve diğer personele değil, Devlet ile ticaret sicili müdürlüğünün kurulu bulunduğu ticaret ve sanayi odası ya da ticaret odasına aittir. Devletten kastedilen ise ticaret sicili müdürlükleri üzerinde gözetim ve denetim yetkisi bulunan Ticaret Bakanlığı olmayıp, Hazine ve Maliye Bakanlığıdır. Zira adı geçen Bakanlık, Hazine aleyhine açılan her türlü davayı takip etmekle görevli ve yetkilidir.

Ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan sorumluluk, haksız fiil hükümlerinin uygulanması gereken kusursuz sorumluluk halidir. Buna bağlı olarak, sorumluluğun tespitinde haksız fiilin kusur hariç diğer unsurları (hukuka aykırı fiil, zarar, sicilnin hukuka aykırı tutulması ile meydana gelen zarar arasında uygun bir illiyet bağı) aranır.

Meydana gelen zararın tazmini için açılacak davalarda görevli ve yetkili mahkeme, sicil müdürlüğünün bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesidir. Dava açabilecek olanlar ise ticaret sicilinin hukuk aykırı olarak tutulmasından zarar gören herkeştir. Zamanaşımı süresi de, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve her halde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yıldır. Son olarak belirtelim ki, Devlet ve ticaret sicilinin bulunduğu oda, zararın doğmasında kusuru bulunanlara rücu etme hakkına sahiptir.

KAYNAKÇA

- 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu (01.06.2004 tarihli ve 25479 sayılı R.G.).
- BİLGE, Mehmet Emin. (1999). Ticaret Sicili, İstanbul: Beta Yayınları.
- DEMİREL, Duygu. (2017). Ticaret Sicili, Ankara: Seçkin Yayınları.
- DEVELİ, Bilge. (2013). Ticaret Siciline Tescilin Hukuki Sonuçları, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- KAYIHAN, Şaban. (2007). "Ticaret Sicili Memurunun Tescil Başvurularını İnceleme Görev ve Yetkisinin Kapsamı", EÜHFD, C.XI, S.3-4, s.357-382.
- SARIASLAN, Damla. (2017). "Tapu Sicilinin Tutulmasından Doğan Zararlardan Devletin Sorumluluğu", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.133, s.393-422.
- Ticaret Bakanlığı, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, Ticaret Sicili Müdürlüklerinin Genel Denetimine/Teftişine İlişkin Rehber (<http://docplayer.biz.tr/12072435-T-c-gumruk-ve-ticaret-bakanligi-rehberlik-ve-teftisbakanligi.html>), (Erişim Tarihi-26.08.2020).
- ULUSOY, Erol. (2007). Ticaret Siciline Tescilin Olumsuz Etkisine Veda (Elektronik Ticaret Sicili-Ticaret Sicili Bilgi Bankası-İnternet Sayfası), Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, Cilt I, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- YAVUZ, Mustafa. (Haziran 2017). "Ticaret Sicili Harçları ve Bu Harçların 2018 Parasal Değerleri", Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, S.174, s.209-214.
- 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu (09.07.1956 tarihli ve 9353 sayılı R.G.).
- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı R.G.).
- 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı R.G.).
- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı R.G.).
- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı R.G.).
- Ticaret Sicili Yönetmeliği (27.01.2013 tarihli ve 28541 sayılı R.G.).
- Yargıtay 11. H.D'nin 28.11.2014 tarihli ve E.2013/16949, K.2014/18558 sayılı kararı.
- Yargıtay 11. H.D'nin 08.10.2015 tarihli ve E.2015/2430, K.2015/10127 sayılı kararı.
- 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı R.G.).

YAZAR HAKKINDA

Mustafa YAVUZ

Ticaret Bakanlığı / İç Ticaret Genel Müdürlüğü

Ticaret Uzmanı

Tel: 0507 696 72 84

E-posta: mustafa.yavuz@ticaret.gov.tr

1978 yılında Denizli/Serinhisar'da doğmuştur. 2000 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi bölümünden mezun olmuş; 2009 yılında da Gazi Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümünde yüksek lisansını tamamlamıştır. 2001 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığında göreve başlayan Yavuz, halen Ticaret Bakanlığında Ticaret Uzmanı olarak görev yapmaktadır.

HAZAL OĞUZ
Ticaret Uzmanı

TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ: GENEL BİR ÇERÇEVE

Her ne kadar son otuz yılda küreselleşme sınır ötesi ticaretin artmasına katkıda bulunmuş ve eşitsiz gelişmeyle birlikte ekonomik, sosyal ve kültürel engelleri azaltma varsayımı sağlamış olsa da dünya genelinde ne yazık ki sosyal gelişmenin ekonomik büyümeyle her zaman el ele gitmediği gözlemlenmiştir.

Benzer şekilde sosyal eşitsizlik ve gelir eşitsizliği konuları tartışıldığında ele alınması gereken kavramlardan biri olan sosyal dışlanma ise bir bireyin sosyal entegrasyonunu sağlayan sosyal, ekonomik, politik ve kültürel sistemlerden tamamen veya kısmen yoksun bırakılması olarak tanımlanabilecektir (Walker ve Walker, 1997). Kadınlar, genç nüfus, çocuklar, yaşlılar ve engelli bireyler, sosyal dışlanmaya ve sosyal dışlanma riskine maruz kalan dezavantajlı grupların listesinin başında gelmektedir. Bu konuyu kadınlar açısından ele aldığımızda, kadınların çalışma yaşamı, eğitim ve sağlık alanlarında toplumsal cinsiyete ve ayrımcılığa dayalı zorluklarla karşılaştıklarını belirtmemiz gerekir (Adaman ve Keyder, 2006). Geleneksel açıdan kadınların birincil rolü annelik ve çocuk bakımıdır. Ancak, değişen ve gelişen dünya ile birlikte kadınlar, bu “değerlemeden” ve hanehalkının bakımını üstlenen ücretsiz aile işçiliğinin sınırlı rolünden kurtulmak istemektedir. Benzer şekilde, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve diğer küresel kuruluşlar, gelişmekte olan ülkelerde sosyo-ekonomik dışlanmayı en aza indirmek için kadınların kısıtlı rolünü ve erkeklerin geleneksel “hanehalkı geçimini sağlayan kişi” olma hegemonyasını değiştirmeyi amaçlamaktadır.

Ülkemizde yoksulluk riski ve buna bağlı sosyal dışlanma ile en fazla karşı karşıya kalan grup, özellikle eğitimsiz bireylerden – tarım sektöründe çalışanlardan – çocuklardan, kadınlardan ve engellilerden oluşmaktadır. Kadınlar bu grup içinde en dezavantajlı olanlardır; nitekim eğitim fırsatlarına ulaşma, sosyal hayata katılım veya ekonomik alanda aktif olma gibi problemlerle karşı karşıya kalmaları, “yoksulluğun kadınlaşmasına” neden olmaktadır. Türkiye’nin farklı kesimlerinde yapılan araştırmalar sonucunda, örneğin Nevşehir, Kastamonu ve Mersin’de kadınları girişimci olmaya yönlendiren sebeplerin para kazanma, bağımsız çalışma ve sosyal hayata katılma talepleri olduğu açıktır. Aileye ek gelir sağlamak, eşlerin ölümü ve kendilerini kanıtlama talepleri de kadınların bu konudaki bakış açısını şekillendiren farklı faktörler olarak sıralanabilir.

Aşağıda Goyal ve Parkash’a göre (2011) kadınların girişimci olma nedenleri sıralanmaktadır.

Aileye destek olma	Eğitim ve vasıf
Başkalarına rol model olma	Arkadaş ve akrabaların başarı hikayeleri
Çocuklara parlak bir gelecek sağlama	Ek gelir ihtiyacı
Aile işi	Devlet politikaları ve prosedürleri
Karar verme özgürlüğü ve bağımsız olma	İstihdam yaratma
Yeni sorunlar ve fırsatlar karşısında kendini geliştirme arzusu	Sosyal statü ve kendine yetme

Tablo 1:
Kadınların
Girişimci Olma
Gerekçeleri

Kaynak: Goyal ve Parkash (2011).

ÜLKEMİZDE KADIN GİRİŞİMCİLER

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, küçük işletmelerin iyileştirilmesi, rekabet gücünün artırılması, girişimciliğin uluslararasılaştırılması ve teşvik edilmesi için bir dizi destek programı geliştirilmektedir (Çakıcı, 2003). Diğer yandan, son yıllarda

ülkemizde girişimcilik kültürünün hem bireysel hem de kurumsal düzeyde geliştirildiği, genişletildiği ve teşvik edildiği açıktır. Kadınlar arasında girişimciliği teşvik etmek, kadınların işsizliğine bir çözüm olarak giderek daha fazla görülmeye başlamıştır. 90'lı yıllardan başlayarak, bu konudaki vurgunun arkasında iki farklı kaygının olduğunu söylememiz gerekir. Kadınların işgücüne katılım oranındaki keskin düşüş ve yüksek işsizlik oranları, politika yapıcıların girişimciliği teşvik ederek bu olumsuz eğilime karşı alarma geçmelerini sağlamıştır. Ayrıca, kent yoksulu aileler arasında yoksulluğun artması politika müdahalesine çağrı yapılması ile sonuçlanmıştır. Bazı teorisyenlerin de vurguladığı gibi bu, kadın girişimciliği açısından kadın odağından hane odağına bir değişim-kayma olduğu anlamına gelmekteydi (Ecevit, 2007). Devlet kurumları, özel ve sivil toplum kuruluşları kendilerini farklı amaçlara sahip projelere yerleştirmektedir. Türkiye'de özellikle 80'li yıllardan itibaren gelişen girişimcilik kavramını değerlendirdiğimizde 1995-2009 döneminde kırsal alanda kadınların işgücü piyasasına katılımı %49,3'ten %35,7'ye düşerken, kentte %17,1'den %21,3'e yükseldiği sonucuna ulaşmaktayız (TÜİK, 2007; TÜİK, 2009). Bu durum, çalışmak isteyen kadınların sayısının görece kentsel alanda arttığı

anlamına gelmekte ve tarımsal faaliyetlerden ziyade ticari ve ekonomik alanda daha bilinçli girişimci faaliyetlere yönelindiklerini bize göstermesi açısından önemli sayılmaktadır.

Bununla birlikte, potansiyel girişimci kavramını irdelediği çalışmasında Karadeniz (2016) Türkiye genelinde 2006-2012 yılları arasında, yetişkin nüfusun yaklaşık %51'inin girişimci olma özelliklerine sahip iken, bu oranın 2013-2016 yılları arasında artarak %54,4 olduğunu belirtmektedir. Cinsiyete göre incelendiğinde ise 2006-2016 yılları arasında yetişkin erkek nüfusun yaklaşık %59'u girişimci olma özelliklerine sahip iken, bu oran zaman içinde değişmemiştir. Diğer taraftan kadınlarda bu oran, 2006-2012 yılları arasında yaklaşık %44 iken, 2013-2016 yılları arasında %49'a yükselmiştir. Toplumda yetişkin kadın nüfusumuzun yaklaşık yarısı girişimci olma kapasitesine sahiptir ve ülkemizde potansiyel kadın girişimci oranı 2013-2016 yılları arasında %11 oranında artarken, erkeklerde bu oran hemen hemen hiç değişmemiştir.

Hassas ekonomik dengelere sahip ülkemizde kadın girişimciler ekonomik büyümede, istihdamı arttırmada ve istikrarlı üretim vizyonuyla küresel düzeyde faaliyet gösteren işletmeler yaratmada

önemli rol oynamaktadır. Bu doğrultuda Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı Hisarcıklıoğlu'nun vurguladığı gibi (2008), Türk iş dünyasında zengin olma, işsiz potansiyelini aktif hale getirme ve yeni iş alanları yaratmanın yolu kadın girişimciliğini teşvik etmekten geçmektedir.

KİM, HANGİ PROJELERİ NASIL DESTEKLİYOR?

Ülkemizde kadın girişimciler temelde dört yapı tarafından desteklenmektedir:

- Devlet/kamu kuruluşları,
- Özel sektör,
- Sivil toplum kuruluşları,
- Uluslararası kuruluşlar

Her ne kadar tüm bu sayılan kesimler kadın girişimciliğini destekleseler de her birinin konuya yaklaşımları farklıdır; böylece kendi teşvik politikalarını belirlerken farklı hedefler izlerler. Öncelikle, ekonomik büyümede, kadınların kuracağı küçük işletmeler ekonomik kriz ve krizden sonra iş yaratma için hayati öneme sahiptir. Ayrıca, kadın girişimciliği, kadınların işgücü piyasasına katılımının artırılması anlamına gelmektedir ki bu da işsizliğin azalmasına neden olacak faktörlerden biridir (İŞKUR'un "Aktif İşgücü Piyasası Tedbirleri Projesi" bağlamında desteklediği projeler burada değerlendirilebilir). Diğer yandan, kadınlar daha fazla para kazanacağı için bu ailelerinin gelir durumunu olumlu yönde etkileyecektir. "Mikro kredi" yaklaşımı çok yeni olmamakla birlikte, yoksul kadınların işgücü piyasasına katılımını sağlamak, üretken kılmak ve sosyal statülerini yükseltmek amaçlanmaktadır. Yoksulluğu azaltmak için Grameen Bank programı ile mikro kredi sağlamak bu gruba girmektedir. Son olarak, ekonomik açıdan güçlü ve bağımsız olma kadınların ataerkil aile ilişkilerinin zorlukları karşısında durmalarında yardımcı olacaktır: KEDV (MAYA projesi), KAMER ve KAGİDER'in kadın girişimciliği konusuna yaklaşımları bu grup altında sayılabilir.

Ülkemizde yoksulluk riski ve buna bağlı sosyal dışlanma ile en fazla karşı karşıya kalan grup, özellikle eğitimsiz bireylerden – tarım sektöründe çalışanlardan – çocuklardan, kadınlardan ve engellilerden oluşmaktadır.

Diğer yandan kadın girişimciliğinin desteklenmesi yönetsel açıdan belirli başlıklar altında toplanabilir:

- Eğitim/koçluk/bilgi ve beceri edindirme: Girişimciliği özendirme için eğitim sağlama ve kadınlara beceri kazandırma
- Finansal destek: Mikro kredi sağlama (MAYA, Grameen Bank, Garanti Bankası)
- Kurumsal destek: KOSGEB, ABİGEM veya TESK'in açtığı girişimcilik merkezleri gibi kadınların başvurabilecekleri kurumlar oluşturma ve bu sayede kadınların bilgiye ulaşma ve danışmanlık yapmalarını sağlama
- Ağlar kurma ve geliştirme: Kadın girişimciler arasında ağlar oluşturma.

MEVCUT DURUMA YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

Özyılmaz'ın (2016) Türkiye'de kadın girişimciliği ve girişimci kadınların karşılaştıkları sorunlar üzerine yürüttüğü araştırmanın sonucunda, kadın girişimcilerin girişimcilik özelliklerini yüksek oranda sağladıkları, girişimci olma nedenlerinden en çok kendi işinin patronu olma ve kendini kanıtlama isteğinin baskın olduğu, iş kurarken de aslında en çok aile bireylerinden destek gördükleri, bunun da girişimci olmalarına önemli katkılar sağladığı tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerden büyük çoğunluğu iş kurarken herhangi bir sorunla karşılaşmazken, işlerini yürütürken sorunlarla karşılaştığı, en çok

Kadın girişimcilerin iş kurma sürecinden ziyade işlerini yürütürken sorunlarla karşılaştığı ve en çok finansal konularda ve bürokratik işlemlerde sorun yaşadıkları gözlemlenmektedir.

finansal konularda ve bürokratik işlemlerde sorun yaşadıkları sonucu elde edilmiştir.

Kadın girişimcilerin iş kurma sürecinden ziyade işlerini yürütürken sorunlarla karşılaştığı ve en çok finansal konularda ve bürokratik işlemlerde sorun yaşadıkları gözlemlenmektedir.

Diğer yandan, TOBB İl Kadın Girişimciler Kurulu Üyeleri ile anket ve derinlemesine görüşmeler yapılarak kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar üzerine değerlendirmelerde bulunan Öztürk (2016) ekonomik bağımsızlık ve kendi patronu olma isteği ile kadınların girişimci olmak istediğini fakat firmalarını kurma aşamasında karşılaştıkları en önemli sorunun bürokratik işlemlerin yoğunluğu olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca kadınlar işleri ile ilgili eğitim ve seminerlere katılmalarının kendilerini desteklediğini ifade ederken işlerini yürüttükleri sırada karşılaştıkları en önemli sorunun borç ve vergi ödemeleri olduğu belirtmektedirler. Bu da bize çözüm önerilerinin ne olacağına dair ipuçları sunmaktadır.

Türkiye’de kadınların girişimcilik anlamında birtakım avantajlarının bulunduğu kanaatindeyiz. Ülkemizde genç nüfus oranı yüksek olduğundan, çalışmak isteyen kadın potansiyeli de yüksektir. Ayrıca, eğitime erişimi olan kadınların (lise eğitimlerine devam edebilenlerin erkek öğrencilere kıyasla daha başarılı olduğu göz önünde bulundurulursa) girişimci olmaya yönelik motivasyonları çok daha yüksektir. Bu durum ülke gündemimizde önem arz eden konular arasında yer almaktadır çünkü politika yapıcılar nezdinde de

kadınların işgücüne katılım oranının düşük olduğu ve potansiyelin artırılması halinde genel kalkınma hedeflerine de ne denli katkıda bulunabilecekleri aşikardır. Ayrıca, günden güne kaynak bulma olasılığı artmaktadır çünkü kadın örgütleri hem AB projelerinden faydalanmakta hem de İŞKUR gibi kuruluşların hazırladıkları programlar artık daha kolay bir şekilde finanse edilebilmektedir.

Bununla birlikte 8 Mart 2019 tarihinde TÜRK Eximbank, ihracat sektöründe rollerinin artması için ihracatçı kadın girişimcilere özel bir finansman imkânı geliştirdiğini duyurmuştur. Yeni kredi desteği ile Eximbank, desteklediği ihracatçılar arasında kadın girişimcilerin yüzdesini artırmayı hedeflemektedir. Türk Eximbank tarafından QNB Finansbank’a sağlanacak kaynak kapsamında kullanılacak krediye ilişkin imza töreninde Ticaret Bakanı Sayın Ruhsar Pekcan, Türk Eximbank tarafından bahse konu bankaya sadece kadın girişimcilere kullanılacak üzere 100 milyon TL ve 200 milyon dolardan oluşan bir kredi limiti açıldığını belirtmiştir. Diğer yandan, yine 2019 yılı itibariyle Ticaret Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü bünyesinde Kadın ve Genç Girişimci Daire Başkanlığı kurulması konunun önemine dikkat çekilmesini sağlamış hem sektörel hem de hukuki anlamda kurumsallaşmayı beraberinde getirmiştir.

SONUÇ

Son on yıllık sürece bakıldığında girişimcilik ekosistemindeki olumlu değişimlerin ülkemizin girişimcilikte önemli bir yol kat etmesini sağladığını görmekteyiz. Buna paralel olarak kadın girişimcilerin sayısında da önemli bir artış olmuştur. Kadın girişimcilerin sahip olduğu işletmelerin büyük çoğunluğunun mikro ölçekli işletmeler olduğu düşünüldüğünde, ülke önceliklerini dikkate alarak bu işletmeleri geliştirici politikalar ortaya konup uygulamaya konulmalıdır. Kanaatimizce kadın girişimciliğini yalnızca işsiz ve yoksul kadınların hanehalkı gelirini artırıcı faaliyetlerini veya mikro kredileri içeren bir kavrama dönüştürmek indirgemeci bir yaklaşım olacaktır. Teknoloji, bilgi tabanlı, yenilikçi

işletmelerin oluşumunda da kadın girişimciler desteklenmeli, finansal yönetim eğitimi, modern teknolojinin kullanımı, kredi kolaylığı ve e-ticaret gibi konulardaki bilgilendirmeler yardımıyla kapasiteleri arttırılmalıdır.

Diğer yandan, kadın girişimcilere yönelik vergi ve SGK yükünün azaltılması, bürokratik işlemlerin yeniden düzenlenerek daha kolay hale getirilmesi, devlet ve ilgili paydaşlar tarafından danışmanlık hizmeti sağlanması da çözüm önerileri arasında yer almaktadır. Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) ve Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER) gibi sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri girişimcilik yoluyla kadının güçlenmesini hedeflerken yalnızca ekonomik alanda değil sosyal ve siyasal alanda da kadınların varlığını ortaya koyabilmelerine aracılık etmektedir.

KAYNAKÇA

- ADAMAN, F. & KEYDER, Ç. (2006). Türkiye'de büyük kentlerin gecekondulu ve çöküntü mahallelerinde yaşanan yoksulluk ve sosyal dışlanma. Avrupa Komisyonu, Sosyal Dışlanma ile Mücadelede Mahalli Topluluk Eylem Programı 2002-2006 Raporu. Erişim Tarihi 17 Eylül 2019, http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf.
- ÇAKICI, A. (2003). Mersin'deki Kadın girişimcilerin iş kurma öyküsü ve iş kuracak kadınlara öneriler". 11. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı (Afyon).
- ECEVİT, Y. (2007). Türkiye'de kadın girişimciliğine eleştirel bir yaklaşım. Uluslararası Çalışma Örgütü, Ankara: 47.
- GOYAL, M., & PARKASH, J. (2011). Women Entrepreneurship in India-Problems and Prospects. ZENITH, International Journal of Multidisciplinary Research, 1(5), p.4.
- HİSARCIKLIOĞLU, R. (2008). "Zengin olmak için kadınları ön plana çıkaralım". (Hürriyet Newspaper, 16 Kasım): 15.
- "Kadın girişimciye ihracat kredisi". Hürriyet, 8 Mart 2019, <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kadin-girisimciye-ihracat-kredisi-41143177>.
- KARADENİZ, E. (2016). Türkiye'de Girişimcilik ve Girişimcilik Eko-Sistemi, GEM Raporu, 2016.
- ÖZTÜRK, M. (2016). Türkiye'de Kadın Girişimcilik: Kadınlar Girişimciliğe Yönelten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZYILMAZ, A. (2016). Türkiye'de Kadın Girişimciliği ve Girişimci Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- TÜİK. (2007). Household Labour Force Statistics Classification of Statistical Region Units SRE, Level 1 and

Kadın girişimcilerin sahip olduğu işletmelerin büyük çoğunluğunun mikro ölçekli işletmeler olduğu düşünüldüğünde, ülke önceliklerini dikkate alarak bu işletmeleri geliştirici politikalar ortaya konup uygulamaya konulmalıdır.

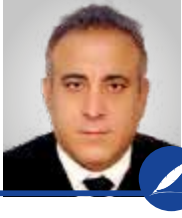
- 2. Erişim Tarihi 26 Ocak 2021, <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul>
- TÜİK. (2009). Household Labour Force Statistics Classification of Statistical Region Units SRE, Level 1 and 2. Erişim Tarihi 26 Ocak 2021, <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul>
- WALKER, A. & WALKER, C. (1997). Britain Divided: The growth of social exclusion in the 1980s and 1990s. Child Poverty Action Group, London.

YAZAR HAKKINDA

Hazal OĞUZ

T.C. Ticaret Bakanlığı / Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü
Ticaret Uzmanı
Tel: 0312 449 45 97
E-posta: hazal.oguz@ticaret.gov.tr

1990 İstanbul doğumlu olan yazar, 2009 yılında Üsküdar Amerikan Lisesi'nden, 2013 yılında ise Orta Doğu Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun oldu. 2015 yılında aynı üniversitede Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler programını tamamlayarak yüksek lisans derecesini aldı. 2014 yılından bu yana Ticaret Bakanlığı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü'nde görev yapmaktadır. Genel Müdürlük bünyesinde yer alan Reklam Dairesi Başkanlığı'nda sırasıyla iletişim ve kozmetik-temizlik ürünleri reklamları denetimi ve sekreteryaya hizmetlerinin yürütülmesinde görev almaktadır. 2019 ve 2020 yılı itibarıyla Ankara Üniversitesi Siyaset Bilimi Anabilim Dalı ve Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Reklamcılık bölümlerinde ikinci lisans ve yüksek lisans derecelerini almış olup halen halkla ilişkiler ve tanıtım alanında doktora eğitimine devam etmektedir.

SAMI ÜNLÜ

Gümrük Müdür Yardımcısı

IFCBA'YA (ULUSLARARASI GÜMRÜK MÜŞAVİRLERİ DERNEKLERİ FEDERASYONU) GÖRE **ARMONİZE SİSTEMİN TARİFE SINIFLANDIRMASINDAKİ ÖNEMİ**

Uluslararası Gümrük Müşavirleri Dernekleri Federasyonunun Dünya Gümrük Örgütünün websitesinde yayınlanan "The importance of the HS to tariff classification: thoughts from the IFCBA" başlıklı makalesinden çeviri

GİRİŞ

Uluslararası Gümrük Müşavirleri Dernekleri Federasyonu tarafından Dünya Gümrük Örgütü web sitesi, Armonize Sistem (HS) Terminolojisi kullanan tarife sınıflandırmasının “birçok dilden oluşan bir dünyanın ortak bir dilde konuşma olanağı sağladığını” söylüyor. 1988 yılında Armonize Sistem resmi kabulünün 30. yıldönümünde vurguladığımız gibi, çok azımız bu evrensel dilin ticaret dünyasına büyük bir açıklık getirdiğine karşı çıkabilir. İç pazar gümrük vergilerini Armonize Sözleşmesine dayandıran 157 üye ile birlikte, imzacı olmamasına rağmen düzinelerce ülke tarafından kullanılan Armonize Sistem gerçekten uluslararası ticaretin dilidir. Şu anda dünya ticaretinin yaklaşık %98’ini oluşturan 200’den fazla ülke tarafından kullanılmaktadır.

30 yıl önceki uygulamasından bu yana, Armonize Sistem yalnızca malların tanımlanması, harç ve vergilerin değerlendirilmesi ve ticaret istatistiklerinin derlenmesi için bir temel haline gelmemiş, aynı zamanda diğer devlet kurumları, uluslararası kuruluşlar ve özel sektör tarafından çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır. Bu mantıksal, sistematik, evrensel dil ticaret politikaları geliştirmek, kontrollü malları izlemek, belirli menşee kuralları geliştirmek, nakliye oranlarını belirlemek, nakliye istatistiklerini analiz etmek, fiyatlandırmayı izlemek ve kotaları kontrol etmek ve ayrıca genel ekonomik araştırma ve analiz için kullanılır.

Bu evrensel dilin amacının açıklık getirmek olduğunu biliyoruz, ancak ülkeler arasında dilin Armonize Sistem’in uygulanmasındaki farklılıklar gibi ulusal farklılıkları olduğunda ne olur? Armonize Sistem için Genel Yorumlama Kuralları (GIR) gibi araçlara sahip olduğumuz doğrudur (belki bunları dil bilgisi kuralları olarak kabul edebiliriz), ancak Gümrük idareleri, ithalatçılar, Gümrük komisyoncuları ve avukatlar aynı dili paylaştığında fakat yorumları farklı olduğunda ne olur?

1. YORUMLAMA ZORLUKLARI

Gümrük vergisi sınıflandırması konusunda sadece uluslararası değil, ulusal düzeyde de görüş farklılıkları olabileceğini biliyoruz. Armonize

Sistemin farklı yorumlanmasının Armonize Sistem sınıflandırmasına yönelik ilginç itirazlara yol açtığı çok sayıda yasal dava örneği vardır.

Armonize Sistem sınıflandırmasıyla ilgili karmaşıklıklar ve uyumluluk ve gelir tahsilatı üzerindeki potansiyel etki göz önüne alındığında, dünyanın dört bir yanındaki hükümetler Armonize Sistem’in yorumlanması konusunda rehberlik sağlamak için çeşitli yollar geliştirdiler. Dünya Gümrük Örgütü’nün kendisi, Gümrük prosedürlerinin basitleştirilmesi ve uyumlaştırılmasına ilişkin Revize Kyoto Sözleşmesi’nin Genel Eki’nin 9.9 Standartını oluşturmuş ve ithalatçıların ithalattan önce malların Gümrük vergilerinin sınıflandırmasına güvenebilmesi için önceden kararlar vermiştir.

Bazı gümrük idareleri ayrıca belirli malların sınıflandırılmasıyla ilgili direktifler yayınlar ve diğerleri, yaygın yanlış sınıflandırma konularını vurgulayarak, gümrükleme sonrası denetime veya uygunluk doğrulamasına tabi olacak kalemlerin bir listesini yayınlar. Bu listenin yayınlanmasıyla, ithalatçılara kendi uyumlarını destekleme ve gerekirse bir denetim gerçekleşmeden önce düzeltme yapma olanağı sağlanır. Bu denetim öncelikleri listesinin farkında olunması, ithalatçı, Gümrük komisyoncusu ve Gümrük idaresi arasında, genel uyumluluğun artırılması konusunda bir görüşme başlatarak adalet ve şeffaflığa katkıda bulunabilir.

Buna ek olarak, WCO (Dünya Gümrük Örgütü), kullanıcılara Armonize Sistem’in resmi Dünya Gümrük Örgütü yorumunu sağlayan Açıklayıcı Notlar yayınlar. Açıklayıcı Notlar tüm ülkelerde

Armonize Sistemdeki değişiklikler, ticaret anlaşmalarını, diğer devlet kurumlarının gereksinimlerini, iş tarafından satın alma kararlarını ve eğitim programları, bilgi teknolojisi (BT) sistemleri ve iletişim araçları ve web sitelerindeki değişiklikleri etkiler.

bağlayıcı olmamakla birlikte, Armonize Sistemin dünya çapında yeknesak anlaşılmasını ve uygulanmasını geliştirmek için yaygın ve pratik olarak kullanılmaktadır.

Yasal olarak bağlayıcı olan Yasal Notları unutamayız. Bunlar olmadan, “bebek giysileri ve giyim aksesuarları” ifadesinin, vücut boyu 86 cm’yi geçmeyen (61.11 pozisyonu) küçük çocuklar için eşyalar anlamına geldiği veya 10. Fasılın, kabuğu çıkarılmış tahılları kapsamadığı veya tam tersi durumları, pirinçlerin, kabuğu çıkarılmış, öğütülmüş, cilalanmış, parlatılmış, yarı haşlanmış veya kırılmış kalıntıların 10.06 başlığı altında sınıflandırıldığını nasıl bilebilirsiniz?

Yasal olarak bağlayıcı olan yasal notlar olmadan “bebek giysileri ve giyim aksesuarları” ifadesinin, vücut boyu 86 cm’yi geçmeyen (61.11 pozisyonu) küçük çocuklar için eşyalar anlamına geldiği veya 10. Fasılın, kabuğu çıkarılmış tahılları kapsamadığı veya tam tersi durumları, pirinçlerin, kabuğu çıkarılmış, öğütülmüş, cilalanmış, parlatılmış, yarı haşlanmış veya kırılmış kalıntıların 10.06 başlığı altında sınıflandırıldığını nasıl bilebilirsiniz?

Dünya Gümrük Örgütü’nün Armonize Sistem Komitesi (ve Armonize Sistem Gözden Geçirme Alt Komitesi), Armonize Sistemi güncellemek için beş yıllık değişiklik döngüsünü denetlemenin yanı sıra, yorum anlaşmazlıklarının çözümlenmesi ve Sınıflandırma Görüşleri Özeti için sınıflandırma fikirleri sağlamakla görevlidir. Ayrıca, 3B yazıcılar ve insansız hava araçları gibi yeni teknolojiler hakkında sınıflandırma görüşleri ve öneriler sunar.

2. CEZA REJİMLERİ

Armonize Sistemin ulusal Gümrük idareleri tarafından uygulanmasına genellikle yanlış gümrük vergisi sınıflandırması için kapsamlı bir ceza rejimi eşlik eder. Özel sektör perspektifinden, bir ceza rejimi uygulandığında, gerekliliklerin ve yükümlülüklerin açıkça anlaşılmasını ve bir düzeltme veya temyiz prosedürünün yürürlükte olmasını sağlamak için açık parametreler olmalıdır.

Örneğin,

- İthalatçı veya gümrük komisyoncusu yanlış bir Armonize Sistem kodunun kullanıldığını biliyor mu?
- Bir hükmü görmezden mi geldi?

Tayin edilen ceza tutarı ve olası ek harçlar ve vergiler göz önüne alındığında cezalar yıkıcı olabilir ve bu da ithalatçının ithal malları satış için fiyatlandırırken dikkate almadığı ek bir ödemeyle sonuçlanabilir. Tüm karları ve daha fazlası kaybedilebilir.

Ceza sisteminin sınıflandırma uyumluluğu üzerindeki etkisini ölçmek çok önemlidir. Gümrük vergisi sınıflandırmasında bir hata yaptığı için mali olarak cezalandırılırsa, aynı hatanın tekrarlanmayacağını söylemek mantıklıdır. Bununla birlikte, Gümrük idarelerinin, ancak net parametreler dahilinde, dikkatli bir incelemeden sonra, yanlış gümrük vergisi sınıflandırması için cezalar verdiklerini ve bir cezaya itiraz etme mekanizmasının tüm tarafların katkılarıyla basit ve zamanında olması gerektiğini ileri sürmek de mantıklıdır. Cezalar, uyumu teşvik etmenin ve uyumsuzluğu caydırmanın tek yolu olarak görülmemelidir: ülkeler, görüş farklılıklarını çözmek için mümkün olan en iyi mekanizmaları bulmaya ve Gümrük idarelerinin hem içinde hem de dışında Armonize Sistem sınıflandırmasından sorumlu olan herkesi eğitmeye sürekli olarak çabalamalıdır.

3. ARMONİZE SİSTEM İNCELEMESİNİ YÖNETME

Armonize Sistem sabit kalmamalı ve gelişmeye devam etmesi gerekiyor. Armonize Sistemde değişiklikler yapıldığında ne olur ve iş dünyası ve ulusal Gümrük idareleri üzerindeki etkileri nelerdir? Bir sonraki 2022 için planlanmış bir inceleme döngüsünü yeni tamamladık.

Armonize Sistemdeki değişiklikler, ticaret anlaşmalarını, diğer devlet kurumlarının gereksinimlerini, iş tarafından satın alma kararlarını ve eğitim programları, bilgi teknolojisi (BT) sistemleri ve iletişim araçları ve web sitelerindeki değişiklikleri etkiler.

Dönüşüm hem hükümetler hem de özel sektör için önemli bir maliyettir. Armonize Sistemdeki tek bir değişiklik, özellikle çok çeşitli ürünleri ithal eden yüzlerce müşteriye sahip Gümrük komisyoncuları için ürün veritabanlarında binlerce değişikliğe neden olabilir. Bir gümrük vergisi kalemi, iki veya daha fazla yeni vergi kalemine bölünebilir ve tüm ürünlerin eskiden yeniye manuel olarak yeniden sınıflandırılmasını gerektirir. Deneyimlerimize göre çoğu değişikliğin bir Armonize Sistem numarasından üçe veya dörde doğru olduğu, ancak 2016'da tek bir gümrük vergisi kaleminin 2017'de 10'a çıktığı en az bir örnek var!

2022'ye ve bir sonraki Armonize Sistem değişiklikleri setinin uygulanmasına baktığımızda, Dünya Gümrük Örgütü Üyelerini, Dünya Gümrük Örgütü'nün değişikliklerini ulusal önceliklere uyarlar ve ulusal vergi programlarını tamamlarken işin ihtiyaçlarına duyarlı olmaya teşvik ediyoruz. Mevcut veritabanlarını dönüştürmek için yeterli zamana ihtiyacımız var.

Ayrıca, kesintisiz otomatik bilgi indirmelerini sağlamak için teknolojiye yararlanmak için Gümrük idarelerine ve diğer ilgili devlet dairelerine ihtiyacımız var. Örneğin, Armonize Sistem kodları bir Gümrük komisyoncularının veri tabanına indirilebiliyorsa, anti-damping vergisine veya başka bir devlet dairesinin düzenlemelerine tabi olan mallar zamanında kolayca tanımlanabilir.

Ek olarak, hassas ticari bilgilere saygı duymalı ve hem devlet hem de özel sektörde ticarete uyma taahhütleri konusunda net olmalıyız. Müşterilerinin malları hakkındaki bilgiler hassas veya tescilli olsa da, Gümrük komisyoncuları, ithalatçılara, uyumlu olmak için doğru Armonize Sistem kodunu belirlemek için belirli bilgilerin sağlanması gerektiğini açıkça belirtmelidir.

4. ALTERNATİF NOMANKLATÜRLER

Bu 'büyük veri' ve veri analitiği çağında, Armonize Sistemin geleceği nedir? Hâlihazırda mevcut ve güvenilir ülkeye özgü bilgilere geniş erişim ve gelir tahsilatı için malların sınıflandırılması için genel Armonize Sistem kategorilerinin kullanımı dahil, Armonize Sistemin kendisi etrafında fikirler vardır. Çeşitli taraflara mallar hakkında ek bilgi sağlayarak Armonize Sistemi tamamlayabilecek veya değiştirebilecek alternatif isimlendirme sistemleri hakkında da tartışmalar vardır. Örneğin, ithal edilen malları daha iyi tanımlamak için Armonize Sistem kodunu geliştirmek için GS1 standartlarını kullanmayı düşünen bir ülke biliyoruz. Tüm bu gelişmeleri izlerken, artan maliyetlere, gereksiz karmaşıklığa, olası tekrarlara ve hata potansiyeline karşı önlem almalıyız.

5. POZİTİF YANSIMALAR

Küresel ticaret topluluğu Armonize Sistemin ilk 30 yılına yansırken, Dünya Gümrük Örgütü 'nü daha iyi verimliliklere, gelişmiş gelir yönetimine katkıda bulunan ve iş ve ilgili hizmet sağlayıcıları için daha fazla netlik sağlayan bu evrensel dil için tebrik etmeliyiz. Dünya Gümrük Örgütü'nün Brüksel'deki Genel Merkezindeki Armonize Sistem uzmanlarının ve Dünya Gümrük Örgütü Üye idarelerindeki gümrük vergisi uzmanlarının Armonize Sistemi olduğu gibi başarıya konusundaki olağanüstü katkılarını kabul ediyor ve bir sonraki Armonize Sistem kilometre taşını kutlamayı dört gözle bekliyoruz.

YAZAR HAKKINDA

Sami ÜNLÜ

T.C. Ticaret Bakanlığı
Gümrük Müdür Yardımcısı
Tel: 0532 405 29 96
E-posta: samiuclu63@hotmail.com

1977 yılında Konya'da doğdu. İlk, orta, lise öğrenimini Konya'da tamamladı. 2000 yılında Selçuk Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Endüstri Mühendisliği bölümünü bitirdi. 2014 yılında Kocaeli Üniversitesi İşletme Fakültesi işletme dalında yüksek lisans yaptı. Özel sektörde Üretim Planlama ve Kalite Sistemleri yöneticiliği yaptı. 2007 yılından itibaren Ticaret Bakanlığında çalışmaktadır. Gümrük mevzuatı, tarife uygulamaları, sınır ticareti, serbest bölgeler üzerine yayınlanmış makaleleri vardır. İyi derecede İngilizce bilmektedir. Evli ve 2 çocuk sahibidir.

MERT CAN DUMAN
Ticaret Uzmanı

AYRILSAK DA BERABERİZ

Birleşik Krallık'ın bu hikâyenin en başından itibaren özellikle Fransa tarafından veto edilmesi Birleşik Krallık ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkileri hiçbir zaman süt liman yapmadı

Avrupa Birliği ile Birleşik Krallık arasında “bir barışık bir dargın” çiftleri andıran Birleşik Krallık’ın Avrupa Birliği’nden ayrılma süreci (Brexit) Birleşik Krallık’ın onayının ardından Avrupa Parlamentosunun da çekilme anlaşmasını onaylamasıyla birlikte 31 Ocak 2020 tarihi itibarıyla resmen yürürlüğe girmişti. Taraflar 2020 yılı sonuna kadar sürecek olan başta ticaret olmak üzere kimi farklı konulardaki müzakereleri de içeren bir geçiş dönemine ‘evet’ demişler ve 31 Aralık 2020 tarihinden itibaren de Birleşik Krallık’ın Avrupa Birliği için bir “eski dost” unvanına kavuşması süreci başlamıştı.

Hiç şüphe yok ki, Birleşik Krallık’ın Avrupa Birliği’nden ayrılma süreci, ayrılma kararının alındığı tarihten itibaren uluslararası ilişkiler gündemini dönem dönem meşgul etti. Aslına bakarsanız kökeni 2016 yılına uzanan Brexit’in hayata geçmesinin ardından Birleşik Krallık fiili olarak Avrupa Birliği’nden ayrılma da uzun süredir uyumlulaştırılan yasal düzenlemeler, standartlar vb. birçok husustaki birlikteliğin yanında 2020 yılının son günlerinde üzerinde mutabakata varılan ticari ilişkiler de tarafların “ayrılma da beraber” olduğunun bir göstergesi oldu.

AYRILIK FİKRİ HER DAİM MASADAYDI

Birleşik Krallık’ın 1973 yılında Avrupa Birliği’nin ve Avrupa Parlamentosu’nun bir üyesi olmaya başlamasının ardından Birlik içerisinde Birleşik Krallık’ın gelişine kadar güçlerini muhafaza eden Fransa ve Almanya’nın duyduğu rahatsızlık gözle görünür bir hal almaya başlamıştı. Öyle ki, bu rahatsızlık Birleşik Krallık tarafında da kendini “Birlik’te kalalım mı kalmayalım mı?” sorusunun sorulması şeklinde göstermiş ve Birleşik Krallık’ın Avrupa Birliği üyeliğine ilişkin ilk üyelik referandumu 1975’te yapılmıştı. O zaman sandık başına giden Birleşik Krallık halkının üçte ikisi Avrupa Birliği’nde kalma yönünde fikir beyan etse de Birleşik Krallık’ın bu hikâyenin en başından itibaren özellikle Fransa tarafından veto edilmesi Birleşik Krallık ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkileri hiçbir zaman süt liman yapmadı.

İki dünya savaşına tanıklık eden Avrupa toprakları bütün bu fırtına sona erdiğinde “tek bir devlet gibi” davranma düşüncesini sadece bu alanda değil ekonomi, standartlar, yasal düzenlemeler vb. birçok hususta hayata geçirmeyi amaçlıyordu

Demir Leydi lakaplı dönemin Birleşik Krallık Başbakanı Margaret Thatcher Avrupa Birliği ile olan ilişkilerde özellikle ekonomi kanadının sorunlu olduğunun altını çiziyordu. Demir Leydi, Birleşik Krallık’ın her yıl Avrupa Birliği bütçesine olan katkısının bir bölümünün geri alınması şartını masaya koydu ve bu talebinin karşılık bulmasıyla aslında Birleşik Krallık’ın Birlik ile ilişkileri daima “tamam ama şartlarımız var” düşüncesiyle yürüttüğü de bir kez daha ortaya kondu. Keza, Thatcher’dan sonra göreve gelen İngiliz siyasetçilerinin büyük bir kısmının yıldızı Avrupa Birliği ile bir türlü barışmadı ve John Mayor, Maastrich Anlaşması’nın müzakerelerinde Birleşik Krallık adına bazı alanlarda “tercihli katılmama” maddesini koydurarak Birleşik Krallık ile Avrupa Birliği arasındaki her daim var olan uzaklığın artık yazıya döküldüğünün de altını çizdi (Aktan, 2020).

BİRLEŞİK KRALLIK KENDİNİ AVRUPA BİRLİĞİ’NDEN DAİMA SOYUTLADI

Birleşik Krallık’ın 1973 yılında Avrupa Birliği’nin ve Avrupa Parlamentosu’nun bir üyesi olmaya başla-

masının ardından Birlik içerisinde Birleşik Krallık'ın gelişine kadar güçlerini muhafaza eden Fransa ve Almanya'nın duyduğu rahatsızlık gözle görünür bir hal almaya başlamıştı. Öyle ki, bu rahatsızlık Birleşik Krallık tarafında da kendini "Birlik'te kalalım mı kalmayalım mı?" sorusunun sorulması şeklinde göstermiş ve Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği üyeliğine ilişkin ilk üyelik referandumu 1975'te yapılmıştı. O zaman sandık başına giden Birleşik Krallık halkının üçte ikisi Avrupa Birliği'nde kalma yönünde fikir beyan etse de Birleşik Krallık'ın bu hikâyenin en başından itibaren özellikle Fransa tarafından veto edilmesi Birleşik Krallık ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkileri hiçbir zaman sütün liman yapmadı.

“YOK, KALSIN”

Takvimler 1985 yılını gösterirken Avrupa'nın küçük ama etkili ülkesi Lüksemburg'ın Schengen kasabasında imzalanan anlaşma, metnin altına imza koyan 25 Avrupa ülkesinin topraklarında seyahat edenler için sınır kontrolleri olmamasını ve anlaşmayla belirlenen bölge dışından yapılacak seyahatlerde sınır kontrollerinin tek bir devlet gibi çalışmasını esas alıyordu. İki dünya savaşına tanıklık eden Avrupa toprakları bütün bu fırtına sona erdiğinde “tek bir devlet gibi” davranma düşüncesini sadece bu alanda değil ekonomi, standartlar, yasal düzenlemeler vb. birçok hususta hayata geçirmeyi amaçlıyordu. Ancak Lüksemburg'un bu küçük kasabasında imzalanan böylesine önemli bir anlaşmaya dönemin iki Avrupa Birliği üyesi Birleşik Krallık ile İrlanda kendi istekleri ile imza koymamıştı.

Tablo 1:
Schengen
Bölgesi

Kaynak:
mapchart.com

Avrupa Birliği'nin de resmi marşı olarak kullanılan Ludwig van Beethoven'ın 1823 yılında bestelediği 9. Senfonisinin Neşeye Övgü adlı bitiş bölümünde sözler şöyle der: “kardeş olun ey insanlar, bu dünyada her şey geçer, en son sana dost kalır”. Avrupa Birliği'nin fikir aşamasında şekillenmesinden itibaren en büyük önceliklerinden birisi olan Ekonomik ve Parasal Birliğin (EMU) parçası olan Avro Bölgesi'nin tarih sahnesine çıkışı ise 1999 yılına rastladı. 1998 yılında 11 Avrupa Birliği ülkesinin avroya geçiş kriterlerini karşılamasının ardından Avro Bölgesi günümüzde 19 üye ülkenin tek bir para birimini kullanmasını ve para politikasının tek bir merkezden yürütülmesini esas alıyor. Tıpkı Schengen Anlaşması'nda olduğu gibi sahip olduğu gücü, tarih boyunca edindiği kazanımları kâğıt üzerindeki maddelerle birlikte diğer aktörlerle paylaşmak istemeyen ve Avrupa Birliği ile arasında her daim mesafe koyan Birleşik Krallık, Danimarka ile beraber Maastricht Anlaşması ile kendisine tanınan istisna çerçevesinde Avrupa Birliği üyeliği boyunca avro yerine kendi para birimi olan poundu kullanmaya devam etmişti (Duman, 2017).

Bununla birlikte Birleşik Krallık'ın parasal birliğe ve ortak para birimine şüpheyle yaklaşmasının

Birleşik Krallık 31 Ocak 2020 günü itibarıyla Avrupa Birliği'nden resmen ayrıldı. Taraflar anlaşma kapsamında, fiili ayrılığı müteakip 2020 yılı sonuna kadar sürecektir olan geçiş dönemi müzakereleri üzerinde çalışma konusunda mutabık kaldılar ve 31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla sona erecek olan “geçiş dönemi” başladı

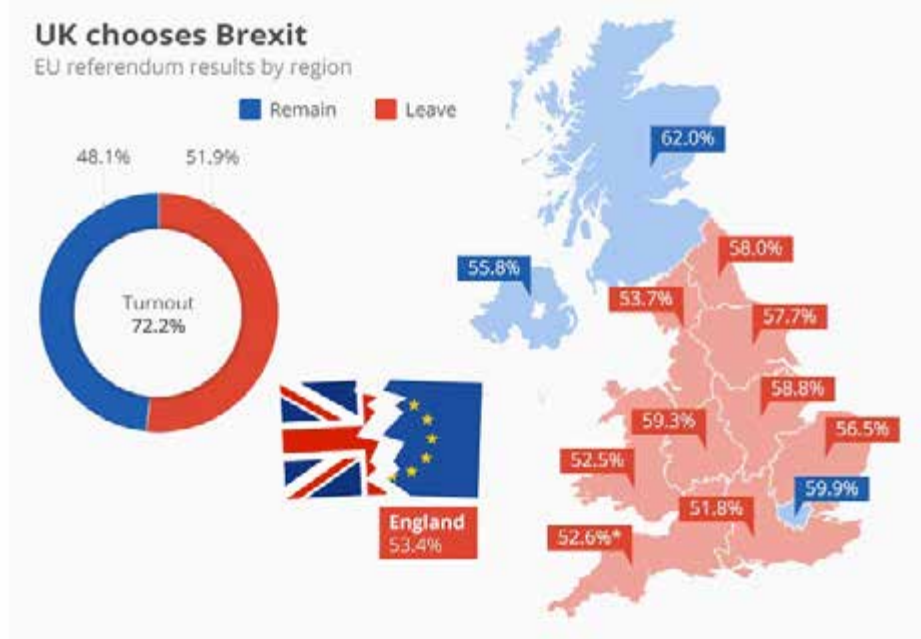
altında yatan başka önemli bir sebep daha var: “Kara Çarşamba” olarak da bilinen 1992 yılındaki kur spekülasyonu krizi, Birleşik Krallık'ın Avro Bölgesi'ne katılmamasını desteklemişti. İlgilenen değerli okuyucularımız “İngiliz Merkez Bankası'nı batıran adam” olarak da ün salan George Soros'un 16 Eylül 1992 tarihinde sterlin üzerindeki spekülasyonu ile ilgili bilgi edinebilirler.

AYRILIK FIKRİ EYLEME DÖNÜŞÜYOR

Tarih boyunca Birleşik Krallık tarafından her daim masa tutulan ayrılık fikri, 2008 yılının sonu itibarıyla başlayıp 2009 yılında tüm dünyayı etkileyen Küresel Ekonomik Kriz'in Avrupa'ya bir de ilave olarak borç krizi olarak sıçramasının ardından yaşanan ekonomik zorlukların da etkisiyle kendini iyiden iyiye hissettirmeye başlamıştı. Birleşik Krallık'ın iç siyasetinde birbirleriyle çekişmeye başlayan Birlik yanlıları ile ayrılıkçıların bu çetin savaşında, eksenin ayrılıkçıların tarafına doğru kayıyor olduğunun en önemli işaretlerinden birisi, savunduğu temel fikir Avrupa Birliği'nden ayrılık olan Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi'nin güç kazanmaya başlamasıydı. Dönemin siyasi gelişmeleri, Başbakan David Cameron'ın seçim vaatlerinden birisi olarak "ayrılık fikrinin halk oylamasına sunulması" olmasını zorunlu kılmıştı. Nitekim, 2015 yılında yapılan seçimleri kazanan Muhafazakâr Parti ve onun lideri David Cameron, Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden ayrılma düşüncesinin halk oylamasına sunulmasına yönelik süreci başlatmıştı. Ayrılık yanlıları "küresel çaptaki bir kötücül siyasi oluşumdan" ülkelerini kurtaracakları yönünde propaganda yaparken Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nde kalmasını destekleyen kesim ise Brexit'in sonrasında yaşanabilecek olumsuzlukları ortaya koymayı tercih ediyordu. En sonunda, 23 Haziran 2016 tarihinde yapılan halk oylamasında Birleşik Krallık halkının %52'si ayrılık (Brexit) yanlısı oy kullanmış ve ayrılık fikri resmen eyleme dönüşmüştü. Halk oylaması sonrasında ayrılık yanlısı oy kullanan bireylerin tercihleri incelendiğinde ağırlıklı olarak ekonomik sebeplerle bu kararın verildiği, bu sebebi sırasıyla göç, Avrupa Birliği ile bürokratik ilişkiler, hakların korunması vb. hususlar almıştı (Murat, 2021).

Tablo 2:
2016 Halk
Oylamasında
Bölgelere Göre
Sonuçlar

Kaynak: Statista

David Cameron'ı Downing Sokağı 10 Numara'dan eden Brexit, Boris Johnson'ın göreve başlamasının ardından 2017 yılında başlayan resmi müzakerelerle devam etti,

2018 yılında ise ayrılık anlaşmasının taslak hali kamuoyuna duyuruldu. Sürecin kendisi dikkate alındığında görece daha kısa bir sürede sonuçlanan müzakerelerin ardından 2018 yılının sonunda taraflar ayrılık anlaşması üzerinde mutabakata vardılar. Ancak ayrılık anlaşmasının Parlamento'dan bir türlü geçmemesi sebebiyle Theresa May de başbakanlık koltuğuna veda etmek zorunda kaldı ve yerine halen göreve devam eden Boris Johnson geldi. Yeni hükümetin Avrupa Birliği ile yürüttüğü müzakereler çerçevesinde güncellenen ayrılık anlaşması bu haliyle Birleşik Krallık Parlamentosu tarafından kabul gördü.

Uzun ve yorucu bir sürecin ardından Birleşik Krallık ile Avrupa Birliği arasında mutabakata varılan ayrılık anlaşması, 23 Ocak 2020 tarihinde Kraliçe II. Elizabeth'in de onayıyla beraber Birleşik Krallık'ta kanun haline geldi. Hemen sonrasında, 30 Ocak 2020 tarihinde de Avrupa Birliği tarafından onaylanan anlaşmayla Birleşik Krallık 31 Ocak 2020 gün sonu itibarıyla Avrupa Birliği'nden resmen ayrıldı.

Taraflar anlaşma kapsamında, fiili ayrılığı müteakip 2020 yılı sonuna kadar sürecek olan geçiş dönemi müzakereleri üzerinde çalışma konusunda muta-

Büyüküğü 17 milyar doları bulan ticari ilişkilerin yanında anlaşmaya eklenen hükümlerle birlikte Türkiye-Birleşik Krallık arasındaki ticari ilişkilerin hizmetler, yatırımlar, tarım ürünleri gibi alanları da içerecek şekilde genişletilebilmesi ve güncellenebilmesi mümkün

bık kaldılar ve 31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla sona erecek olan "geçiş dönemi" başladı.

ÜZERİNE KONUŞULACAK ÇOK HUSUS VAR

İngiltere Başbakanı Boris Johnson'ın kendine has üslubuyla 2020 yılı Noel'inde Ulusa Sesleniş konuşması için kameraların karşısına geçtiğinde elinde kalınca bir metin yer alıyordu. Boris Johnson söz konusu konuşmasına 2 bin sayfalık Brexit Anlaşması'nı göstererek "Bu akşam, Noel arifesinde, bu uykulu Noel yemeği öncesinde bir şeyler oku-

mak isteyen herkese küçük bir hediye var, işte burada, bir sevinç müjdesi çünkü bu bir anlaşma” diyerek başladı (Euronews, 2021).

Yıl boyunca tarafların anlaşmasız bir şekilde ayrılacağı konuşulurken 2021 yılıyla birlikte Birleşik Krallık mallarının Gümrük Birliği içerisinde, Avrupa Birliği mallarının da Birleşik Krallık pazarında ilave gümrük tarifelerine maruz kalacağı, bundan taraflar kadar üçüncü ülkelerin de olumsuz etkileneneceği ifade ediliyordu. Başbakan Johnson’ın deyimiyle bir müjde olan bu anlaşmayla birlikte taraflar “ayrılrsa da beraber” kalmaya devam ediyor. Toplam hacmi 750 milyar avroya dayanan Birleşik Krallık-Avrupa Birliği ticari ilişkileri şimdiye kadar olduğu gibi karşılıklı ticaretin gümrük vergilerine takılmadan, kesintisiz ve tarife dışı engellere konu olmadan işlemeye devam etmesini temin ediyor.

Birleşik Krallık’ın Avrupa Birliği üyeliğinin resmen sonlanmasıyla birlikte sona eren Gümrük Birliği üyeliğinin yerini taraflar arasında imzalanan anlaşma hükümleri çerçevesinde hayata geçirilen serbest ticaret hükümleri aldı. Söz konusu anlaşmanın hem Brexit süreci için hem de taraflar için bir diğer önemi ise, bu anlaşmanı sadece gümrüksüz ticaret hususlarını değil aynı zamanda ilerleyen za-

manda tarafların yatırım, rekabet, kamu destekleri, vergi, ulaşım, sosyal güvenlik vb. konularda da iş birliği içerisinde olma isteğini içermesi. Bu alanla ilgili değerli okuyucularımız, söz konusu konulardaki iş birliği niyetinin bundan yıllar önce küresel ekonominin iki büyük aktörü olan ABD ile Avrupa Birliği arasında ortaya konduğunu ancak tabiri caizse iki inatçı keçinin dar patikayı paylaşamaması sebebiyle masadan kalkıldığını anımsayacaklardır.

Birleşik Krallık ile Avrupa Birliği arasındaki bu geniş kapsamlı iş birliği isteği de aynı şekilde sonuçlanırmı bilinmez ama 4 koca seneyi alan Birleşik Krallık’ın Avrupa Birliği’nden resmen ayrılma sürecinin ardından taraflar arasındaki bu seviyedeki dahi iş birliği isteği, tarafların birbirinden öyle kolay kolay kopamayacağını da bir göstergesi niteliğinde.

Tam bu noktada ülkemiz ile Birleşik Krallık ilişkilerine de küçük bir parantez açalım. 2020 yılı boyunca konuşulan “anlaşmasız ayrılık” sürecine ilişkin etkin bir hamleyle karşılık vermek isteyen ülkemiz, yıl boyunca Birleşik Krallık ile Brexit sonrasında yürürlüğe girecek olan yeni bir serbest ticaret anlaşması üzerinde çalışmış ve bu müzakereler 2020 yılının sonunda meyvesini vermiştir. 29 Aralık 2020 tarihinde imzalanan, 1 Ocak 2021 tarihi itibarıyla

da yürürlüğe giren söz konusu anlaşmayla birlikte ülkemiz ile Birleşik Krallık arasında ülkemizin Gümrük Birliği'ne üyeliğinden bugüne edinilen kazanımlar korunurken taraflar arasında önümüzdeki dönemde ilişkilerin daha da derinleştirilmesine yönelik adımlar da atılmış oldu. Öyle ki, büyüklüğü 17 milyar doları bulan ticari ilişkilerin yanında anlaşmaya eklenen hükümlerle birlikte Türkiye-Birleşik Krallık arasındaki ticari ilişkilerin hizmetler, yatırımlar, tarım ürünleri gibi alanları da içerecek şekilde genişletilebilmesi ve güncellenebilmesi mümkün.

Yeri gelmişken söz konusu anlaşmanın Birleşik Krallık'ın Brexit sonrasında Avrupa Birliği ile vardığı müjde niteliğindeki anlaşmanın ardından ilk serbest ticaret anlaşması olduğunun da altını çizelim.

KAYNAKLAR

- AKTAN, S. (2020). "1957'den günümüze İngilizlerin sancılı AB hikayesi", Euronews, Erişim: <https://bit.ly/2Q3BTVf>, Erişim Tarihi: 15 Ocak 2021.
- DUMAN, M. C. (2017). "Sevabıyla Günahıyla Bir Ütopya: Avrupa Birliği", İktisat ve Toplum, 76. Sayı, 42-47.
- Euronews (2021). "Boris Johnson'ın Noel hediyesi 2 bin sayfalık Brexit Anlaşması", Erişim: <https://bit.ly/3e8ijiu>, Erişim Tarihi: 15 Ocak 2021.
- MURAT, H. (2021). "Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden Ayrılış Süreci", TBMM Dış İlişkiler ve Protokol Başkanlığı Bülten Dergisi, 8. Sayı, 47-52.

YAZAR HAKKINDA

Mert Can DUMAN

T. C. Ticaret Bakanlığı / Risk Yönetimi, Tasfiye ve Döner Sermaye Genel Müdürlüğü

Tel: 0 312 449 38 23

E-posta: m.duman4@ticaret.gov.tr

Ankara'da doğdu. İktisat alanında lisans ve yüksek lisans öğrenimini tam başan bursu ile tamamladı. Yüksek lisans derecesini "Where You Export Matters: Explications on the Export Sophistication of Turkey and Its Export Destinations" başlıklı teziyle, uzmanlık unvanını ise "İhracat Kalite Endeksi ve Dâhilde İşleme Rejimi Kapsamında Yapılan İhracatın İhracat Kalite Endeksi Kapsamında Değerlendirilmesi" başlıklı teziyle aldı. Çalışmalarına Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonomi Doktora Programı'nda devam etmektedir. TOBB ETÜ'de öğretim asistanlığı, TEPAV'da araştırma asistanlığı yaptı; dış ticaretin görünümü ve sektörlerin rekabet gücü üzerine çalıştı.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakan Yardımcılığı Makamında geçici olarak görev aldı. Ulusal ve uluslararası dergilerde makaleleri, gazetelerde ise köşe yazıları yayınlandı. Çeşitli topluluklar ve üniversitelerde eğitmen, koreograf, yönetim kurulu üyesi ve sanat kurulu üyesi olarak görev aldı. Senaristliğini ve yönetmenliğini üstlendiği dans tiyatrosu oyunlarını sahneye koydu. 2012 yılında İspanya'nın Barselona şehrinde düzenlenen Uluslararası Halk Dansları Festivali'nde en iyi koreograf ödülü aldı.

Halen Ankara Özel Tefvik Fikret Okullarında sanat yönetmeni, Türkiye Halk Oyunları Federasyonunda antrenör ve İktisat ve Toplum Dergisinde köşe yazarı olarak görev yapmakta ve haftalık olarak köşe yazıları yazmaktadır.

OĞUZ KAAN MERİÇELİ
Eski Gümrük Uzmanı

ÇELİK SEKTÖRÜNÜN KORUMACILIKTAN KORUNMASI ÜZERİNE

Tam üyelik müzakereleri, Gümrük Birliği ve Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) gibi AB ile Türkiye arasındaki tüm entegrasyon çalışmalarına rağmen, AB'nin 2018 yılından günümüze sıcak sac ithalatını engellemek için en çok çaba sarf ettiği ülkenin Türkiye olması en azından çelik sektöründe AB'nin Türkiye ile entegrasyon konusunda daha çok zamana ihtiyacı olduğunu göstermektedir

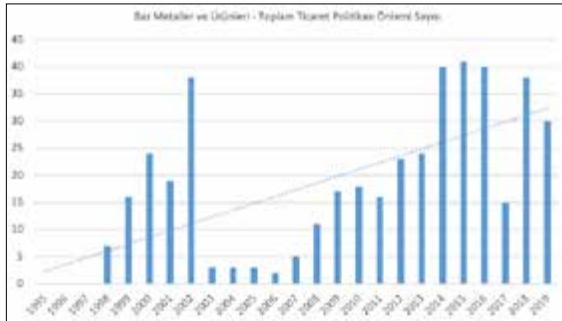

ÇELİK SEKTÖRÜNÜN KORUMACILIKTAN KORUNMASI ÜZERİNE

Dünya'nın en çok çelik ithal eden ülkesi Amerika Birleşik Devletleri'nin çelik ithalatına %25 vergi uygulamaya başlaması ile fitilini ateşlediği ticaret savaşlarının ilk mağduru maalesef çelik sektörü oldu. Başkan Trump'ın çeliğin stratejik önemine vurgu yaparak aldığı bu karar sonucu gündeme gelen korumacılık yaklaşımının etkileri birçok sektörde hissedilmeye devam ediyor.

Son 25 yılda tarife dışı önlemlerin yanı sıra, korunma, damping veya sübvansiyon gibi çeşitli ticaret politikası soruşturmalarına en çok konu olan sektörlerin başında yine çelik sektörü geliyor. Çelik, bugün itibarıyla 30'dan fazla ülkede çeşitli isimler altında 200'den fazla ticaret politikası önlemi uygulanan ve uluslararası ticarete korumacı yaklaşımlardan en çok etkilenen emtia olmaya devam ediyor.

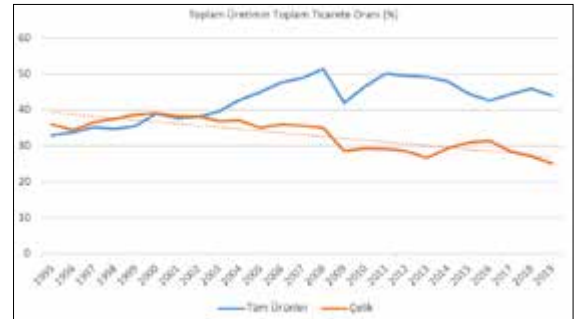
Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü

Ülkelerin kendi iç piyasalarını bazen artan ithalattan bazen haksız rekabetten korumak için aldıkları bu önlemler uluslararası ticarete konu çelik

Son 25 yılda tarife dışı önlemlerin yanı sıra, korunma, damping veya sübvansiyon gibi çeşitli ticaret politikası soruşturmalarına en çok konu olan sektörlerin başında yine çelik sektörü geliyor.

oranının her geçen gün azalmasına neden oluyor. Korumacı politikaların yanı sıra üretimi tüketimin olduğu yere taşıma gibi yaklaşımların da etkisiyle, 2000'li yıllarda dünya çelik üretiminin yaklaşık %40'ı uluslararası ticarete konu ediliyorken, bugün itibarıyla bu oran ancak %25'e ulaşabiliyor.

Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü

Çelik sektöründe globalizasyondan lokalizasyona geçiş olarak adlandırılan bu içe dönüş sürecine Türkiye'nin en büyük ticaret partneri ve dünyanın en büyük ikinci çelik ithalatçısı Avrupa Birliği'nin de uyum sağlaması, Türk çelik sektörünü, özellikle Türk sıcak sac üreticilerini yakından ilgilendiriyor.

Bu sürecin bir parçası olarak, Temmuz 2018'de Avrupa Birliği tüm dünya ile beraber Türkiye'ye de çelik ithalatına karşı korunma önlemi uygulamaya başladığında, Türkiye'nin diğer ülkelerle beraber sıcak sac ihracatında tabi olduğu kota miktarı 8,8 milyon ton olarak belirlenmişti.

Türkiye’de henüz sıcak sac ithalatına karşı bir önlem alınmamış olması ise pazar arayışında olan başta AB ülkeleri olmak üzere tüm diğer ülkeler için Türkiye’yi bir açık pazar haline getirmektedir.

Ekim 2019 itibarıyla uygulanmaya başlayan birinci gözden geçirme soruşturması sonucunda, her ülkenin yapabileceği ihracat miktarının toplam kotanın %30’unu aşamayacağına karar verildi. AB’ye bu miktarın üzerinde ihracat yapabilecek tek ülkenin Türkiye olması nedeniyle, pratikte sadece Türkiye’den yapılan sıcak sac ihracatını etkileyen bu düzenleme ile Türkiye’nin yapabileceği ihracat 2,5 milyon ton ile sınırlandırıldı.

Birinci gözden geçirme soruşturması sonucunda alınan bu kararın ardından, Mayıs 2020’de Türkiye Dünya Ticaret Örgütüne bir bildirim yaparak, AB’nin uyguladığı koruma önlemi nedeniyle Türk çelik üreticilerine 359 milyon dolar vergi yükü yaratıldığını ve mütekelilik kuralları çerçevesinde Türkiye’de de AB üreticilerine eşit miktarda vergi yükü yaratmak üzere bir ilave vergi düzenlemesi yapılacağını deklare etti.

Bildirimden ardından AB tarafının koruma önleminde Türkiye lehine düzeltmeler yapması beklenirken, Temmuz 2020 itibarıyla yürürlüğe giren ikinci gözden geçirme soruşturması sonucunda sıcak sac ihracatı için Türkiye’ye tanımlanan ülke kotası 1,4 milyon ton düzeyine indirildi. Bu düzenlemeyle önümüzdeki dönem için Türkiye’ye tanımlanan asgari kota miktarı, geçtiğimiz yıl AB’ye yapılan fiili ihracat miktarının yarısı düzeyinde belirlenmiş oldu. AB’nin koruma önlemi uygulanmaya başladığında 8,5 milyon ton kotaya tabi olan Türkiye için bugün itibarıyla yalnızca 1,4 milyon ton kota belirlenmiş olması,

önümüzdeki bir yıllık dönemde Türkiye’den AB’ye yapılacak sıcak sac ihracatının yaklaşık 1 milyar dolar azalması anlamına geliyor.

İlk gözden geçirme soruşturması sonucunda 26 ürün grubunda sınıflandırılan çelik ürünleri için toplam 359 milyon dolarlık vergi yükü yaratılmışken, ikinci gözden geçirme soruşturması sonucunda tek bir ürün grubu için yani sadece sıcak sac için yapılan kısıtlama ile Türk üreticilere 162 milyon dolarlık ilave vergi yükü yaratılmıştır.

Soruşturma sonuçlarının açıklanmasının hemen ardından, Türkiye’de DTÖ’ye yapılan bildirim güncellenmesi ve yeni durumda uygulanacak strateji üzerinde çalışmalar yapılırken, Avrupa’da IndustriAll ile EUROFER’in üst düzey yetkilileri soruşturma sonucu alınan kararların yetersizliğine vurgu yaparak, bu kararlardan duydukları derin hayal kırıklığı hakkında açıklamalar yapıyordu.

Koruma önleminde yapılan bu değişikliklere ilaveten, geçtiğimiz aylarda AB Komisyonu tarafından Türk menşeli sıcak sac ithalatına karşı damping ve telafi edici vergi soruşturmalarının da başlatılması ile Türkiye’den AB’ye yapılan sıcak sac ihracatını kısıtlamak için alınabilecek her türlü önlem alınmış oldu. Soruşturmanın sonuçlarından bağımsız olarak, sürecin başlatılması ile ithalatçılar üzerinde yaratılan tedirginlik, Türkiye’den AB’ye sıcak sac ihracatını ciddi oranda azaltmaya başladı.

Tam üyelik müzakereleri, Gümrük Birliği ve Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) gibi AB ile Türkiye arasındaki tüm entegrasyon çalışmalarına rağmen, AB’nin 2018 yılından günümüze sıcak sac ithalatını engellemek için en çok çaba sarf ettiği ülkenin Türkiye olması en azından çelik sektöründe AB’nin Türkiye ile entegrasyon konusunda daha çok zamana ihtiyacı olduğunu göstermektedir. Esasında, toplam kota ve nihayetinde yapılması öngörülen toplam ithalat miktarı sabitken, ithalatın Türkiye’den başka ülkelere kaydırılmaya çalışılmasının AB üreticilerine ne gibi bir fayda sağlayacağını, resmin görünen kısmından, anlamak çok da mümkün değildir.

Türkiye ile AB arasındaki sıcak sac ticaretinde taraflarca ithalatı kısıtlamaya ihtiyaç duyulan bir durumun olup olmadığını tespit etmek için pazar payları incelendiğinde, Türk üreticilerin AB'deki pazar payının yaklaşık %3 seviyesinde, AB üreticilerinin Türkiye'deki pazar payının ise yaklaşık %12 seviyesinde olduğu görülmektedir. Konu bu açıdan değerlendirildiğinde, AB üreticilerinin Türk üreticiler üzerinde yarattığı ithalat baskısı, Türk üreticilerin AB üreticileri üzerinde yarattığı ithalat baskısının yaklaşık 4 katı kadardır. Bu durum, karşılıklı ticarete korunmaya ihtiyacı olan tarafın Türkiye olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Dünyanın birçok ülkesinde çelik ürünlerine karşı korumacı yaklaşımların yaygınlaşması Türk üreticilerin ihraç pazarlarının daralmasına neden olmaktadır. Türkiye'de henüz sıcak sac ithalatına karşı bir önlem alınmamış olması ise pazar arayışında olan başta AB ülkeleri olmak üzere tüm diğer ülkeler için Türkiye'yi bir açık pazar haline getirmektedir.

Üçüncü ülkelere karşı korunmayan AB pazarında AKÇT anlaşması dolayısıyla hiçbir avantaj elde edemeyen Türk çelik üreticileri, kendilerine karşı uygulanan her türlü ticaret politikası önlemi ile mücadele etmeye çalışırken, AB üreticileri Türkiye'de hiçbir kısıtlamaya tabi olmaksızın hatta diğer ülkelere göre avantajlı bir durumda faaliyetlerine devam edebilmektedir.

Korunma önleminin ikinci gözden geçirme soruşturması ile önümüzdeki dönemde Türkiye'nin sadece sıcak sac ihracatını yaklaşık 1 milyar dolar azaltan ve damping ve sübvansiyon soruşturmaları ile bu miktarı daha da azaltmayı planlayan AB çelik üreticileri lobisi, bu durumun AB pazarını korumak için yetersizliğinden şikayet ederken, tüketim miktarına denk üretim yapmasına rağmen Dünya'nın en büyük ikinci sıcak sac ithalatçısı konumunda olan Türkiye'nin çelik üreticileri, sadece müteakibiyet çerçevesinde alınacak önlemleri bekleyebiliyor.

27 üye devletten oluşan Avrupa Birliği, tüm kurumları arasında eşgüdümü sağlayıp ülkemiz ihracatında yıkıcı etkiler yaratan önlemlere ilişkin kararları hızla alabiliyorken, Türkiye'nin de ilgili tüm kuruluşlarıyla koordinasyonu sağlayarak hem Türk ekonomisinin hem Türk çelik üreticilerinin bu tür önlemlerden olabildiğince az etkilenmesini sağlayacak karşı tedbirleri hızla hayata geçirmesi gerekiyor.

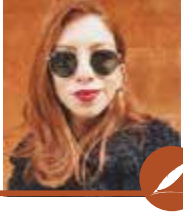
YAZAR HAKKINDA

Oğuz Kaan MERİÇELLİ

Eski Gümrük Uzmanı

2007 yılında Gümrük Müsteşarlığında Gümrük Uzman Yardımcısı olarak göreve başlamıştır. 2018 yılında Ticaret Bakanlığındaki görevinden ayrılmıştır.

Şu anda özel bir şirkette yönetici olarak çalışmaktadır.

ELVAN BAŞER
Öğretim Görevlisi

PANDEMİ HAKKINDA BİRTAKIM DÜŞÜNCELER

O kadar yoğun bir tempoya kaptırmışız ki kendimizi, o kadar dikkatimizi dağıtmışız ki; gerçek benliğimizi bastırmışız bir bakıma. Kendi kendimizle kalmanın ne demek olduğunu belki de ilk kez bu kadar uzun süre deneyimledik

Son bir yılda hayatımıza alışık olmadığımız iyi kötü birçok şey ekledik, daha doğrusu eklemek zorunda kaldık. 2020 yılının başında kaçımız çantasında kolonya veya dezenfektan taşıyordu mesela? Kendi adıma ben daha önce hiç öyle bir şey yapmamıştım. Bunun yanı sıra maskeyle dışarı çıkmayı normalleştirdik, pandemi kelimesi hayatımızın bir parçası haline geldi; bir yıldır haberlerde, gündemde her gün ama her gün Covid-19 ile ilgili bir şeyler duyuyoruz.

Mart ayının ortalarına doğru Türkiye'deki ilk vakanın açıklanması ile birlikte hayat düzenimiz çok ani bir şekilde değişti. Restoranlar, spor salonları kapandı, çoğumuz evden çalışmaya başladık. Seyahatler, planlar iptal edildi, ülkeler sınırlarını kapatmaya başladı. O kadar beklenmedikti ki dünyada olanlar, kimse ne yapacağını, süreci nasıl yöneteceğini bilemedi.

Nisan – Mayıs aylarında evlere kapandık, olup biteni anlamaya çalıştık, ekmekler, sporlar yapıldı. Kimimiz ise hiçbir şey yapacak motivasyonu bulamadı kendinde. Öyle ya, daha önce hiç karşılaşmadığımız, hiç planlamadığımız ve nereye gittiğini bilmediğimiz bir şey vardı karşımızda. Zaman zaman kendimizi toplardık, zaman zaman kendimize 'her gün iyi olmak zorunda değilim' diye hatırlattık. İtiraz ettik, korktuk, en sonunda bazı şeyleri kabullenmek zorunda olduğumuzu anladık.

Haziran ayından itibaren normalleşme süreci başladı. Yaz aylarında 'yeni normal' dediğimiz şeye uyum sağlamaya çalıştık. Ama hep bir korku vardı içimizde ve bu korku sadece kendimizi ilgilendirmiyordu, sevdiğimizizi, dünyamızı, hepimizi ilgilendiriyordu.

Yaz bitti, Eylül ve Ekim ayları yine nispeten normal devam etti. Kasım ayında hafta sonu karantinaları tekrar başladı, restoranlar tekrar kapandı.

Sonra aşı bulundu ve aşılama süreci başladı. Belki de artık son zamanlardayız, kim bilir?

NELERİ FARK ETTİK?

Herkesin farkındalık süreci kendine özgü oldu. Mesela ben aslında her şeyi nasıl özensizce harcadığımızı fark ettim. İnsanları, eşyaları, zamanı,

O kadar beklenmedikti ki dünyada olanlar, kimse ne yapacağını, süreci nasıl yöneteceğini bilemedi.

aklınıza gelebilecek her şeyi. Tüketime hayatımızı nasıl ele geçirdiğini fark ettim. Bunun üzerine epey düşündüm, epey kafa yordum ve sanırım benim pandemi gündemim bu oldu.

Zaman zaman kendimize dönmemiz, kendimizi dinlememiz gerektiğini fark ettik. Aslında herkesten çok biz yargılıyoruz kendimizi ama bunu göz ardı ediyoruz. O kadar yoğun bir tempoya kaptırmışız ki kendimizi, o kadar dikkatimizi dağıtmışız ki; gerçek benliğimizi bastırmışız bir bakıma. Kendi kendimizle kalmanın ne demek olduğunu belki de ilk kez bu kadar uzun süre deneyimledik.

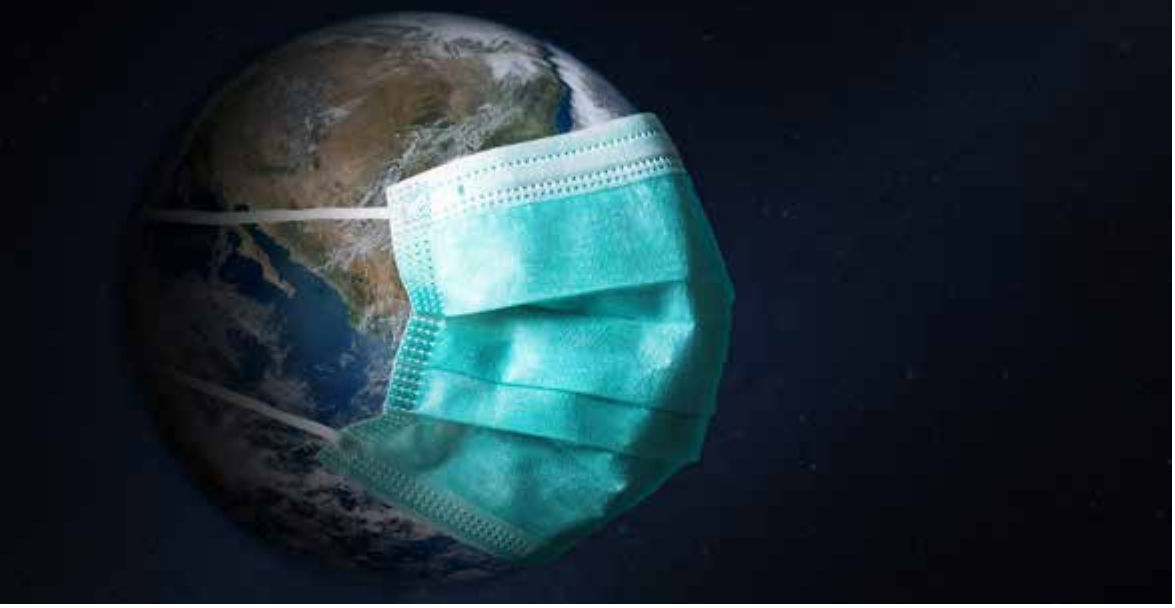
Evden neredeyse her şeyin halledilebileceğini fark ettik. Aslında her gün her gün çalışmak için dışarı çıkmak, hazırlanmak, yolda zaman kaybetmek o kadar da gerekli değilmiş birçok alanda.

Sağlığın dünyadaki en önemli şey olduğunu bir kez daha fark ettik. Doktorluğun kelimenin tam anlamıyla ne kadar hayati bir meslek olduğunu biliyorduk, ama tekrar fark ettik. Market, kargo gibi alanların aslında hayatımızda ne kadar önemli olduğunu, bizim bunu normalleştirip fark etmediğimizi, bu işi yapan harika insanlar olmasa hayatın ne derece zorlaşabileceğini fark ettik.

NELERİ ÖZLEDİK?

Seyahat etmeyi çok özledik bir kere. Ne büyük özgürlükmüş, çantamızı toplayıp uçağa atlayıp istediğimiz yere istediğimiz an gidebilmek.

Maskesiz hayatı özledik. Yasak olması bir yana, kendimizi ve çevremizi korumak adına aylardır maskesiz dışarı çıkmıyoruz. Maske olmadan şöyle mis gibi temiz hava almayı hepimizin özlediğine eminim.

Kendimizle bolca baş başa kaldık, kalabalıkları özledik. Kalabalık sofraları, festivalleri, konserleri, kalabalık etkinlikleri filmlerde dizilerde gördükçe insan kendini bir garip hissediyor. Çok özledik.

En basitinden endişelenmeden dışarıda bir fincan kahve içmeyi özledik. Virüs, maske, dezenfektan lafı geçmeden, bunları düşünmeden, konuşmadan. Sadece kahvemizin veya pandemi lafı geçmeyen bir sohbetin keyfini çıkardığımız anları özledik.

Sevdiklerimize sıkı sıkı sarılmayı özledik. Her istediğimiz an onları görebilmeyi özledik. Aslında ne kadar önemli, ne kadar lüksmüş ve biz yine bunu normalleştirmişiz, insan doğası işte.

SON

Artık bir sene oluyor neredeyse. Ve bu bir sene içinde anladık ki insan her şeye adapte olabiliyor. Herkesin deneyimi, adapte olabilme yetisi ve derecesi farklı da olsa sonuç olarak günümüzde hayatta kalabilmek için koşullara bir şekilde adapte olup, elimizdekilerle en iyi ne yapabiliriz diye düşünmek zorunda kalıyoruz. İnsan her şeye alışıyor derler ya, gerçekten doğru. Ama iyi ama kötü.

Ben bu satırları yazarken pandeminin neresindeyiz, ne zaman bitecek, neler olacak hiçbirimiz kesin olarak bilmiyoruz. Başta da bahsettiğim gibi

aşılamanın başlaması bizim için çok büyük bir umut kaynağı. Aylarca tünelin sonundaki ışığı görmeden ilerledik. Şimdi sanki biraz görünüyor, ne dersiniz?

Her şey normale döndüğü an ilk olarak hiç gitmediğim bir ülkeye seyahat edeceğim. Neresi olduğu fark etmez, gitmemiş olduğum bir yer olması şu an için yeterli. Sonra çok çok kalabalık ve büyük bir konsere, festivale gidip tanımadığım insanların arasına karışmak istiyorum.

Siz de bir dakika durup düşünün, ilk neler yapacaksınız güzel dünyamız bu pandemiyi de atlatınca?

YAZAR HAKKINDA

Elvan BAŞER

TED Üniversitesi

Öğretim Görevlisi

E-posta: elvanbaser@live.com

1991 yılında Ankara'da doğan Elvan Başer, dile ve yazmaya çocukluktan beri ilgili olduğu için üniversitede de bu alanı seçerek Bilkent Üniversitesi Mütercim Tercümanlık bölümünden mezun oldu. Beş yıldır öğretim görevlisi olarak çalışıyor ve 2019 yılından beri elvanofficial.com altında seyahat, yemek ve çeşitli konular hakkında yazıyor.

ALO 175 Tüketici Danışma Hattı

**ALO
175**
TÜKETİCİ DANIŞMA HATTI

Bakanlığımız bünyesinde oluşturulan “**ALO 175 TÜKETİCİ DANIŞMA HATTI**” tüketicilerimizin karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm yollarının sunulduğu ve tüketici uyuşmazlıklarının çözülmesi amacıyla başvurmaları gereken ilgili makamlara yönlendirildiği “**BİR ÇAĞRI MERKEZİ**” olarak hizmet vermektedir.

[www.
ticaret.
gov.tr](http://www.ticaret.gov.tr)

GÜMRÜK VE TİCARET
"UZMAN GÖRÜŞ"

MAKALE ÇAĞRISI

Uluslararası Ticaret ve Ekonomide Geri Dönüş

Ticari İlişkilerde Yeni Normal

Tüketici - Firma Uyuşmazlıkları

***Salgın Döneminde ve Sonrasında
Esnaf ve Sanatkarlar***

***Gümrük ve Dış Ticaret Alanlarında
İnceleme, Araştırma ve Hukuki Değerlendirmeler***

Sektörün Sesi

GÜMRÜK VE TİCARET "Uzman Görüş"ün
Nisan-Haziran sayısı için makalelerinizi bekliyoruz.

Son Gönderme Tarihi: **10 Haziran 2021**

Ayrıntılı Bilgi İçin: gtud.org.tr

TOBBUND

BRIDGING BORDERS

BİZ TOBBUND'YİZ, BİZ SINIRLARI BİRLEŞTİRİRİZ

Avrupa'da, 80'den fazla hizmet noktamızla,
transit işlemlerinizi kolaylaştırıyoruz.

www.tobbund.com.tr

gtud.org.tr

[f //gtudernek](https://www.facebook.com/gtudernek)

[t //twitter.com/GTUDorg](https://twitter.com/GTUDorg)

[in //tr.linkedin.com/in/gtudorg](https://tr.linkedin.com/in/gtudorg)

info@gtud.org.tr